

104. Tiistaina 10 päivänä joulukuuta 1991

kello 14

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Kolmas käsittely:

1) Ehdotus laiksi vesien saastumisesta ammattikalastajille aiheutuneiden kalavahinkojen korvaamisesta annetun lain kumoamisesta 3394

Hallituksen esitys n:o 125
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 15

2) Ehdotukset laeiksi ulkomaalaisten kunnallista äänioikeutta ja vaalikelpoisuutta koskevista säännöksistä 3395

Hallituksen esitys n:o 78
Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 6
Suuren valiokunnan mietintö n:o 1

Toinen käsittely:

3) Ehdotukset laeiksi työttömyysturvalain muuttamisesta ja työttömyyskassalain 29 §:n muuttamisesta 3398

Hallituksen esitys n:o 178
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 16

Ensimmäinen käsittely:

4) Ehdotukset laeiksi ulkomaanliikenteen kauppa-alusluettelosta sekä sairausvakuutuslain, kuntoutusrahalain, meri-

S. mieseläkelain 1 §:n ja työttömyyskassalain muuttamisesta, ulkomaanliikenteen lastialusten kilpailuedellytysten edistämisestä annetun lain kumoamisesta sekä työntekijäin eläkelain 1 §:n muuttamisesta 3399

Hallituksen esitys n:o 119
S. Lakialoite n:o 86
Liikennevaliokunnan mietintö n:o 5

5) Ehdotukset laiksi asevelvollisuuslain muuttamisesta 3416

Hallituksen esitys n:o 133
Lakialoite n:o 81
Puolustusvaliokunnan mietintö n:o 3

6) Ehdotukset siviilipalveluslaiksi ja laiksi palvelukseen kutsutun asevelvollisen työ- tai virkasuhteen jatkumisesta annetun lain muuttamisesta 3437

Hallituksen esitys n:o 149
Lakialoite n:o 101
Puolustusvaliokunnan mietintö n:o 4

7) Ehdotukset laiksi huoneenvuokralain muuttamisesta ja laiksi indeksiehdon käytön rajoittamisesta annetun lain muuttamisesta „

Hallituksen esitys n:o 166
Ympäristövaliokunnan mietintö n:o 9

Esitellään:

8) Ed. Laineen lakialoite n:o 107 laiksi indeksiehdon käytöstä vuosia 1992 ja 1993 koskevilla työ-, virka- ja toimiehtosopimuksissa 3459

Pöydällepanoa varten esitellään:

9) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 53 hallituksen esityksen johdosta laeiksi lannoiteverosta annetun lain muuttamisesta ja fosforilannoiteverosta annetun lain kumoamisesta (HE 82) 3460

10) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 54 hallituksen esityksen johdosta laeiksi maidon väliaikaisesta kiintiömaksusta annetun lain, maidon väliaikaisista tuotantokiintiöistä annetun lain sekä meijerikohtaisesta kiintiömaksusta annetun lain voimassaoloajan jatkamisesta (HE 95) „

11) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 55 hallituksen esityksen johdosta laiksi vaatteiden tullittomasta maahantuonnista eräissä tapauksissa (HE 194) „

Puhetta johtaa ensimmäinen varapuhemies Paakkinen.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi edustajat Biaudet, Donner, Juhantalo, Kanerva, Korkea-aho, Laurila, Lax, Lipponen, Markkula, Miettinen, S. Pietikäinen, Pokka, Salolainen, Savolainen, Särkijärvi, Takala, Tuomioja, Wahlström ja Vanhanen.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat edustajat Kanerva, Laurila ja Savolainen.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä sairauden vuoksi edustajat Lipponen ja Markkula sekä virkatehtävien vuoksi ed. S. Pietikäinen ja tämän kuun 14 päivään virkatehtävien vuoksi ed. Särkijärvi.

Uusia hallituksen esityksiä

Ensimmäinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että tasavallan presidentin kirjel-

S. män ohella kuluvan joulukuun 5 päivästä ovat eduskunnalle saapuneet hallituksen esitykset n:ot 200, 201 ja 213, jotka nyt on edustajille jaettu.

Kirjalliset kysymykset

Ensimmäinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että eduskunnalle ovat, puhemiehelle osoitettuina, saapuneet vastaukset kirjallisiin kysymyksiin n:ot 286, 311—313, 315, 317, 320, 327 ja 328. Nämä kysymykset vastauksiineen on nyt jaettu edustajille.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotus laiksi vesien saastumisesta ammattikalastajille aiheutuneiden kalavahinkojen korvaamisesta annetun lain kumoamisesta

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys n:o 125

Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 15

Ensimmäinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä. Eilen pidetyssä ensimmäisessä täysistunnossa julistettiin keskustelu asiasta päättyneeksi.

Nyt on äänestettävä ed. Rajamäen ed. Lahikaisen kannattamana tekemästä ehdotuksesta, että lakiehdotus hylättäisiin.

Äänestys ja päätös:

Joka hyväksyy lakiehdotuksen, äänestää ”jaa”; jos ”ei” voittaa, on lakiehdotus hylätty.

Ensimmäinen varapuhemies: Ilmoitan, että pöytäkirjaan merkitään, miten kukin edustaja on äänestänyt.

”Jaa” äänestävät seuraavat edustajat:

E. Aho, Ala-Harja, Ala-Nissilä, Alaranta, S.-L. Anttila, U. Anttila, Antvuori, Aula, Björkenheim, Dromberg, Enestam, Haavisto, Hassi, Hautala, Heikkinen, Hiltunen, Huuhtanen, Häkämies, Isohookana-Asunmaa, Jansson, Jokiniemi, Jouppila, Järvilahti, Jääskeläinen,

Jätteenmäki, Kaarilahti, Kalli, Kallis, Kan-
kaanniemi, Karhunen, Kauppinen, Kemppai-
nen, Kohijoki, Koistinen, Komi, Korva, Koski,
Kuittinen, Kuuskoski, Kääriäinen, Laakkonen,
Lahtinen, Laivoranta, Lamminen, M. Laukka-
nen, V. Laukkanen, Laurila, Lehtinen, Lehto-
saari, Liikkanen, Lindqvist, Linnainmaa, Lou-
vo, Luukkainen, Malm, Mattila, Moilanen,
Morri, Mäki-Hakola, Mölsä, Niinistö, Nikula,
Nordman, Norrback, Näsi, Paloheimo, Pekkari-
nen, Pelttari, Perho-Santala, Pesälä, M. Pietikäi-
nen, Pokka, Puhakka, Pulliainen, Rauramo, O.
Rehn, Renko, Renlund, Rossi, Rusanen, Ryn-
nen, Rätty, Röntynen, Saapunki, Saari, Saario,
Saastamoinen, Sasi, Savela, Seivästö, Suhola,
Taina, Tenhiälä, Tiuri, Toivonen, Turunen, Var-
pasuo, Westerlund, Vihriälä, Viinanen, Viljanen,
Virrankoski, Vuorensola, Väistö, Väyrynen ja
Zyskowitz.

”Ei” äänestävät seuraavat edustajat:

R. Aho, Aittoniemi, Alho, Andersson, Apuk-
ka, Astala, Backman, von Bell, Gustafsson,
Hacklin, Halonen, Helle, Hurskainen, Hämä-
läinen, Iivari, Jaakonsaari, Jurva, Kalliomä-
ki, Kasurinen, Kautto, Kekkonen, Korhonen,
Koskinen, Laakso, Laaksonen, Lahikainen,
Lahti-Nuuttila, Laine, Laitinen, P. Leppänen,
Lindroos, Louekoski, Luhtanen, Luttinen,
Metsämäki, Muttilainen, Myller, Mäkelä,
Mäkipää, Nyby, A. Ojala, O. Ojala, Paasio,
Polvi, Polvinen, Puisto, Rajamäki, Ranta,
Rask, Riihijärvi, Rimmi, Rinne, J. Roos,
T. Roos, Rönholm, Seppänen, Skinnari, Ste-
nius-Kaukonen, Suhonen, Tennilä, Tykkyläi-
nen, Törnqvist, Ukkola, Urpilainen, Vehkaoja,
Viljamaa, Vistbacka, Vuoristo, Vähäkangas ja
Vähänäkki.

Poissa äänestyksestä ovat seuraavat edustajat:

Biaudet, Donner, Juhantalo, Kanerva, Kor-
keaoja, Lax, J. Leppänen, Lipponen, Markkula,
Miettinen, Ollila, Paakkinen, S. Pietikäinen, Py-
käläinen, E. Rehn, Salolainen, Savolainen, Sär-
kijärvi, Takala, Tuomioja, Uosukainen, Wahl-
ström ja Vanhanen.

Ensimmäinen varapuhemies:
Äänestyksessä on annettu 106 jaa- ja 70 ei-ääntä;
poissa 23. (Koneään. 1)

Eduskunta on hyväksynyt lakiehdotuksen.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan
päättäneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

2) Ehdotukset laeiksi ulkomaalaisten kunnallista äänioikeutta ja vaalikelpoisuutta koskevista sään- nöksistä

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys n:o 78

Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 6

Suuren valiokunnan mietintö n:o 1

Ensimmäinen varapuhemies:
Ensin sallitaan keskustelu asiasta kokonaisuus-
dessaan. Sen kuluessa on esitettävä kaikki asia-
sa tehtävät ehdotukset. Sen jälkeen päätetään
kolmannessa käsittelyssä lakiehdotuksista.

Koska toisessa käsittelyssä päätetyt kolme
lakiehdotusta muodostavat yhden kokonaisuus-
den ja kun ensimmäisestä lakiehdotuksesta on
päätettävä perustuslain säätämisjärjestyksessä,
ehdotan meneteltäväksi seuraavasti.

Ensin tehdään päätös siitä suuren valiokun-
nan ehdotuksesta, joka koskee ensimmäisen la-
kiehdotuksen julistamista kiireelliseksi. Jos suu-
ren valiokunnan ehdotus hyväksytään, pääte-
tään mainitun lakiehdotuksen hyväksymisestä
tai hylkäämisestä. Jos sitä vastoin ehdotus sano-
tun lakiehdotuksen julistamisesta kiireelliseksi
hylätään, on tehtävä päätös lakiehdotuksen hy-
väksymisestä jätettäväksi lepäämään ensimmäi-
siin vaalien jäljestä pidettäviin varsinaisiin va-
liopäiviin tai sen hylkäämisestä.

Jos ensimmäinen lakiehdotus hyväksytään,
katsotaan toisessa käsittelyssä päätetyt kaksi
muuta lakiehdotusta niiden keskinäisen sidon-
naisuuden vuoksi hyväksytyiksi. Jos taas ensi-
mäinen lakiehdotus hylätään, katsotaan maini-
tut kaksi muuta lakiehdotusta niin ikään hylä-
tyiksi, mutta jos ensimmäinen lakiehdotus hy-
väksytään jätettäväksi lepäämään yli vaalien,
katsotaan samalla vastaava päätös tehdyksi kah-
desta muusta lakiehdotuksesta.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelu:

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! Olen
aikaisemmassa keskustelussa todennut, että ää-
nioikeuden ja vaalikelpoisuuden Suomessa olisi
pitänyt edellyttää kansalaisuutta. Silloin ollaan

oikeilla jäljillä, jos ääni- ja vaalioikeus perustuisi tähän. Kun me liitymme Eta-yhteisöön ja kun maailmantilanne ja ihmisten liikkuminen on siinä mitassa kuin se näyttää lähivuosina olevan, meillä tulee olemaan ihmisiä, jotka eivät välitä tämän maan asioista mitään muuten kuin omien etujensa ajamisessa. Tällöin yhteiskunnassa mennään tilanteeseen, että me emme kaikilta osin ehkä enää pysty päättämään omista asioistamme.

Ulkomaalaisten lisääntymisen näkee selvästi, kun kävelee eduskunnasta Kruununhakaan. Rautatieaseman kulmilla ei ole enää muita kuin maleksivia ulkomaalaisia, erivärisiä. Väristä ei ole väliä, minkä värinen ihminen on, mutta tiedän varmasti, että heidän näkemysensä suomalaisesta yhteiskunnasta ei useinkaan ole mitään muuta kuin etujen hankkiminen. Jos me tällä hetkellä luovumme kansallisista oikeuksistaamme ja annamme päätösvallan tänne onneaan etsimään tuleville ihmisille, se on suomalaiselle yhteiskunnalle tulevaisuudessa hyvin hankala asia.

Minä, rouva puhemies, en tietysti vastusta lakien hyväksymistä, koska me olemme saaneet omat näkemyksemme suunnilleen, ainakin oikean suuntaisesti, esille lakiehdotuksissa. Halusin vain vielä kerran korostaa sitä, mihin me liian suurella liberalisoinnilla menemme suomalaisen yhteiskunnan asioiden päättämisessä.

Ed. Laine: Rouva puhemies! Kiinnitän huomiota kolmeen näkökohtaan.

Ensiksikin yleensä asian tiimoilta on puhuttu siitä, että toiset haluavat antaa ulkomaalaisille äänioikeuden kahden vuoden jälkeen ja toiset neljän vuoden jälkeen. Minusta olisi kuitenkin rehellisempää ja reilumpaa todeta, että hallituksen esitys käytännössä tarkoittaa sitä — tar koitti sitä, nythän se on tullut hylätyksi toisessa käsittelyssä — että lähes kolmesta vuodesta lähes seitsemään vuoteen ulkomaalaisen pitää odottaa saadakseen kunnallisen äänioikeuden. Tätä lähes kolmen vuoden alarajaa edeltää sitten se aika, joka on jo odotettava kotipaikkarekisteriin merkitsemistä varten. Siis hallituksenkaan tarkoitus ei ole ollut niin nopeasti antaa äänioikeutta kuin nyt yleisesti kielenkäytössä on annettu ymmärtää.

Voittanut kanta, suuren valiokunnan enemmistön kanta, perustuslakivaliokunnan enemmistön kanta ja nyt eduskunnan enemmistön kanta käytännössä merkitsee sitä, että ulkomaalaisen pitää odottaa vähintään lähes viisi vuotta

mutta jopa lähes yhdeksän vuotta saadakseen äänioikeuden sen jälkeen, kun on tullut kotipaikkarekisteriin merkityksi.

Toisen seikan haluan mainita korjatakseen eduskunnan aikaisemmassa istunnossa käyttämäni puheenvuoroa, jossa selostin suuren valiokunnan äänestystä. Todellakin ed. Pulliainen oli yksi niistä seitsemästä edustajasta, jotka asiassa olivat hallituksen ehdotuksen kannalla, eli siis vasemmiston edustajat suuressa valiokunnassa, RKP:n ed. Lax ja vihreiden ed. Pulliainen.

Kolmanneksi kiinnitän huomiota siihen ristiriitaan, jonka ed. Pulliainen eräässä aikaisemmassa istunnossa totesi. Monet niistä edustajista, jotka halusivat korottaa vaadittavan ajan, jonka jälkeen äänioikeus annetaan, haluavat antaa päätösvallan Brysseliin, missä suomalaisilla on tavattoman pieni vähemmistö, jos joskus Suomi liittyy EY:hyn. Mutta nyt samat edustajat, jotka lähes kaiken päätösvallan Brysseliin haluaisivat antaa, tavattomasti pelkäävät sitä, että niistä harvoista ulkomaalaisista, jotka nyt hyväksyttävän lain perusteella tulisivat äänioikeuden saamaan ja sitä käytännössä käyttäisivät, muodostuisi ongelma suomalaiselle päätösvalalle paikallishallinnossa. Tämä on mielenkiintoinen ristiriita.

Lopuksi valitan sitä, että monet niistä edustajista, jotka puheissaan ovat ilmaisseet olevansa ja olleensa hallituksen esityksen kannalla, siinä äänestyksessä, joka asiasta suoritettiin, kuitenkin käyttäytyivät toisin. Ehkä joillekuille tapahtui erehdys. Ehkä asiasta olisi pitänyt vielä enemmän puhua, sillä minä olen vakuuttunut siitä, että hallituksen esitystä halusi kannattaa useampi edustaja kuin äänestyksen tulos osoitti.

Oikeusministeri P o k k a : Rouva puhemies! Eduskunnan enemmistö on ulkomaalaisten kunnallista äänioikeutta ja vaalikelpoisuutta koskevassa asiassa lausunut tahtonsa, ja enemmistön tahtoon tietysti meidän on tyytyminen. Haluan kuitenkin kolmannessa käsittelyssä sen verran vielä palata lakiesityksen käsittelyyn, että olen edelleenkin sitä mieltä, että emme me olisi metseen menneet, vaikka olisimme hyväksyneet hallituksen esityksen eli käytännössä kolmen vuoden oleskelun jälkeen ulkomaalaisille kunnallisen äänioikeuden ja vaalikelpoisuuden. Sekään esitys ei olisi vienyt varmastikaan ylettömän suureen aktiivisuuteen siihen nähden, miten ulkomaalaiset käyttävät äänioikeuttaan, ja vaali-

kelpoisuuden osaltahan tilanne on sellainen, että hyvin pitkälle ehdokasasettelu sujuu puolueiden ja puolueiden kunnallisjärjestöjen voimin. Asia olisi varmasti pysynyt käsissä, eivätkä somalit olisi päässeet valtaamaan meidän kuntiamme, niin kuin joissakin puheenvuoroissa täällä aikaisemmin epäiltiin.

Ed. Laineen puheenvuoron johdosta oikeastaan nousin puhujakorokkeelle sen vuoksi, että minulle tosiaan kävi niin, että äänestin toisessa käsittelyssä väärin omaa ehdotustani vastaan, mikä johtui, anteeksi vain, tuosta Keski-Suomen reippaasta naiskansanedustaja Suhostesta, joka selitti minulle niin tarkasti Laukaan osuutta alioikeusuudistuksessa, että putosin laskeista, missä järjestyksessä äänestettiin, enkä silloin antanut äänestysselfitystä, joten annan sen nyt.

Toivon hartaasti, että tämä eduskunnan enemmistön kanta, jossa siis kiristettiin kovasti linjaa, miten suhtaudutaan ulkomaalaisten poliittisiin oikeuksiin, ja jossa itse asiassa poikettiin eduskunnan kovin yksituumaisesti pari vuotta aikaisemmin hyväksymästä ulkomaalaisasiakirjasta ja ulkomaalaisten aseman kehittämisestä, ei yleisesti kuvasta suomalaisten koventuneita tunteita ulkomaalaisiamme kohtaan. Uskon, että vastaisuudessakin sen päättäminen, minkä verran me ulkomaalaisia tulemme tänne ottamaan, tulee pysymään suomalaisten käsissä.

Rouva puhemies! Nämä saatesanat.

Ed. Aittoniemi: Arvoisa puhemies! Ed. Laineen puheenvuoron johdosta kysyn, kun hän arvosteli niitä kansanedustajia, jotka ovat muutaneet aikaisempien puheiden jälkeen kantaansa: Eikö eduskunnassa ole oikeus asiaa tarkoin harkittuaan muuttaa linjaansa esimerkiksi vastoin ryhmäkurin vaatimuksia sille kannalle, joka omasta mielestä loppujen lopuksi on oikea? Minä en ymmärtänyt ed. Laineen näkemystä. Havaitsin kyllä itsekin muutamia sellaisia, arvelin, että he ovat tulleet mahdollisesti oikeille jäljille, en viitsi mainita nimeltä, mieleni kyllä tekisi.

Lopuksi ministeri Pokan lausumaan, kun hän puhui valtaamisesta. Eivät ne ulkomaalaiset, joita meillä nyt on, valtaa mitään, mutta meidän on tehtävä lakia tulevaisuutta varten ja ennakoitava maailman kehitys. Meillä saattaa yhdessä vyöryssä olla kymmeniätuhansia, jopa satahatta, jopa enemmän ihmisiä, jotka tulevat ottamaan oman osuutensa päätöksenteosta ilman, että heillä olisi siihen perusteisia oikeuksia.

Emme me tee huomista päivää varten lakia, vaan tulevia vuosia, ehkä vuosikymmeniä koskevaa lakia.

Oikeusministeri P o k k a : Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemen puheenvuoron johdosta haluaisin huomauttaa, että jos tällainen uhka tulisi, että meille olisi ulkomaalaisia sellaisessa määrin tunkemassa, kuin ed. Aittoniemi pelkää, minä luulen, että kunnallinen äänioikeus olisi ehkä vähin ongelma siinä tilanteessa.

Ed. S u h o n e n : Arvoisa puhemies! Ministeri Pokka mainitsi nimeni, enkä ole naiskansanedustaja enkä Keski-Suomesta. Hän varmaan tarkoitti ed. Suholaa. Minä olen naisiin menevä, mutta olen kuitenkin varsinaissuomalainen.

Ed. V. L a u k k a n e n : Arvoisa puhemies! Minusta tämä laki, joka nyt ilmeisesti hyväksytään, on pätkä surullista historiaa tässä modernissa ja suvaitsevassa Suomessa, joka ennen kaikkea haluaa korostaa suvaitsevaisuutta ja liberaalia ajattelua. Nyt kun kerran konkreettisesti olisi voitu tehdä johdonmukaista lainsäädäntöä, on päädytty aivan päinvastaiseen lopputulokseen.

Hiukan minua kuitenkin lohduttaa se tosi asia, että olen kuullut niin monen kansanedustajan rehellisesti, uskon niin, kertoneen äänestäneensä väärin, että kun laskea yhteen jokaisen väärin äänestäneen, ministeri Pokan mukaan lukien, niin tämän lain lopputulos olisi yksinkertaisesti toinen, mikäli näitä erehdyksiä ei olisi lainkaan sattunut, joten tämä laki kuvastaa myös osaltaan sitä, kuinka erehdyksen vuoksi enemmistön mielipide ei toteudu tässä lainsäädännössä.

Edustajat Kanerva ja Laurila merkitään läsnä oleviksi.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen lakiehdotus julistetaan kiireelliseksi yksimielisesti.

Ensimmäinen lakiehdotus hyväksytään yksimielisesti.

Hyväksytyn menettelytavan mukaisesti toinen ja kolmas lakiehdotus katsotaan hyväksytyiksi.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

3) Ehdotukset laeiksi työttömyysturvalain muuttamisesta ja työttömyyskassalain 29 §:n muuttamisesta

Toinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 178

Sosiaali- ja terveysturvalain mietintö n:o 16

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveysturvalain mietintö n:o 16. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. Aittoniemi: Arvoisa puhemies! Olen sitä mieltä, että tulen kannattamaan ehdotuksia, joita opposition puolelta on tässä asiassa tehty. Toisaalta en voi olla hieman hymy huulessa, vaikkei pitäisi olla, kritisoida sitä, että kun opiskelija lukiossa lopettaa opiskelunsa, niin ensimmäinen, joka lyö kättä, on työttömyyskortisto. Sen jälkeen kun opiskelija on lukunsa lopettanut ja tentit on suoritettu, yleensä opiskelijalle olisi tietenkin varattava mahdollisuus lepäämiseen ankaran ja pitkän työn jälkeen eikä hänen olisi ensimmäisenä oltava pyrkimässä hakemaan työtä tai menemässä työttömyyskortistoon, josta saattaa tulla pitkään ura tällaiselle opiskelijalle. Toiset toki heti tenttien jälkeen alkavat lukea sisäänpääsykokeita varten, eivät mene työhön, vaan lukevat sisäänpääsykokeita varten haluten päästä välittömästi seuraavana syksynä opiskelemaan.

Jotakin muuta kuin työttömyyspäivärahalla kättelemistä näille opiskelijoille, jotka ovat lukions päättäneet sekä tentit suorittaneet ja odottavat tuloksia ja ylioppilaslakin saamista, pitäisi ehkä keksiä, jonkinlainen korvaus tältä ajalta ehkä. En tiedä, mikä opintoraha se olisi, mutta vierastan sitä, että työttömyyspäiväraha on kädessä ensimmäisenä sen jälkeen, kun on pitkä opiskelu lopetettu. Periaatteessa kun muuta ei ole keksitty tähän asiaan, toki olen sitä mieltä kuin vastalauseissa on hallituksen esitystä vastaan esitetty. Mutta esitin näin oman kriittisen mielipiteeni.

Ed. P. Leppänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemelle on vastattava, kun hän totesi, että ei ole muuta keksitty, että me olemme vuosia esittäneet vasemmistoliiton suunnalta sitä, että olisi yksi ja ainoa perusturvan muoto, jonka henkilö saisi yhdeltä luukulta kiertämättä luukulta toiselle. Olkoon sen nimi kansalaispalkka tai jokin muu toimeentulotukimuoto, mutta tämäkin ongelma poistuisi sillä. Jos henkilö on siihen oikeutettu, hän sen saisi mm. Kansaneläkelaitoksen toimistosta. Näitä esityksiä on tehty, mutta ne eivät ole täällä menneet eteenpäin, se on valitettavaa.

Ed. Stenius - Kaukonen: Arvoisa puhemies! Valitettavasti moni opiskelija ja tässä tapauksessa nimenomaan lukiolainen ylioppilaskirjoitusten jälkeen joutuu hakeutumaan työhön sen vuoksi, että hänellä ei ole muuten riittävää toimeentuloa, koska perhe ei pysty sitä takaamaan. On myös abiturientin perheen kannalta tärkeää ja välttämätöntä, että lapset joutuvat hakemaan töitä heti, kun koulu sen sallii. Aikaisemminhan tämä ei ollut ongelma sen vuoksi, että työtä oli tarjolla.

Kun ed. Aittoniemi nyt kantaa huolta siitä, että pitäisi ensin levätä, niin varmasti moni haluaisikin näin menetellä, mutta siihen ei ole mahdollisuutta. Nimenomaan nyt halutaan työttömyyspäivärahakin tältä ajalta viedä opiskelijoilta pois. Yhtenä perusteluna juuri on ollut se, että väitetään, että nyt ovat rikkaidenkin vanhempien lapset hakemassa työttömyysrahaa ja se ei heille kuulu.

Muistutan myös siitä, että alle 20-vuotiaalle tarjotaan työtä kolmen kuukauden työttömyyden jälkeen, ja jollei hän ota vastaan tarjottua työtä, seuraa karenssi, joten ei työttömyyskortistossa noin vain leikotella pitkää aikaa, eivät ainakaan abiturientit, jolleivät ole jo yli 20 vuoden ikäisiä.

Arvoisa puhemies! Tulen yksityiskohtaisessa käsittelyssä esittämään tämän abiturientteja koskevan kohdan poistamista ja edelleen sitä, että laki tulisi voimaan jo 1.1. sen kohdan osalta, mikä koskee työttömyyspäivärahan ja palkanmaksun yhteensovitusta.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Eduskunta ryhtyy ensimmäisen lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

5 §.

Keskustelu:

Ed. Stenius-Kaukonen: Arvoisa puhemies! Ehdotan, että tämän pykälän 6 momentti poistetaan eli lukiolaisille voidaan maksaa edelleen työttömyyspäivärahaa ylioppilaskirjoitusten jälkeen.

Ed. Muttilainen: Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Stenius-Kaukonen tekemää ehdotusta ja ilmoitan siltä varalta, ettei ehdotus tulisi hyväksytyksi, että tulemme kolmannessa käsittelyssä tekemään pönsiehdotuksen.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Stenius-Kaukonen ed. Muttilaisen kannattamana ehdottanut, että pykälä hyväksyttäisiin II vastalauseen mukaisena.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Mietintö ”jaa”, ed. Stenius-Kaukonen ehdotus ”ei”.

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 111 jaa- ja 65 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 22. (Koneään. 2)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

9 ja 13 § hyväksytään keskustelutta.

Voimaantulosäännös.

Keskustelu:

Ed. Stenius-Kaukonen: Rouva puhemies! Ehdotan, että voimaantulosäännöksen 1 momentti kuuluisi: ”Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1992.” 2 momentti olisi kuten valiokunnan mietinnössä. Ehdotus on II vastalauseen mukainen.

Ed. Muttilainen: Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Stenius-Kaukonen ehdotusta voimaantulosäännöksestä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Stenius-Kaukonen ed. Muttilaisen kannattamana ehdottanut, että voimaantulosäännös hyväksyttäisiin II vastalauseen mukaisena.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Mietintö ”jaa”, ed. Stenius-Kaukonen ehdotus ”ei”.

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 98 jaa- ja 77 ei-ääntä; poissa 24. (Koneään. 3)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Johtolause ja nimike hyväksytään keskustelutta.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta toisen lakiehdotuksen 29 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

4) Ehdotukset laeiksi ulkomaanliikenteen kauppa-alusluettelosta sekä sairausvakuutuslain, kuntoutusrahalain, merimieseläkelain 1 §:n ja työttömyyskassalain muuttamisesta, ulkomaanliikenteen lastialusten kilpailuedellytysten edistämisestä annetun lain kumoamisesta sekä työntekijäin eläkelain 1 §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 119

Lakialoite n:o 86

Liikennevaliokunnan mietintö n:o 5

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on liikennevaliokunnan mietintö n:o 5.

Keskustelu:

Ed. Saari: Arvoisa puhemies! Syynä nyt käsittelyssä olevaan lakiin ulkomaanliikenteen kauppa-alusluettelosta on akuutti vaara, että Suomi menettäisi pääosan vielä toistaiseksi Suomen lipun alla purjehtivasta ulkomaanliikenteen kauppatonnistostaan ulkomaille. Uuden lain

tarvetta ovat nopeuttaneet talouslaman seurauksena tulleet valtiontalouden ongelmat. Nykyisissä oloissa valtiolla ei ole mahdollisuutta subventoida kauppa-aluksia niin paljon, että ne olisivat kilpailukykyisiä. Lisäksi varustamot haluavat pysyvän ratkaisun, joka ei ole jokavuotisen valtion budjettiharkinnan varassa.

Ulosliputusten ja alusten ulkomaille myyntien seurauksena Suomen ulkomaanliikenteessä toimivan kauppalaivaston määrä on pudonnut vuoden 1984 noin 2,4 miljoonasta bruttorekisteritonnista noin kolmanteen osaan eli noin 0,85 miljoonaan bruttorekisteritoniin.

Viime vuonna säädettiin määräaikainen laki ulkomaanliikenteen lastialusten kilpailuedellytyksistä. Sen mukaan valtio maksaa suoraa tukea varustamoille 50 000 markkaa jokaista tällaisella aluksella työskentelevää suomalaista merenkulkijaa kohti. Vuositasolla se olisi vaatinut valtiolta noin 80 miljoonan markan panostuksen. Miehistys-, vuorottelu- ym. kustannuksista johtuen tämäkään tuki ei vielä tehnyt Suomen lippua kilpailukykyiseksi maailman merillä.

Suomen lipun alla purjehtivan kauppalaivaston supistuminen on johtanut siihen, että vuoden 1984 saakka ollut 1—2 miljardin merenkulutaseen ylijäämä on kääntynyt tämänhetkiseksi noin 1,3 miljardin alijäämäksi. Jos varustamot toteuttaisivat suunnitteleman noin 35 aluksen ulosliputtamisen, merenkulutaseen alijäämä kasvaisi jo noin 2 miljardiin markkaan. Lisäksi kauppalaivastomme näin voimakas surkastuminen vaarantaisi merenkulkualan koulutuksen ja johtaisi vähitellen koko alan tietotaidon katoamiseen maastamme.

Hallituksen esityksen mukaan luodaan järjestelmä, jossa valtio palauttaa varustamoille tiettyin edellytyksin merenkulkijoitten merityötulosta toimitettua ennakonpidätystä ja maksettua lähdeveroä sekä työnantajan sosiaaliturvamaksua vastaavan rahamäärän. Edellytyksenä on, että aluksen miehistyskustannukset ja alukseen kohdistuvat muut työvoimakustannukset on saatettu sellaiselle tasolle, että ne ovat ehdotettu tuki huomioon ottaen kansainvälisesti kilpailukykyiset. Säästöjä työvoimakustannuksiin olisi saatavissa lähinnä miehistys- ja vuorottelujärjestelmiä tarkistamalla. Esimerkkinä valiokunnalle kerrottiin, että suomalaisissa aluksissa jokaista työpistettä kohti on palkattuna 2,2 työntekijää, kun esimerkiksi saksalaisissa aluksissa vuorottelujärjestelmä on niin paljon erilainen, että siellä selviydytään 1,4 työntekijällä vakanssia kohtia.

Pelkistettynä hallituksen esityksessä esitetään perustettavaksi erillinen ulkomaanliikenteen kauppa-alusluettelo, johon merkityille aluksille olisi mahdollisuus palkata ulkomaista työvoimaa heidän kotimaansa työehtosopimuksen mukaisin ehdoin kuitenkin niin, ettei alitettaisi kansainvälisten sopimusten, esimerkiksi Ilo-sopimusten, ehtoja. Tähän liittyen esitettyyn lakipakettiin kuuluvat myös sairausvakuutuslain, kuntoutusrahalain, merimieseläkelain 1 §:n ja työttömyyskassalain muutosesitykset.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti liikennevaliokunta pyysi lausunnot perustuslaki-, työasiain- sekä sosiaali- ja terveysvaliokunnalta.

Lausunnonssa sosiaalivaliokunta totesi hallituksen esityksen eläkejärjestelyiksi tarkoittavan sitä, ettei merimieseläkelakia sovelleta esitettyyn kauppa-alusluetteloon merkityllä aluksella työskenteleviin kuin eräissä poikkeustapauksissa. Kun merimieseläkelaki on työeläkelainsäädännön erityislaki, aiheutuu ehdotetusta järjestelystä se, että työntekijään olisi tällöin sovellettava työntekijäin eläkelakia. Tästä syystä olisi kauppa-alusluetteloa koskevan lainsäädännön tavoite huomioon ottaen muutettava myös työntekijäin eläkelain 1 §:ää. Sosiaali- ja terveysvaliokunnan lausuntoon viitaten liikennevaliokunta mietinnössään ehdottaakin lakipakettiin lisättäväksi seitsemännen lain työntekijäin eläkelain 1 §:n muuttamisesta. Muutoksen sisältö on se, ettei työntekijän eläkelain 1 § koske henkilöitä, joihin sovelletaan merimieseläkelain 1 §:n 3 momentin 3) kohdan säännöstä.

Hallituksen lakiesitys aiheutti voimakasta vastustusta merenkulkijoitten etujärjestöissä. Merenkulkijajärjestöt jopa uhkasivat työtaistelulla niin, että lastialukset olisivat pysähtyneet 6.12. ja matkustaja-alukset kolme päivää myöhemmin.

Valiokunnan pyynnöstä ja ehkä muutenkin hallitus asetti valtakunnansovittelijan etsimään ratkaisua, joka olisi sekä varustamojen että merenkulkijajärjestöjen hyväksyttävissä. Loppuvaiheessa sovun löytyminen oli jopa sidottu tulopoliittisen kokonaisratkaisun hyväksymiseen. Lopulta valtakunnansovittelijan johdolla mainittu sopu löytyikin niin laajana, että sen hyväksyivät varustamo-osapuolen lisäksi myös Merimies-Unioni, Laivanpäällystöliitto ja Konepäällystöliitto. Vastustamaan jäi ainoastaan Erityisteknisten Liitto, jonka jäsenkuntaan kuuluvia laivasähköttäjiä lakiehdotuksen piiriin kuuluvilla aluksilla työskentelee saadun tiedon mukaan arviolta 25—30 henkilöä.

Mietinnössään liikennevaliokunta on ottanut huomioon osapuolten hyväksymän valtakunnansovittelijan sovitteluehdotuksen muutokset lakitekstiin. Myös liikenneministeriö sai paperin kommentoitavakseen ja esitti sitä hyväksyttäväksi.

Arvoisa puhemies! Liikennevaliokunta ehdottaa hallituksen esitykseen sisältyvien toisen, kolmannen, neljännen, viidennen ja kuudennen lain osalta, että ne hyväksyttäisiin muuttamattomana, ja lisäksi esitetään hyväksyttäväksi jo aikaisemmin mainitsemani seitsemäs laki eli laki työntekijäin eläkelain 1 §:n muuttamisesta.

Sen sijaan lakipaketin ensimmäiseen lakiin, joka on laki ulkomaanliikenteen kauppaa-alusluettelosta, valiokunta esittää useita muutoksia.

Lain 1 §:n 1 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 4) kohta, jonka mukaan Suomeen suuntautuvassa liikenteessä olevien lastialusten laivaväestä vähintään puolet on suomalaisia. Muutosta ehdotetaan, koska työmarkkinaosapuolet ovat sopineet järjestelyistä, joitten avulla päästään sellaisiin työvoimakustannusten säästöihin, ettei ulkomaista työvoimaa tarvitse käyttää lainkaan tai vain rajoitettu määrä.

Lakiehdotuksen 4 §:ään valiokunta ehdottaa muutosta, jossa lain tasolla määritellään työmarkkinaosapuolten rooli. Lisäksi merenkulkuhallituksen on kuultava asianomaisia valtakunnallisia työmarkkinajärjestöjä ennen tukihakemusta koskevan mahdollisen hylkäyspäätöksen tekemistä.

6 §:n 3 momentin loppuosa ehdotetaan tarpeettomana poistettavaksi.

Ehkä kaikkein merkittävin muutos ehdotetaan tehtäväksi lakiehdotuksen 7 §:ään. Siihen ehdotettavalla muutoksella annetaan työsopimusten solmimisessa etuoikeus suomalaisille työntekijäyhdistyksille. Muutosehdotuksen mukaan ulkomaisen työntekijäyhdistyksen kanssa voidaan sopimus tehdä ainoastaan silloin, kun asianomaiset suomalaiset työmarkkinaosapuolet eivät ole tehneet samaa työtä koskevaa työehtosopimusta.

Lakiehdotuksen 8 § ehdotetaan kokonaan poistettavaksi, koska perustuslakivaliokunnan säätämisjärjestyksestä koskevan kannanoton vuoksi pykälän alkuperäinen tarkoitus jäisi toteutumatta.

Lisäksi valiokunta edellyttää mietinnössään, että "hallitus seuraa uuden lainsäädännön soveltumista kansainvälisiin olosuhteisiin sekä sen vaikutuksia merenkulun kehitykseen, erityisesti

alusten sijoittumisen, varustamotoiminnan kannattavuuden ja kilpailukyvyyn kehittymisen kannalta sekä suomalaisten kiinnostukseen ja mahdollisuuksiin valita merenkulkualan koulutusta ja ammatteja".

Arvoisa puhemies! Tämä kansan suussa rinnakkaisrekisteriläiksi kutsuttu lainsäädäntö on tullut välttämättömäksi merikuljetuksissa vallitsevan kovan kansainvälisen kilpailun vuoksi. Mainittakoon, että Ruotsia lukuunottamatta oikeastaan kaikki korkean elintason maat ovat jo aiemmin tehneet vastaavanlaisia itselleen sopivia järjestelyitä. Myös Ruotsi on ilmoittanut pikaisesti luopuvansa nykyisestä suoran tuen järjestelmästä ja säätävänsä jonkinlaisen rinnakkaisrekisterijärjestelmän.

Vaikka tilanne jo välillä oli hyvin hankala, näyttää nyt siltä, että säätämällä nämä lait valiokunnan mietinnön mukaisina päästään varsin hyvään lopputulokseen. Työtaistelut vältetään, laivat voidaan pitää Suomen lipun alla, turvata merenkulutaseen kehittyminen nykyistä myönteisempään suuntaan ja turvata tulevaisuudessakin työpaikka mahdollisimman monelle suomalaiselle merenkulkijalle.

Haluankin lopuksi esittää parhaat kiitokseni valiokunnan varapuheenjohtajalle sekä jäsenille asiallisesta, poliittisista profiilinkorotuksista välttämättä ja parhaaseen lopputulokseen pyrkineestä asian käsittelystä.

Ed. R a u r a m o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Aivan kuten valiokunnan puheenjohtaja Saari jälleen rauhallisessa ja asiallisessa esityksessään totesi, tämä laki oli näissä olosuhteissa varmasti paras kompromissi, mikä oli saavutettavissa.

Toki täytyy muistaa ja myöntää se, että eduskunta toimi kyllä tässä tapauksessa täysin työmarkkinajärjestöjen ehdoilla, mitä en kaikissa tapauksissa pidä kovinkaan hyvänä asiana. Laki tuli ehkä siihen muotoon kirjatuksi, että työehtosopimuksen vuonna 93 umpeuduttua saatetaan myös laki joutua uudestaan avaamaan.

Toinen seikka on se, että jos työmarkkinajärjestöt eivät pääse tässä laissa hyvään sopimukseen keskenään, saattaa olla, että tämäkään laki ei estä ulosliputuksen uhkaa ainakin osittain.

Sen lisäksi tässä laissa on jonkin verran epäselväksi jäänyt varsinkin alusten miehityksen osalta se seikka, täyttääkö se kaikilta osin kansainväliset säännöt eli mikä tässä tapauksessa sen, missä määritellään, kuinka suuren osan aluksen henkilöstöstä täytyy olla suomalaisia.

Ed. Kasurinen: Arvoisa puhemies! Ensimmäisessä käsittelyssä oleva hallituksen esitys laeiksi ulkomaanliikenteen kauppa-alusluettelosta sekä sairausvakuutuslain, kuntoutusrahalain, merimieseläkelain 1 §:n ja työttömyyskassalain muuttamisesta on kokenut varsin perusteellisen käsittelyn liikennevaliokunnassa ja lausunnon antaneissa valiokunnissa. Ensimmäisen lain sisältö on muuttunut oleellisilta osiltaan, joskin epävarmuustekijöitä edelleen on. Niistä tuonnempana enemmän.

Kaiken kaikkiaan meidän kauppamerenkulkumme on elänyt varsin epävarmoja aikoja. Aluksia on ulosliputettu. Kustannusrakenne on varustamoiden mielestä ollut liian korkea verrattuna pääkilpailijamaihin. Lain perusteluissa ja valiokunnan kuulemien asiantuntijalausuntojen perusteluissa päähuomion kohteena ovat olleet työvoimakustannukset. Tämän seikan esiintuominen on ollut mielestäni yksipuolista. Pääomakustannukset näyttelevät kustannusrakenteessa huomattavaa osaa. Tätä ongelmaa ei laissa ole riittävästi huomioitu.

Samoin kaiken kaikkiaan näiden lakien valmistelu on ollut hätäistä. Kun hallitus ei kyennyt toteuttamaan ulkomaanliikenteen lastialusten kilpailukyyn edistämistä annetun lain avustustasoa, perustettiin työryhmä, joka kesäkuukausina valmisteli nyt käsittelyssä olevan lain. Työryhmän esitys lähti siitä, että rinnakkaisrekisteriin hyväksytyissä aluksissa olisi voitu päällystää lukuun ottamatta palkata miehistö halvan työvoiman maista.

Hallituksen esityksessä perusteltiin asiaa näin: ”Suomessa otetaan käyttöön alusten käyttökustannuksia alentava järjestely. Ulkomaanliikenteen kauppa-alusluetteloon merkityn aluksen omistajalle maksettaisiin merenkulkijoiden merityötulosta toimitettua ennakonpidätystä ja maksettua lähdeveroä sekä työntäjän sosiaaliturvamaksuja vastaava määrä vuosittain valtion varoista edellytyksin, että aluksen miehityskustannukset ja muut työvoimakustannukset on saatettu tuki huomioon ottaen kansainvälisesti kilpailukykyiselle tasolle.”

Lain lopullinen käsittely liikennevaliokunnassa eteni sen jälkeen, kun työmarkkinaosapuolet yhtä liittoa lukuun ottamatta olivat hyväksyneet valtakunnansovittelijan sovintoehdotuksen. Tämä sovintoehdotus on pohjana liikennevaliokunnan tekemiin muutoksiin.

Lain 1 §:n 1 momenttiin on lisätty 4) kohta: ”aluksella varustamotoimintaa työntäjänä harjoittavan yhteisön Suomeen suuntautuvassa

liikenteessä olevien lastialusten laivaväen kokonaismäärästä vähintään puolet on suomalaisia”.

Kun hallituksen alkuperäinen esitys olisi käytännössä johtanut tilanteeseen, jossa rekisterissä olevalla aluksella olisi ollut vain suomalainen päällystö, niin tämä muutos on merkittävä parannus hallituksen esitykseen verrattuna. Samoin 7 §:ään tehty muutos, joka mahdollistaa ensisijaisen sopimusoikeuden suomalaisille osapuolille, ja 8 §:n eli irtisanomisyksikön poisto olivat merkittäviä korjauksia lain sisällön kannalta.

Työmarkkinaratkaisuisissa sovitut muut työvoimakustannuksia alentavat toimet ovat merkittävä kädenojennus työnantajille, joten kansallisten lamatalkoiden alttarille käsitykseni mukaan suomalainen merenkulkija on antanut oman osuutensa. Ei liene kohtuuton vaatimus, että varustamot kantavat puolestaan kortensa kekoon ja suosivat tämän lain voimaantumisen myötä suomalaista työvoimaa työehtosopimuksen voimassaoloaikana ja sen jälkeenkin.

Arvoisa puhemies! Valiokunnan lähes yksimielinen mietintö syntyi tilanteessa, jolloin työmarkkinaosapuolet olivat hyväksyneet lähes yksimielisesti välitysehdotuksen.

Käsityksemme mukaan eduskunnan oppositio olisi voinut tehdä vastalauseen, joka ei olisi muuttanut lain sisältöä pilkunkaan vertaa. Toinen vaihtoehto olisi ollut äänestää laki seuraaville valtiopäiville, ja sen jälkeen eduskunnan enemmistö olisi sen hyväksynyt saman sisältöisenä. Huonoista vaihtoehtoista valittaessa liikennevaliokunta valitsi vähiten huonon ja teki hallituksen esitykseen ne muutokset, jotka olivat mahdollisia.

Valiokunnan mietintöön sisältyvä hallitusta velvoittava ponsi on tehty perusteellisen ja vakavan harkinnan jälkeen. Liikennevaliokunta edellyttää, että ”hallitus seuraa uuden lainsäädännön soveltumista kansainvälisiin olosuhteisiin sekä sen vaikutuksia merenkulun kehitykseen, erityisesti alusten sijoittumisen, varustamotoinnin kannattavuuden ja kilpailukyyn kehittymisen kannalta sekä suomalaisten kiinnostukseen ja mahdollisuuksiin valita merenkulun koulutusta ja ammatteja”. Hallituksen ja liikenneministeriön seurantavelvoitteen lisäksi toivon, että lakia korjataan, mikäli seurannassa ilmenee tarvetta sen sisältöjen muuttamiseen.

Ed. M. Laakkonen (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Kun ed. Kasurinen korostaa valiokunnan yksimielisyyttä tämän mietin-

nön osalta, täytyy tietysti tässä muistuttaa hie-
man samasta asiasta, johon ed. Rauramo täällä
kiinnitti huomiota: Yksimielisyys syntyi lähinnä
työmarkkinaosapuolten kompromissin tulokse-
na ja tietyin osin myös, arvoisa puhemies, työ-
markkinaosapuolten painostuksesta. Minusta
tämä on eräällä tavalla hyvinkin arveluttava tie
pitkän päälle. Onko näin, että eduskuntatyö
joudutaan jatkossakin alistamaan työmarkkina-
osapuolten neuvottelujen tulosten alle?

Tietysti suurena kysymyksenä on tässä se,
tuleeko tämä laki toteutuessaan tällaisenaan ve-
sittämään sen alkuperäisen tarkoituksen. Minua
erityisesti huolestuttaa se, tuleeko ulosliputus
silti jatkumaan vai tuleeko tämä laki takaamaan
sen, että suomalaiset laivat tulevaisuudessakin
pysyvät Suomen lipun alla, mikä on ilman muu-
ta myös paras tae sille, että suomalaiset laivat
käyttävät myös suomalaista työvoimaa ja sitä
kautta säilytetään myös suomalaisten merenkul-
kijoiden työllisyys.

Tietysti nyt samanaikaisesti, kun näköpiirissä
on myös integraatiopolitiikan alueella monia
kansainvälistymiseen tähtääviä sopimuksia, tun-
tuu oudolta, että tämän erityisen lain kohdalla
alkaisimme ankarasti rajoittaa ulkomaalaisen
työvoiman käyttöä. Tuleehan jo ensi vuoden
aikana tässäkin salissa hyväksyttävä Eta-sopi-
mus lisäämään ulkomaisen työvoiman käyttöä
ja myös vieraan työvoiman liikkuvuutta kan-
sainvälisillä työmarkkinoilla. Tietysti kansainvä-
lisen työvoiman käyttö on verrattain luontevaa
erityisesti merenkulun alalla, joka perinteisesti
on ollut äärimmäisen kansainvälistä toimintaa.

Ed. Antvuri (vastauspuheenvuoro): Ar-
voisa puhemies! Olen samaa mieltä ed. Kasuri-
sen kanssa siitä, että ainakin tältä erää oli
erityisen helpottavaa, että rinnakkaisrekisteri-
laissa saavutettiin kompromissi, koska siinä
määrin vaikeita periaatteellisia esityksiä alkupe-
räinen lakiehdotus sisälsi.

Lain tarpeellisuus sinällään osoittaa sen, mi-
ten lyhytnäköistä etujärjestöpolitiikkamme mää-
rätällä tavalla on ollut ja on. Esimerkiksi työntekijöiden palkkataso sinällään ei ole esimerkiksi pohjoismaista korkeampi. Sen sijaan työaikalaki laivoilla on johtanut siihen, että yhtä työpaikkaa kohti tarvitaan kolme työntekijää, eli työn tuotavuus merialallakin on erityisen heikkoa.

Ed. Kasurinen (vastauspuheenvuoro):
Arvoisa puhemies! Ed. Rauramon ja ed. Markku
Laukkasen esiinottama kysymys työmarkkinoi-

den vaikutuksesta eduskunnan lainsäädäntöva-
pautteen ja -valtaan on luonnollisesti periaattees-
sa hyvin merkittävä asia. Haluan kuitenkin näil-
le edustajille todeta sen toisen vaihtoehdon. Jos
liikennevaliokunta olisi kiirehtinyt hallituksen
alkuperäisen esityksen läpiviemistä valiokunnas-
sa, se olisi saattanut johtaa meidät täydelliseen
työmarkkinakaaokseen. Minusta viisautta oli
tässä vaiheessa se, että me maltoimme odottaa
työmarkkinaratkaisua ja säätää lain sen jälkeen
sovinnoissa ja myös yhteiskuntaa ajatellen raken-
tavasti.

Ed. Häkämies (vastauspuheenvuoro): Ar-
voisa puhemies! Täällä on käyty keskustelua
siitä, kuinka paljon työmarkkinajärjestöjen teke-
mät ratkaisut saisivat vaikuttaa lakien eduskun-
takäsittelyyn. Kyllä tämän tyypissä lainsää-
dännössä kuitenkin aina täytyy muistaa kolmi-
kantaperiaate, kun puhumme nimenomaisesti
työoikeudellisista kysymyksistä, eli on vaikea
kuvitella tilannetta, jossa eduskunta säätäisi
lainsäädäntöä, joka olisi avoimessa ristiriidassa
työmarkkinajärjestöjen näkemysten kanssa.

Mielestäni hallituksen alkuperäinen esitys ei
ollut kaikilta osin oikeudenmukainen. Muun
muassa lakiehdotuksen 8 § oli kyllä irtisanomis-
menettelyineen sen verran vallankumoukselli-
nen, että se työ, mitä liikennevaliokunta on
tehnyt, on ollut aivan paikallaan.

Huomionarvoista on myös se, että tämä on
niitä harvoja lakeja, joissa oppositio on myös
osoittanut maltillisuutta. Tässähän on ollut kä-
sittelyssä myös opposition ja SDP:n oma lakie-
hdotus tästä asiasta. Nyt syntynyt kompromissi-
han on hallituksen esityksen ja SDP:n lakialoi-
teen väliltä.

Mitä tulee ulkomaisen työvoiman käyttöön,
josta ed. M. Laukkanen totesi, niin totta kai se
tulee lisääntymään. Mutta meidän on kuitenkin
muistettava, että Eta-sopimuksen ja mahdollisen
EY-jäsenyyden myötä kuitenkin silloin, kun
Suomessa tehdään työtä, noudatetaan suomalai-
sia työehtosopimuksia eikä niin kuin hallituksen
alkuperäisessä esityksessä, jonka mukaan olisi
voitu noudattaa ulkomaisia työehtosopimuksia,
mikä olisi merkinnyt tietysti aivan erilaista palk-
katasoa suomalaiseen verrattuna.

Ed. Törnqvist (vastauspuheenvuoro):
Arvoisa puhemies! Pyysin tämän vastauspuhe-
envuoron ed. M. Laukkasen puheenvuoron joh-
dosta, jossa hän arvosteli sitä, että on työmark-
kinajärjestöjen sopimuksen ehdoilla jouduttu

eduskunnassa muuttamaan tätä lakia. Arvostelu vähän hämmästyttää ja on nurinkurista sitä taustaa vasten, että hallitus on hoputtanut työmarkkinajärjestöjä koko kesän, kevään ja syksyn tekemään sopimuksia ja ollut yhtenä osapuolena niissä. Tulopoliittiseen ratkaisuun on kulminoitunut koko Suomen hallituksen harjoittama talouspolitiikka, ja kaikki talousvaikeudet on tavallaan sysätty ay-liikkeen harteille ja ennen kaikkea sen harteille, että tulopoliittista kokonaisratkaisua ei ole aikanaan syntynyt.

Nyt kun tällainen kompromissiesitys on syntynyt ja valiokunta on sen hyväksynyt, niin pidän sitä erittäin oikeaan osuneena ratkaisuna.

Ed. R a u r a m o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kasurille toteaisin ensiksi sen, että totesin kyllä itsekkin, että tämä on paras kompromissi, mihin näissä olosuhteissa päästiin. Sen lisäksi haluaisin ed. Kasuriselta kysyä, miten pääomakustannukset voitaisiin lakiin ottaa mukaan. Nähdäkseni pääomakustannukset eli laivojen rakennushinnat ovat jotakuinkin samat kaikilla laivanvarustajilla.

Ed. Häkämies aluksi totesi aivan oikein, että laki ei kaikilta osiltaan varmastikaan ollut aivan oikeudenmukainen. Mutta ihmettelen kyllä ed. Häkämiehen näkemystä siitä, mikä on kolmikantasopimus. Ei ainakaan eduskunta esittänyt tässä minkäänlaista muuta kuin kumileimasimen osaa. Kyllä asiat oli jossain muualla sovittu, ja nähdäkseni kolmikantasopiminen on sitä, että myös tänne jäisi joku sananvalta.

Ed. Antvuori kiinnitti aivan oikein varsin tärkeään seikkaan huomiota tässä asiassa eli laivoilla työskentelevän väen työaikaan. Tämä asiahan oli pientonniston puolella hoidettu jo joitakin vuosia aikaisemmin eli siellä oli päästy laivaväen keskuudessa jo neuvottelutulokseen. Jos myös varsinaisilla isoilla laivoilla olisi päästy tämän tyyppisiin sopimuksiin, tuskin tätä riitaa ainakaan tässä laajuudessa olisi nyt käyty.

Ed. P. L e p p ä n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Häkämies korosti sitä, että jatkossakin tullaan sopimaan työehtosopimukset tai virkaehtosopimukset niin kuin Suomessa on sovittu. Lakihan antaa mahdollisuuden siihen, että toisinkin voidaan sopia. Se luonnollisesti johtaa siihen, että aikaa myöten kun suomalainen väki vähenee näillä laivoilla, niin tulee halpatyövoima tilalle. Silloin mennään Ilon sopimukseen, joka on tämän lain mukaan se minimi. Kun täällä Ilon sopimusta on aikoinaan

minimipalkan osalta tulkittu, niin se on alle 2 000 markkaa per kuukausi.

Kun tiedämme, että tällä hetkellä on tulossa ihmisiä vaikka kuinka paljon Suomeen töihin saadakseen asunnon ja saadakseen ruuan välittämättä siitä, saavatko he palkkaa, niin tähän on päänavaus sille toiminnalle, jota työnantajatahot ja porvarit tässä maassa halusivat. Se löytyy ihan täältä lain pykälistä ja perusteluista. Siihen ei tarvitse sen kummempaa haakea. Eli nyt romutetaan suomalainen työehtosopimusmenettely ja avataan pää. Nähtävästi jokin muu ala on seuraavana vuotena sitten keskustelun kohteena.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Saatoin kuunnella ed. Rauramon äskeisen vastauspuheenvuoron huonosti, mutta sieppasin tuosta lausunnosta kohdan, jonka mukaan laivojen hinnat ovat aina samanlaiset. Jos hän todella sanoi näin, niin olen jyrkästi eri mieltä. Bruttorekisteritonneiltaan samanveitoisten laivojen hinnat todella vaihtelevat suuresti riippuen siitä, missä ne on rakennettu ja minkälaiset subventiot asianomaisen valtion taholta tuohon rakentamiseen osoitetaan. Tällä tavalla pääomakustannukset tulevat aivan toiseen valoon, aivan kuten ilmeisesti ed. Kasurinen tässä äsken juuri totesi.

Ed. K a s u r i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Rauramo on kuunnellut samat asiantuntijat valiokunnassa toki kuin minäkin. Useimmissa asiantuntijalausunnoissa kuitenkin todettiin, että meidän henkilöstökulumme normaalitapauksessa ovat vain alle 10 prosenttia alusten kokonaiskustannuksista. Haluan vain tällä yhdellä esimerkillä osoittaa, että toki se on huomioon otettava mutta se ei muodosta suurinta osaa suinkaan alusten kokonaiskustannuksista.

En ole myöskään ollut vaatimassa, että lakiin olisi pitänyt sisällyttää pykälä pääomakustannusten sisällyttämisestä siihen, mutta tämä on huomioitava, kun puhumme kustannuskilpailusta.

Ed. S a a r i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. P. Leppänen arvosteli sitä, että suomalaisille laivoille voidaan tämän seurauksena palkata työntekijöitä muilla kuin suomalaisilla työehtosopimusehdoilla. On tietenkin niin, että henkilölle, joka asuu Suomessa Suomen kustannustasossa, on välttämätöntä, että hän saa meidän kustannustasomme ja hintatasomme

mukaista palkkaa. Ei täällä voi Iloa vähimmäispalkalla tulla toimeen ja elää. Mutta meillä on aika paljon myös sellaisia laivoja kauppalaivastossamme, jotka seilaavat maailman meriä kolmansien maitten välisessä liikenteessä käymättä edes koskaan Suomen satamissa. Jos siellä palvelee henkilö, joka asuu esimerkiksi Filippiineillä, missä elintaso ja kustannustaso on vain murtoosa Suomen kustannustasosta, niin minkä ihmisen logiikan perusteella hänelle pitäisi maksaa suomalaisen kustannustason mukaista palkkaa? Minusta siinä ei tuoda Suomeen mitään eikä siinä kenenkään suomalaisen työntekijän oikeuksia loukata.

Ed. Häkämies (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pyysin vastauspuheenvuoroni ed. P. Leppäsen puheenvuoron johdosta. Täytyy muistaa, että kauppa-alusliikenne poikkeaa monesta muusta alasta varsin paljon ja on kansainvälisempää kuin kenties mikään muu elinkeinoelämän alue. Ed. P. Leppäsen esitti sellaisen näkemyksen, että mikäli kompromissilakiehdotus nyt hyväksytään, se merkitsee sitä, että tulevaisuudessa myös muilla aloilla kenties ruvetaan soveltamaan ulkomaalaisia työehtosopimuksia ja ulkomaisia työehtoja. Tämä on kyllä aivan liian pitkälle menevää tulkintaa. Näinhän ei missään tapauksessa tule käymään. Tämänkin lain kohdalta on todella muistettava, että ensisijainen oikeus on sopia suomalaisin työehdoin, koska kahta samaa työtä koskevaa työehtosopimusta laivalla ei voi olla voimassa. (Ed. Tennilä: Voi olla!)

Siinä suhteessa ed. P. Leppänen ja hänen puoluetoverinsa ovat johdonmukaisia, että jos heidän linjaansa noudatettaisiin, niitä vastalauseita ja periaatteita, joita he ovat esittäneet, niin aivan varmasti suomalaisessa kauppalaivastossa ei olisi yhtään ainoata alusta ja ennen pitkää ei myöskään yhdelläkään suomalaisella merimiehellä olisi töitä.

Ed. Rauramo (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pyysin vastauspuheenvuoron ed. Pulliaisen puheenvuoroon mutta hän ehti jo poistua. Haluan korostaa sitä, että tulevaisuudessa laivanrakentamisen subventiot pienenevät entisestään. Toisaalta varustamo, joka hankki laivan, voi hankkia sen mistä tahansa. Silloin pääomakustannukset eivät sinällään ole suoraan vertailukelpoisia. Tässä tapauksessa kun puhuttiin laivojemme kilpailukyvyistä, niin koko ajan puhuttiin palkkakustannuksista.

Ed. Rimmi: Arvoisa rouva puhemies! Muutama näkökulma hallituksen esitykseen n:o 119. Lakiehdotuksessa ehdotetaan luotavaksi ulkomaanliikenteeseen kauppa-alusluettelo, johon merkityille aluksille maksettaisiin valtion tukea merenkulkijoiden merityötulosta toimitettua ennakonpidätystä ja maksettua lähdeveroa sekä työnantajan sosiaaliturvamaksuja vastaava määrä.

Tuen saannin ehtona on se, että aluksen työvoimakustannukset on saatettu sille tasolle, että se mahdollistaa toiminnan kansainvälisessä liikenteessä. Toisin sanoen se merkitsee käytännössä sitä, että työntekijöiden palkkatasoa ja muita etuisuuksia on mahdollisuus tietyllä tavalla huonontaa. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että tässä laissa sovitaan kotimaisen työvoiman ehtojen huonontamisesta tai kotimaisten merenkulkijoiden korvaamisesta palkkakustannuksillaan halvemmilla ulkomaalaisilla merenkulkijoilla.

Kyseessä on mielestäni Ilo:n sopimuksen vastainen törkeä puuttuminen työnantajien ja työntekijöiden väliin työehtosopimusneuvotteluihin. On pakko tehdä sellainen havainto, että valtiovalta on tässä lakiehdotuksessa asettunut neuvottelupöydässä mielestäni selkeästi työnantajan puolelle. Miksi muuksi voidaan esitystä sanoa, koska siinä on tavallaan kiristys: kun tarpeeksi alas viedään kustannukset, niin sen jälkeen tulee valtion tukea.

Lakiehdotus merkitsee koko ammattiyhdistystoiminnan keskeisimmän lain, työehtosopimuslain, murentamista. Liikennevaliokunta on tosin työmarkkinaosapuolten sopimuksen perusteella ja sen jälkeen tehnyt lakiehdotukseen kohtalaisen hyviä korjauksia, joita muun muassa ed. Kasurinen toi esiin. Tosiasiaksi kuitenkin tämänkin jälkeen jää, että rinnakkaisrekisteriin merkittyihin laivoihin voidaan ottaa ulkomaalaisia työntekijöitä kotimaisia työntekijöitä huonommin työehdoin ja että ulkomaalaisten työntekijöiden asema on erittäin heikosti turvattu. Käytännössä Suomen valtio perii heiltä kyllä lähdeveroa pienestä palkasta ja tilittää kyseisen veron takaisin työnantajalle, mutta lainsuojat, johon heillä olisi oikeus esimerkiksi maksessaan veroa Suomen valtiolle, jää heidän kohdallaan hyvin olemattomaksi. Mielestäni tämä merkitsee Suomen hyväksymien syrjinnän kieltoa ja työntekijöiden tasapuolista kohtelua koskevien sopimusten periaatteiden ankaraa loukkaamista.

Ulkomaalaisten merenkulkijoiden laajamittainen käyttäminen ja työaikasäädösten heiken-

täminen voivat merkitä — ja pelkään, että ne merkitsevät — hyvinkin kovasti myös meriturvallisuuden vaarantamista erityisesti Suomenlahden matalilla herkillä rannikoilla ja saaristoväylillä.

Muutenkin voidaan perustellusti ihmetellä lakiesityksen antamisen perusteita. On pakko todeta, että vuosi sitten eduskunnassa on säädetty laki merenkulun tuesta, jonka kustannusvaikutukset valtiolle olisivat olleet vuosittain lähes samat kuin nyt käsittelyssä olevan lain. Laivanvarustajatkin antoivat ymmärtää, että laivojen pitämiseksi Suomen rekisterissä, Suomen lipun alla, olisi sama tuki heille riittänyt.

Tämä ei nyt kuitenkaan maamme hallitukselle sopinut. Se otti ja karsi näitä määrärahoja ja olemme olleet totuuden edessä siinä asiassa, että rinnakkaisrekisteriä nyt puuhataan. Katsoikohan hallitus mahdollisesti hyvän paikan tässä valtiontaloudellisessa tilanteessa tulleen arveluttavan rinnakkaisrekisterilainsäädännön aikaansaamiseksi, kun me varsin hyvin tiedämme, miten voimakkaasti merenkulkijajärjestöt työntekijöistä päällystöön saakka ovat tämän lain voimaantuloa vastustaneet.

Lakiesitys sisältää erittäin paljon arveluttavia asioita nimenomaan suomalaisten merenkulkijoiden ja suomalaisen laivapäällystön kannalta, jos se tällaisenaan hyväksytään. Minä olisin ollut sitä mieltä, että tämä lakiesitys olisi pitänyt hylätä, ottaa määräajaksi vielä käyttöön se vanha laki ja valmistella tämä lakiesitys uudelleen kaikessa rauhassa. Nyt esitys tuli tällaisessa kiireessä, tavallaan pakkoraossa, kun työtaistelu-uhka oli olemassa.

On sanottu, että kaikki työmarkkinajärjestöt ovat tämän hyväksyneet. Ne ovatkin sen kyllä muodollisesti hyväksyneet, mutta kun minulla oli tilaisuus olla kuuntelemassa merenkulun sosiaaliseminaarissa eri osapuolten puheenvuoroja, niin kyllä minulle tuli tunne, että äärettömän kovassa pakkoraossa tämä sopimus, mikä nyt on olemassa, on tehty. Eri osapuolten mielipiteet, kielenkäyttö ja käyttäytyminen oli sen tasoisista, mitä en koskaan ole ammattiyhdistysihmisten kuullut keskenään käyttävän enkä ainaakaan silloin, kun on ns. sopimukseen päästy. Silloin yleensä on pöytä putsattu, kielet siivottu ja asiat rauhoitettu.

Ed. Saari (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Rimmi sanoi, että valtio on tässä asiassa mennyt työnantajain puolelle. Minusta valtio on ollut todellakin omalla puolellaan eikä

kummankaan osapuolen puolella. Minä muistutan vielä, mistä kahdesta vaihtoehdosta nyt oli valittavissa: joko tämä, jolla pidetään laivat Suomen lipun alla, tai se vaihtoehto, että esitys olisi kaadettu, jolloin varustamot, ilman että me mahtaisimme sille yhtään mitään, siirtäisivät laivansa ulkomaisten lippujen alle. Silloin me menettäisimme paitsi ne valuuttatulot, jotka laivat Suomen lipun alla liikennöidessään tuovat Suomelle, myöskin ne merenkulkijojen työpai-
kat totaalisesti, jotka nyt voidaan säilyttää.

Mitä tulee meriturvallisuuteen, niin voidaan todeta, että jos meillä ei ole Suomen lipun alla purjehtivaa kauppalaivastoa, jota me tämänkin jälkeen voimme hyvin tarkkaan valvoa, niin meidän vaikeissa meriolosuhteissamme purjehtii ainoastaan ulkomaisia laivoja. Niiden miehityksen koulutuksen ja taitotiedon tason suhteen me emme voi oikeastaan tietää emmekä päättää yhtään mitään.

Ed. Häkämies (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vasemmistoliiton edustajat antavat johdonmukaisesti väärän käsityksen tämän lain sisällöstä koskien ulkomaisen työvoiman käyttöä. Nimenomaisesti täällä todetaan, että ulkomaalainen työehtosopimus voi laivalla olla voimassa vain siinä tapauksessa, elleivät asianomaiset suomalaiset työmarkkinaosapuolet ole tehneet samaa työtä koskevaa työehtosopimusta. Siis tässä suhteessa aloite ja tavallaan etulyöntiasema on aina suomalaisella osapuolella, suomalaisella työmarkkinajärjestöllä. Ed. Rimmi, ei pidä antaa tästä asiasta väärää kuvaa; teillä oli ilmeisesti vähän vanha puhe käytössänne, minkä äsken piditte.

Ed. P. Leppänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Liikennevaliokunnan puheenjohtaja ed. Saari jossain määrin uskottelee sitä, että meillä saattaa olla kauppalaivastoa kymmenen vuoden päästä ehkä suomalaisessa rekisterissä. Mutta minä olen kyllä eri mieltä siitä asiasta. EY:hyn mentäessä saattaa olla, että meillä on vain kansainvälisiä laivayhtiöitä, joiden omistajaa ei kukaan tiedä. Tämä tie on nähtävästi avattu jo vuosia sitten, ja tämä on sille jatkoa.

Kun ed. Häkämies antoi ymmärtää, että annetaan väärää todistusta lain sisällöstä, niin ensimmäisen lain 6 §:n selvästi sanoo sen, että voidaan sopia muullakin tavoin, poikkeavasti laista, poikkeavasti työehtosopimuksesta, mikä antaa valtuuden ja tulkintoikeuden sitten

myöskin liikenneministeriölle ja työministeriölle. Eli laissa annetaan blankovaltakirja tavallaan tulkinnasta kahdelle ministeriölle, koska lakia ei ole haluttu kirjoittaa siihen muotoon, että se ei olisi tulkittavissa.

Liikenneministeri Norrback: Arvoisa puhemies! Ed. P. Leppänen on ymmärtänyt eurorekisterin jotenkin väärin. On tarkoitus perustaa saman kaltainen rekisteri kuin tällä lailla Suomeen, mutta se ei tarkoita sitä, että omistus siirtyy.

Minusta on tärkeätä myös kansantaloudellisista syistä, että meillä on suomalaisia laivoja. Kehitys on viime vuosina ollut todella huolestuttava. Tällä hetkellä kuljetetaan ainoastaan kolmasosa tavarasta suomalaisilla laivoilla, kun se vielä kymmenkunta vuotta sitten oli yli puolet. Kehityssuunta on ollut selvä, ja kehitys on ollut hyvin nopeata ja väärään suuntaan. Muita keinoja estää sitä ei ollut kuin tällaisen lain säätäminen, joka on minusta ongelmallinen monesta syystä mutta josta nyt on kuitenkin päästy yhteisymmärrykseen. Tästä on neuvoteltu viisi vuotta, jaellemme olisi antaneet lakiesitystä, olisimme jatkaneet neuvotteluja ja laivat olisivat lähteneet.

Ymmärrän ammattijärjestöjen pyrkimyksiä pitää neuvottelu-oikeudesta kiinni, mutta ellei ole työpaikkoja, mistä neuvotellaan, ei neuvottelu-oikeudesta ole suurta hyötyä. Tämä pitää muistaa myös, kun tästä puhutaan.

Ed. Kekkonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Valitettavasti tulini vähän kesken, itse asiassa kesken ed. P. Leppäsen puheenvuoroa. Mielestäni hänen puheenvuorostaan henki aika täydellinen tietämättömyys siitä, missä merenkulku tällä hetkellä on ja mitkä ovat merenkulun todelliset ongelmat. Hän puhuu kansainvälisistä laivayhtiöistä. Itse asiassa laivayhtiöt mitä suurimmassa määrin jo vuosikymmeniä ovat olleet kansainvälisiä tyypiltään. Se on realiteetti, joka on ollut otettava huomioon tätä lainsäädäntöä tehtäessä.

Mitä tulee siihen, että kahdelle suomalaiselle ministeriölle jää oikeus tulkita, sehän on itse asiassa jonkin sorttinen voitto tässä lainsäädäntössä, koska toinen vaihtoehto oli se, että Suomen lähimaillakaan ei kukaan saisi tulkita yhtään mitään mistään.

Mitä tulee ministeri Norrbackin toteamukseen siitä, että vain kolmasosa suomalaisesta viennistä kulkee enää kotimaisperäisillä laivoil-

la, se on myös sellainen realiteetti, joka on syntynyt sen kehityksen tuloksena, joka on ollut ennen rinnakkaisrekisterijärjestelmää.

Tällä puheenvuorollani, arvoisa puhemies, en toki tahdo pestä puhtaaksi tätä uutta lainsäädäntöä. Kyllä se on todella pulmallinen. Mutta toinen vaihtoehto olisi taatusti tappanut suomalaisen merenkulun aivan muutamassa hetkessä.

Ed. Tennilä: Rouva puhemies! En ole liikennevaliokunnassa yhtynyt tähän ns. historialliseen kompromissiin. Syy on selvä. Tässä avataan pää ulkomaisen halpatyövoiman tuonnille Suomeen. Se on siellä sisällä edelleen kaikkien muutosten jälkeenkin.

Kun täällä vedotaan erittäin paljon nyt ammattiliittoihin, kannattaa muistaa ja tietää, että ammattiliitot ovat tehneet valtakunnansovittelijan johdolla työehtosopimuksen mutta eivät ole käsitelleet lakia eivätkä antaneet tukeaan sille, eivät ainakaan kaikki ammattiliitot. Ne ovat nimenomaan sopineet työehtosopimuspyötykirjan, jossa lähdetään siitä, että tämä laki ei tule voimaan käytännössä seuraavan sopimuksen aikana. Tämä oli se kiertotie, jonka kautta ammattiliitot pääsivät tästä ulos. Valiokunnassa olivat kuultavina ihan loppuvaiheessakin Päällystöliitto ja Konepäällystöliitto, jotka ilmoittivat, että he vastustavat edelleen tätä lakia ja toivovat, että eduskunta muuttaa sitä sen aloitteen mukaiseksi, jonka sosialidemokraatit, vasemmistoliittolaiset ja eräät SMP:n edustajat jättivät. Sehän oli kuitenkin kaiken jälkeenkin vielä esimerkiksi Päällystöliiton ja Konepäällystöliiton kanta. Ne ovat hyväksyneet vain työehtosopimuksen, jossa nimenomaisesti sanotaan, että sopimuksen voimassa ollessa ei muutoksia tule eli puolitoista vuotta asia siirtyy. Sen jälkeen alkaakin toinen käytäntö, karu käytäntö, jossa halpatyövoimaa tulee.

Koko tämän lain ideahan on, että halpatyövoimaa otetaan. Mikä muu idea tässä on sisällä? Ei mikään muu. Suomalaisen laivojen ja varustamoiden ns. kilpailukykyä parannetaan sillä, että saadaan ottaa käyttöön halvempaa työvoimaa ulkomailta. Tässä ajatellaan ennen muuta kehitysmaita, Filippiinejä ja muita kehitysmaita, joista ylipäätään on paljon merityövoimaa eri maiden laivoissa jo nyt. Mutta tämä on päänavaus Suomen osalta. Nyt sallitaan suomalaisten työnantajien ottaa töihin huonommilla ehdoilla ulkomaista työvoimaa. Tämä on lain idea, piste. Se on idea, ja siitä seuraa kaikki se, mitä siihen on kirjoitettu. Tässä lähdetään siitä, että muuta

vaihtoehtoa ei ole kuin ulosliputus, muutoin käy vielä huonommin.

Minä vastustan halpatyövoiman käyttöönottoa Suomessa kahdesta syystä jyrkästi ja ehdottomasti: Ensinnäkin, näin huononnetaan suomalaisten työntekijöiden asemaa. Siihenhän se ajan kanssa johtaa, kun paineet tulevat koviksi. Toisaalta, en voi hyväksyä sitä, että jonkin suomalaisen varustamon tai rakennusyhtiön tai tehtaan ns. kilpailukyky jatkossa perustuu siihen, että siellä saa olla käytössä ulkomaista halpatyövoimaa, jonka palkka on surkea, jolla ei ole eläke-etuja eikä muuta sosiaaliturvaa. Tätä järjestelmäähän nyt lähdettiin rakentamaan.

Täällä puhutaan työehtosopimuksista. 7 § on yhä edelleen erittäin tulkinnanvarainen. Se koskee vain osaa laivoja, niitä, jotka on tulossa Suomeen. Ulkomaillahan liikkuu tämän jälkeen laivoja, joissa ei ole yhtään suomalaista, vaikka ovat suomalaisessa omistuksessa. (Ed. Kekkonen: Johan niitä nyt liikkuu!) — Kyllä, tässähän se spekulatio käy, että se on toivotonta, jos näin ajatellaan, mutta minullapa on vaihtoehto myös olemassa. (Ed. Kekkonen: Se on fakta, hyvä mies!) — Fakta on fakta, ja fakta on myös se, että kun otettiin käyttöön suora tuki varustamoille, ulosliputus loppui. Se on fakta. On aivan merkillistä, että herra liikenneministeri ei suostunut jatkamaan tätä käytäntöä.

Meillä oli jo tilanne, jossa ulosliputusta oli paljon. Sitten otettiin käyttöön suora tuki varustamoille, ja se lopetti ulosliputuksen. Nyt valtiontalouden syihin vedoten suora tuki laivayhtiöille lopetettiin. Tässä on se kysymys. Sen jälkeen vaihtoehdot ovat huonoja. Mutta miksi ei jatkettu tätä lakia, joka on vielä voimassa ja joka antaa suoraa tukea varustamoille? Siihen liitettyinä verojen ja sosiaaliturvamaksujen palautus sekä järjestöjen väliset sopimukset työvoimakustannukset olisivat alentuneet noin 40 prosenttia jo sitä kautta varustamojen osalta. Se varmasti riittää. Tässä on kysymys noin 80 miljoonasta markasta, jota liikenneministeriö ei halunnut varustamoille ohjata vedoten juuri valtiontalouden tilaan.

Mutta taustalla on minun mielestäni ilman muuta se, että nyt haetaan päänavaus halpatyövoiman tuonnille tähän maahan. Nyt se tulee varustamoille mahdolliseksi. Seuraavaksi otetaan käyttöön sama menetelmä rakennuksilla. Siellä on painetta jo tähän suuntaan ja halpatyövoimaa jo nyt töissä ohi sopimustenkin, niin kuin hyvin tiedetään. Jatkuvasti tulee ilmi tapauksia, joissa ulkomaalaisia on töissä tehden

työtä huonommin ehdoin ja ilman työluupaakin eräissä tapauksissa. Sitten tulevat sairaalat, ja näin mennään ala kerrallaan läpi ja päädytään tehtaisiin. Meillä tulee olemaan kaksi porukkaa: suomalaiset, jotka saavat jonkinlaista palkkaa ja jonkinlaisia sosiaalietuja, ja sitten tämä kurjalisto, joka kilpailukykyä turvaamiseksi raataa erittäin heikoilla palkoilla.

Minä hämmästelen, että esimerkiksi sosiaalidemokraatit hyväksyvät proletariaatin tällaisen kahtiajaon, että toisille toisenlaiset edut. Minä en pysty ymmärtämään teidän kantaanne tässä asiassa, että suomalaisen kapitaalın hyväksi pitää näitten köyhimpien uhrautua ja tulla tekemään huonommilla ehdoilla töitä.

Enkä minä ymmärrä vihreitäkään, että he hyväksyvät tällaisen järjestelmän, jossa kehitysmaiden työntekijöitä voidaan jatkossa palkata suomalaisiin laivoihin huonommin eduin. Te puhutte paljon siitä, että näitä köyhimpiä pitää puolustaa. Mitä puolustamista se on, jos nyt laissakin lähdetään siitä, että palkatkaa vain heitä tänne meidän työnantajiemme palvelukseen huonommin eduin? Tämä on syvän syvä periaatteellinen kysymys, jonka edessä me olemme. Näinkö niitä maailman köyhiä autetaan, että suomalaisen kapitaalın hyväksi niittenkin pitää vielä uhrautua tekemään työtä turvattomina suomalaisissa laivoissa ja huonommin palkoin ja jatkossa vielä muillakin työpaikoilla?

Mikä on siis vaihtoehto halpatyövoiman tuonnille, josta tässä on kysymys? Tämä on periaatteellinen kysymys. Se on juuri se, että suoraa tukea varustamoille. Se on minun näemykseni. Olen valmis myös siihen, niin kuin olen vastalauseessani esittänyt, että sosiaaliturvamaksut ja verot palautetaan varustamoille. Lisäksi järjestöt ovat keskenään sopineet palkkojen ja työehtojen muutoksista, jotka alentavat palkkakustannuksia. Se riittää varustamoille.

Paradoksihan tässä on myös se, että varustamoista monet sanoivat ”ei kiitos” halpatyövoimalle. Esimerkiksi Etelä-Suomen Laivat vastusti tätä järjestelmää (Ed. Kekkonen: Neljä pientä laivaa!) ja pientonnisto kokonaisuudessaan. — Joo, siellä oli esimerkiksi Neste. Valtionyhtiö Neste vaati halpatyövoimaa sen varustamoon, jonka puolesta ilmeisesti ed. Kekkonen nyt huitelee. Neste puhuu kilpailusta. Ei ole oikein hyvä yhtiö puhumaan kilpailusta, koska yli puolet sen kuljetuksista on omia kuljetuksia ja siellä Nesteen markkinoilla ei kovin paljon kilpailua minun käsittääkseni ole. Ne kuljettavat omia tuotteitaan pääasiassa.

Mutta tässä on periaatteellinen asia. Niin kuin monet varustamoista sanoivat, se järjestelmä toimii, jossa valtio tukee suoraan ja sitten annetaan tiettyjä palautuksia. Se tukee. Se riittää. Se riittää heille. Nyt vain halutaan tämä ratkaisu tehdä tässä ammattiyhdistysliikkeen kannalta vaikeassa tilanteessa ja valtiontalouden vaikeaan tilaan vedoten, jolloin halpatyövoiman käyttöönotto Suomessa alkaa. Tämä on periaatteellinen ratkaisu, jolle ajankohta on nyt suopea.

Kyllä kaikki ovat huolestuneita ulosliputuksesta, mutta ei tässä mitä hintaa hyvänsä pidä mennä maksamaan siitä, että voidaan ruveta painamaan alaspäin ensinnäkin suomalaisten työntekijöiden palkkoja, mihin tämä tulee ilman muuta johtamaan, koska tulee kilpaileva porukka, joka tekee huonommilla ehdoilla. Enkä minä voi hyväksyä myöskään todellakaan sitä, että rakennetaan ns. suomalainen kilpailukyky näitten kaikkein kurjimmassa asemassa olevien maiden työntekijöiden varaan. On jotakin aivan sairasta sellaisessa ajattelussa, jos me lähdemme siitä, että meidän suomalaisten pitää saada tänne jotain aivan köyhää porukkaa tekemään työtä meidän hyväksemme huonommilla ehdoilla. Minä en voi käsittää, että jonkun sydän sanoo kyllä tällaiselle järjestelmälle.

Se on aivan selvä, että tässä menee suomalaisen ammattiyhdistysliikkeen monopoli tehdä sopimuksia suomalaisen työnantajan kanssa suomalaisessa omistuksessa olevissa yrityksissä. Siitähän tässä perimmältään on kysymys. Eivät ammattiliitot tätä ole hurraten hyväksyneet. Se on aivan väärää propagandaa, mitä täällä levitetään. Erittäin tiukka oli edelleenkin esimerkiksi Päällystöliiton ja Konepäällystöliiton vastustus tähän lakiin. Pakon edessä tupotatterin viimeisen draamahuiennuksen lopuksi selkä seinää vasten liitot hyväksyivät työehtosopimuspyytäkirjan, mutta ilmoittivat jo silloin, että lakia eivät hyväksy. Näin he ilmoittivat valiokunnalle, ja haluan, että tämä tulee selväksi, että näin meille on sanottu. On eri asia hyväksyä sopimus, jossa lähdetään siitä, että puoleentoista vuoteen ei tapahdu mitään, kuin hyväksyä huono laki, joka puolentoista vuoden päästä alkaa purra ja vaikuttaa. Tästä on kysymys.

Meillä oli hyvä esitys, ed. Kekkonen, yhteinen esitys. Kyllähän sen näkee, mihin päin te nyt olette kallellaan, kun te joka ainoassa asiassa rupeatte lipsumaan kannoistanne. Se oli puheenjohtaja Pertti Paasio, joka nosti terävästi esille kysymyksen siitä, mitä tämä halpatyövoimaratkaisu laivojen osalta merkitsee: jatkossa tulee

samaa kaikkialle. Mutta Paasio onkin nyt entinen puheenjohtaja. Teillä on ihan uudet miehet remmissä.

Ed. K e k k o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Jotenkin ed. Tennilän puheet tuntuvat tutuilta riippuen ja riippumatta aivan siitä, mistä asiasta puhutaan. Kun hän puhuu siitä suoran tuen maailmasta, johon hän on tottunut uskomaan, hänen pitäisi nyt nähdä katsoessaan tästä meidän istumapaikaltamme niin itään kuin eteläänkin, että sitä suoran tuen maailmaa ei ole enää olemassa, jossa veronmaksajien rahoja pistetään noin vain menemään täysin riippumatta siitä, onko asiassa järkeä vai ei.

Mitä tulee varsinaiseen asiaan, ulosliputukseen, se on ollut todella surkea ja viheliäinen prosessi. Jos olisi toimittu juuri sillä tavalla kuin ed. Tennilä esittää, ulosliputus olisi viety loppuun luultavasti muutamassa kuukaudessa. Kun hän puhuu siitä, että myös varustamopuolella oli väkeä, joka oli ikään kuin samalla kannalla kuin ed. Tennilä, se koski yhtä suhteellisen pientä laivayhtiötä, joka hoitaa rannikkoliikennettä, ei siis varsinaisesti valtameriliikennettä.

Ihan pikkuisen muistin virkistämiseksi, ed. Tennilä. Tämä on jossakin määrin samanlainen järjestelmä kuin on Norjassa ja Tanskassa. On totta, että molemmissa maissa ulkomaisen työvoiman määrä on lisääntynyt, mutta on vielä suurempi totuus, että siellä on lisääntynyt nimenomaan norjalaisen ja tanskalaisen henkilökunnan määrä moninkertaiseksi siitä, mitä se on ollut aikaisemmin. Tämä tie on ollut ainoa, jolla ylläpitää Suomen lippua liehumassa vielä maailman merillä, ylläpitää se ylpeä ammatti, jota te ilmeisesti pohjoisen poikana ette kovin paljoa tunne.

Ed. H ä k ä m i e s (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vähän ed. Kekkonen yhtyen olen joskus mietiskellyt, kun laiva- ja satama-asioista on puhuttu, olisikohan paikallaan sen kaltainen lainsäädäntö kuin kirkkolaeissa: laivoista saisivat puhua vain ne, jotka merenranta-kaupungeissa asuvat. Ainakin se minulle tuli mieleen ed. Tennilän puheenvuoroa kuunneltaessa.

Todella suoran tuen aika on loppu, ja varmasti suomalaiset varustamot ed. Tennilän myötä saivat nyt sellaisen puolestapuhujan, että ennen aamua ainakin kolme kertaa puheenvuorot kielivät. Euroopan integraatiossa johdonmukainen

periaate on tietysti se, että kaikenlainen suora subventio poistuu ja kilpailussa tulee pärjätä aidosti. Tuen kautta, ed. Tennilä, suomalaisen merenkulkuun ei ratkaisua löydy.

Muistutan myös siitä, että toki jo nyt suomalaisissa mukavuuslippulaivoissa seilaa ulkomaisia ja myös suomalaista miehistöä. Eivät asiat, joista ed. Tennilä puhui, suinkaan ole vieraita. Lakihan nyt nimenomaisesti lähtee siitä, että Suomen lippu kauppa-aluksissa turvattaisiin Tanskan ja Norjan mallin mukaisesti.

Vielä kerran korostan sitä, että suomalaisella työmarkkinaosapuolella on etulyöntiasema työehtosopimuksia solmittaessa, koska samalla laivalla ei voi olla samaa työtä koskien kahta erilaista työehtosopimusta, kahdesta eri maasta peräisin olevaa työehtosopimusta.

Ed. K a s u r i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Asia on ollut hankala ratkaistavaksi. Sen ed. Tennilä tietää liikennevaliokunnan jäsenenä. Omassa puheenvuorossani analysoin vaihtoehtot, jotka olisivat olleet opposition käytössä, mutta se tie olisi johtanut siihen, että suomalaisten alusten ulosliputus olisi jatkunut.

Olen vastalauseeseen tutustunut, jonka rakennusaineet on sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä valmistellut, ja varsinaisessa vastalauseessa on kolme kappaletta ainakin uhrattu sosialidemokraattien mainitsemiseen nimellä. Minä päädyn tästä sellaiseen johtopäätökseen, ed. Tennilä, että teillä ei olekaan pääasia se, että asia menisi asiallisesti parhaaseen mahdolliseen päätökseen näissä olosuhteissa, vaan se, kuinka paljon te voitte heittää rapaa meidän silmillemme tässä keskustelussa.

Ed. S a a r i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Tennilä väitti ja siinä hän oli oikeassa, että jos suoraa tukea riittävästi lisätään ja annetaan takeet, että se on pysyvä järjestelmä, laivat pysyvät Suomen lipun alla. Mutta kun tuen määrä, joka nyt voimassa olevan lain mukaan oli 50 000 markkaa suoraa rahaa jokaista työntekijää kohti, ei riittänyt vaan sen pitäisi olla noin kaksinkertainen, ennen kuin päästäisiin kansainvälisen kilpailukyvyn tasolle, ymmärtääkseni ed. Tennilänkin pitäisi tajuta, että nykyisessä tilanteessa ei sen kaltaiseen suoran tuen lisäämiseen ole kerta kaikkiaan mitään mahdollisuuksia.

Ed. Tennilä voimakkaasti vetosi päällystöliittojen kriittiseen suhtautumiseen lakia kohtaan ja esiintyi ikään kuin proletaarien voimakkaana

edustajana. Minusta nyt hieman tuli lipsahdusta, koska päällystöliittojen jäsenet tuskin myöntävät kuuluvansa mihinkään proletariaattiin, koska heidän verotuksen jälkeen käteen jäävä palkkasummansa on kuukaudessa 13 000—16 000 markkaa, mikä ymmärtääkseni ei ole aivan mitätön käteen jäävän palkan määrä.

Muistutan vielä ed. Tennilää siitä, että ei laki pakota ainuttakaan varustamoa ottamaan ulkomaista työvoimaa.

Ed. T e n n i l ä (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ensinnäkin siitä, kuka saa puhua tai kuka ei. Varmaan saan kansanedustajana puhua siinä kuin ed. Kekkonenkin tai ed. Häkämies, mutta voin sanoa myös sen, että Kemissä on laivoja. Se on varsin huomattava satamakaupunki, ja tunnenpahan merimiehiä hyvin paljon ihan henkilökohtaisesti. Sattuvat vielä äänestämään ehkä isommassa osassa kuin ed. Häkämiestä yksikään merimies äänestää koskaan, luulisin, tai sitten Kotkassa on aivan erikoisia merimiehiä, jos he porvareita kannattavat, meillä ei.

Mitä tulee päällystöön, tunnen siihenkin kuuluvia ja pidän heitä työntekijöinä siinä kuin merimiehiäkin. En tiedä, miten kepulaiset osavat ajatella, mutta palkansaajia he ovat ja olivat jyrkästi vastaan, koska he näkevät selvästi, mihin mennään. Tulee halpatyövoimaa, työn laatu heikkenee laivoilla jne., turvallisuusriskit kasvavat.

Vielä Norjasta huono esimerkki: 87 prosenttia Norjan laivojen työntekijöistä on jo ulkomaalaisia, oikein huono esimerkki. Sama kehitys tulee varmasti vähän joka puolelle.

Mitä tulee tukeen, lähdän siitä, että on suoraa tukea, verojen palautus, sosiaaliturvamaksujen palautus ja ammattiliittojen ja työnantajien välisiä sopimuksia, joilla tämä homma hoituu. (Ed. Kekkonen: Katselkaa nyt itään ja funtsatkaa vähän!) — No, katsotaan nyt Suomeen ja pysytään täällä. Kun minä tätä esitän, ed. Kekkonen, minähän esitän sitä, mitä me yhdessä esitimme kolme viikkoa sitten. Teidän nimenne on sosialidemokraattien ryhmäaloitteessa, jossa esitetään tätä järjestelmää. ”Antero Kekkonen” lukee esityksessä, jossa esitetään suoraa tukea, sosiaaliturvamaksujen palautusta ja verojen palautusta. Ettekö te lue, mitä te itse allekirjoitatte? Tämä on meidän yhteinen lakialoitteemme, jota minä esitän. Te luovuitte siitä! Kun kiukuttaa sosialidemokraattien menettely, siinä kiukuttaa vain se, että annoitte periksi. Meillä oli yhteinen

esitys. Se oli vielä teidän kirjoittamanne. (Välihuuto) — Ainakin silloin, kun sitä kirjoitettiin. — Se johti hyvään ratkaisuun teidänkin mielestänne.

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): Vastauspuheenvuoroon varattu aika on päättynyt!

Puhuja: Minun mielestäni se johtaa edelleenkin hyvään ratkaisuun.

Ed. P. Leppänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun edustajat Häkämies ja Kekkonen ovat sanoneet, että suora tuki loppuu, käsittäkseni EY:ssä sitä tullaan jatkossakin maksamaan. Sen takiahan Suomeltakin aiotaan koheesiorahastoon kerätä rahaa, että annetaan määrättyille ihmisille ja ihmisryhmille suoraa tukea EY:n sisällä. Sitä ei tule Suomeen, mutta sitä annetaan Etelä-Euroopan eräille alueille.

Ed. Häkämies puhui edelleen siitä, että laivassa ei voi olla useita työehtosopimuksia. Lain 7 § antaa siihen mahdollisuuden: Mikäli suomalaiset järjestöt eivät tee laivalle työehtosopimusta — niin kuin näyttää nyt olevan sillä tavalla, että eri järjestöt eivät voi saada tässäkin asiassa yhteisymmärrystä eikä sitä synny myöskään jatkossa — silloin laki antaa avoimen valtakirjan käyttää kansainvälisiä sopimuksia tai työehtosopimuksia, jotka siinä maassa, josta kaveri tulee, ovat voimassa.

Ihmetellä täytyy sitä, että valtiovalta ja eduskunta eivät ole olleet huolissaan, kun meiltä on mennyt kymmeniätuhansia työpaikkoja vaate- ja kenkäteollisuuden myötä halpatyövoimamain, mutta ne eivät ole pyytäneetkään valtion tukea, vaan ne ovat menneet jo. Nyt laiva- ja merimiesala on pyytänyt valtion tukea, mutta menee jatkossa siitä huolimatta. Eihän sille mitään voi, koska näin on ajateltu niin EY:ssä kuin kansainvälisestikin. Ei täällä monta paattia tule seilaamaan muutoin kuin rannikkovesillä, joissa on suomalainen lippu. Ne tulevat häipymään tästäkin huolimatta jatkossa.

Ed. Laine (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Kun valiokunnan puheenjohtaja Saari ja ed. Häkämies ovat niin voimakkaasti kamppaileet halvan ulkomaisen työvoiman palkkaamiseksi suomalaisiin laivoihin, te ette ainakaan käytetyistä puheenvuoroista päätellen ole hiukkaakaan kiinnittäneet huomiota siihen, minkälainen on tämän työvoiman koulutustaso. Miten

te, puheenjohtaja Saari ja ed. Häkämies, turvaatte esimerkiksi sen, että Turun karikkoisessa, sokkeloisessa saaristossa laivat pääsevät kulkemaan ilman suuria öljyonnettomuuksia? Niitä peläten ehdottomasti ministeri Pietikäisen pitää vaatia lisää rahaa öljyonnettomuuksien torjumiseen, ja tulee siis yhteiskunnalle lisää kustannuksia.

Ed. Kasurinen sanoi, että ed. Tennilä viittaa valiokunnan vastalauseessa sosialidemokraattien aloitteeseen. Kun pikaisesti silmäilin, niin sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintöön ja työasiainvaliokunnan mietintöön liittyy eriävät mielipiteet, joissa on sosialidemokraattien nimet ja joissa käsitellään täsmälleen samoja asioita kuin ed. Tennilän vastalauseessa liikennevaliokunnan mietinnössä.

Kun ed. Kekkonen piti niin kaukaisena taloudellisen tuen antamista, niin kaikissa eriävissä mielipiteissä niin kuin varmasti ed. Kalliomäen ym. aloitteessa puhutaan juuri myös taloudellisen tuen antamisesta. Ei se ole nyt kovin kauan ollut tuntematon asia sosialidemokraateille.

Ed. M. Laukkanen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ensin lyhyenä kommenttina ed. Laineelle vain kysymys: ”Eiks teil siäl Turus päi ol luotsei hommisa?” Ainakin Kymenlaakson rannikolla Kotkassa ja Haminaassa luotsit ohjaavat myös tänä päivänä liikkuvat ulkomaiset laivat oikeita reittejä pitkin satamaan.

Mutta, rouva puhemies, kun verrataan Suomen rekisterin toimivuutta ulkomaisiin rekistereihin ja ennen muuta käytetään vertailukohteina Norjaa ja Tanskaa, täytyy muistaa, että Norja on äärimmäisen huono esimerkki verrattavaksi. Norjan nk. Nis-rekisteri on avoin kansainvälinen rekisteri, ja tältä osin siltä puuttuu todellakin vertailupohja tulossa olevaan suomalaisen rekisteriin, jota voidaan lähinnä ja ensisijaisesti verrata Tanskan rekisteriin, nk. Disrekisteriin, jonka tuloksena tanskalaisten alusten ulosliputus on nyt pysähtynyt kokonaan. Pääosa tanskalaisista aluksista kulkee Tanskan lipun alla, ja 80—85 prosenttia miehistöstä on tanskalaisia. Näin uskon: saman suuntainen kehitys tulee olemaan käsiteltävän lain myötä myös suomalaisessa merenkulussa.

Ed. V. Laukkanen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kuunnellessani huoneessa ed. Tennilän puhetta minuun teki kyllä syvän vaikutuksen se vakaumus, jonka pohjalta hän

puhui asiasta. Kuitenkin yksi argumentti oli jotenkin sellainen, että rupesin sitä ajattelemaan hieman syvällisemmin. Ed. Tennilä puhui nimittäin erittäin voimakkaasti siitä, kuinka kaikkein köyhimmässä asemassa olevat henkilöt rakentaisivat Suomea ja kuinka heidän asemansa takia laki olisi jotenkin kohtuuton.

Ajattelen kuitenkin niin, että jos joku suomalainen korvataan jostakin äärimmäisen köyhästä maasta olevalla työntekijällä, niin itse asiassa globaalisesti tarkastellen tilannehan on onnellinen. Tämä suomalainen duunari saa joitakin muita töitä tai sitten hyvän muun toimeentulon, mutta tälle äärimmäisen köyhälle ulkomaalaiselle mahdollisuus saada työpaikka täältä saattaa olla hänen harvoja tai ainoita mahdollisuuksiaan, joten en olisi kyllä aivan huolissani tästä kehityksestä näiden köyhien veljemme kannalta.

Ed. K e k k o n e n (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Kun ed. Tennilä puhui Norjan 87 prosentista ulkomaista työvoimaa, niin hän on tietysti siinä aivan oikeassa. Mutta hän jättää tyystin pois laskuista sen, että Norjan lipun alla oleva laivasto on monikymmenkertainnut, mikä merkitsee sitä, että siellä on palautunut esimerkiksi kapteenin ammatti sillä tavoin, että kyseisessä rekisterissä on 537 norjalaista päällikköä, mikä on monikymmenkertaisesti enemmän kuin koskaan aikaisemmin.

Tanskan luvut ovat vielä sanoisinko kansalliset. Tanskassa noin 50 prosenttia laivan päällä kulkevista ihmisistä on tanskalaisia, kun molemmissa maissa oli käydä niin, että siellä ei ollut käytännössä oikeastaan yhtään kyseisten maiden henkilöitä. Eli kun näitä prosentteja heittelee sillä tavalla huolettomasti kuin ed. Tennilä, niin hän jättää kyllä ottamatta kaikkein olennaisimman seikan huomioon, sen että kyseisten maiden kauppalaivastot ovat räjähdysmäisesti kasvaneet ja niissä laivoissa työtä tekevien norjalaisten ja tanskalaisen määrät ovat miltei samassa suhteessa kasvaneet. Minusta se on paljon olennaisempaa kuin käsittämätön pelaaminen prosenttiluvuilla, jotka nimenomaan laivaliikenteen kohdalla eivät kerro yhtään mitään.

Mitä ed. P. Leppänen puhui EY:stä ja tekstiilityöntekijöistä ja nahkатыöntekijöistä, niin ne nyt ovat, ed. P. Leppänen, asioita, joita ei suin surminkaan pidä sotkea tähän asiaan, koska tämä asia on myös periaatteessa totaalisesti toinen kuin se maailma, josta te äsken puhuitte.

Ed. H ä k ä m i e s (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. P. Leppänen teki kyllä suomalaisesta ammattiyhdistysliikkeestä täydellisen tompelin mielipiteillään, jos hän todella tarkoittaa sitä, mitä sanoi. Hän nimittäin totesi, että on todennäköistä, että suomalaiset ammattijärjestöt eivät tee sopimuksia työnantajapuolen kanssa, ja siitä on seurauksena, että työnantajapuoli tekee sopimuksen jonkin ulkomaalaisen tahon kanssa, mistä on seurauksena, että myös suomalaisiin työntekijöihin nähden noudatetaan tätä työehtosopimusta. Siis ed. P. Leppänen tarkoittaa, että suomalainen ammattiyhdistysliike on niin tyhmä, että se mieluummin sopii esimerkiksi filippiiniläisen palkkatason kuin suomalaisen. Minä kyllä uskon, että näin ei yksikään ammattijärjestö tule tekemään. Ed. P. Leppänen on tuossa väärässä.

Ed. Laineella ei ilmeisesti ole kovin paljon ollut tilaisuutta liikennöidä sen kummemmin läntisellä kuin itäisellä Suomenlahdella. Voin toki sen järjestää, jos ed. Laine niin haluaa, mutta totean, kuten ed. M. Laukkanenkin, että luotseja yleensä käytetään, ja toisaalta se läntinen Suomenlahti ei ole niin hirveän karikkoinen, mutta itäinen Suomenlahti kyllä on.

Ed. S a a r i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Kun ed. Laine oli huolissaan meriturvallisuudesta, mikäli tämä laki hyväksytään, ja katsoi, että esimerkiksi öljyntorjuntamäärärahoja pitää tämän seurauksena lisätä, niin minä ed. Laineelle pyytäisin huomauttaa, että meidän rannikoillamme jo tällä hetkellä liikkuvista aluksista kaksi kolmasosaa on ulkomaisia, (Ed. Laine: Ei filippiiniläisiä!) joissa ei välttämättä ole ainuttakaan suomalaista ihmistä. Jos tätä lakia ei hyväksytä, niin on todennäköistä, että vuoden kuluttua lähes kaikki meidän rannikoillamme liikkuvat alukset ovat ulkomaisten lippujen alla. Siellä voi olla Panaman lipun, Liberian lipun alla jne., ja silloin meillä todella olisi syytä huoleen. Suomalaisia laivoja me voimme varsin hyvin vielä valvoa ja pitää niiden koulutustasoa ja normeja yllä, mutta jos meidän rannikoillamme liikkuu ainoastaan mukavuuslippulaivoja, niin silloin meillä on todella syytä huoleen ja syytä runsaasti lisätä öljyntorjuntakalustoa ja -määrärahoja.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Puheenvuoroni ei tuo paljon uutta tähän asiaan, mutta haluan tuoda esille sen, että ryhmämme on vahvasti aikaansaadun

kompromissin takana, joka tästä on syntynyt. Mutta minua hämmästyttää politiikan raadollisuus taas kerran.

Ed. Laine ei haluaisi antaa missään tapauksessa ulkomaalaisille työntekijöille työpaikkaa, jos olen oikein käsittänyt. Kysyin sitä oikein vierustoveriltakin. Oliko se sillä tavalla, että ed. Laine ei haluaisi antaa töitä näille kaikkein vähimmille tummille pojille, jotka köyhinä tulevat tänne? (Ed. Tennilä: Ed. Aittoniemi ei ainaakaan antaisi!) Hän haluaa kyllä antaa äänioikeuden ja toivottaa tervetuloa. Vasemmisto on lähtenyt siitä, että Punainen Risti vastaanottaa niin paljon kuin rajoista sisään mahtuu ja annetaan äänioikeudet ja kaikki, mutta ei annettaisi työtä heille. Kuinka tämä touhu voi olla näin kaksinaamaista? Te haluatte tänne ulkomaalaisia, kuitenkin ette halua antaa heille töitä. Tämä on tämä valtava ristiriita.

Vähän samanlainen tapaus on, kun Suomen paitateollisuus tuo jostakin Managuasta tänne paitoja, jotka myydään sitten kovaan hintaan täällä, että saadaan porvarille rahaa. Tämä on vähän samanlaista hommaa. Tämä siitä.

Puheenvuoroni johtui juuri vasemmistoliiton ja ed. Laineen kannasta. Hän on erinomaisen hyvä ja fiksua kansanedustaja, mutta tässä tapauksessa menee kyllä omiin ketunrautoihinsa. Siitä haluaisin oikein kuulla näkemyksen, mistä tämä ristiriita johtuu: ulkomaalaisia tänne ja heille kaikki oikeudet ja alkoholistitkin pois majoista, mutta työtä ulkomaalaisille ei saisi antaa.

Ed. Tennilä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. V. Laukkaselle totean vain, että se, mitä en voi hyväksyä, on se, että ulkomaalaisilla teetetään täällä työtä huonommilla ehdoilla, huonommalla palkalla, huonommalla sosiaaliturvalla. Jos ja kun me heitä otamme, maksetaan sama palkka ja annetaan samat edut, vain se on humaani lähtökohta minun mielestäni. En missään nimessä voi hyväksyä sitä, että tulee kahden kerroksen väkeä, toisille paremmat edut ja toisille huonommat. Tämä on myös vastaus ed. Aittoniemelle, joka on aivan päinvastaisella kannalla nyt kuin pitäisi kaiken järjen mukaan. Hän vastustaa yleensä ulkomaalaisten tuloa tänne, mutta kannattaa halpatyövoiman tuloa tänne. Mutta tämä on sitä SMP:läistä dialektiikkaa, jota marxilainen ei millään pysty koskaan yleensäköön ymmärtämään.

Minä lähdän siitä, että jos ulkomaalaisia otetaan, samat edut, samat ehdot. Tästä pitää

lähteä. Sitä paitsi tämä kaksoisrekisteri huonontaa myös suomalaisten työntekijöiden asemaa, koska se on nimenomaisesti kiristyskeino. Nyt ruvetaan painamaan alas myös suomalaisten työntekijöiden etuja ja kiristyskeinona on tämä vaihtoehto, että otetaan sitten ulkomaalaisia, jos ette tee sellaista sopimusta, joka meitä miellyttää. Tämä on siellä taustalla oleva juttu.

Ed. Kekkoselle vielä totean, että kun te erittäin jyrkästi nyt hyökkäätte minun valiokunnan mietintöön tekemääni esitystä vastaan, se on meidän yhteinen esityksemme. Teidän nimenne siinä on, ed. Kekkonen. Mutta silloin kun te kirjoititte sen, silloin oli vielä ed. Paasio puheenjohtajana. Tämä muutos on tapahtunut, teillä on vaihtunut johtaja ja teillä on vaihtunut kanta.

Ed. Savolainen merkitään läsnä olevaksi.

Liikenneministeri Norrback: Arvoisa puhemies! Se on totta, että jos rahaa on, niin voidaan aina ostaa työrauha työpaikoilla. Hallituksen ongelma ei tänä päivänä ole se, että olisi liikaa rahaa, ja näin ollen ei ollut mahdollista rahalla hoitaa tätä kysymystä. Se olisi onnistunut kaksi vuotta sitten, kun pientonniston osalta tehtiin sen tyyppinen ratkaisu. Silloin työmarkkinaosapuolilla ei ollut tähän valmiutta. Nyt ne tarjosivat kyllä sopuratkaisua, että jos valtio maksaa 100 miljoonaa markkaa, niin homma on hoidettu. On vähän muitakin menoja tällä hetkellä. Aukko budjetissa on vähän isompi, joten ei ole mahdollisuuksia rahoilla hoitaa sitä. Se olisi tiennyt sitä, että seuraavana päivänä olisi ollut pitkä jono järjestöjä, jotka olisivat halunneet vastaavan tyyppisiä tuloratkaisuja. Tulospäätös ei ollut vielä silloin valmiina. Eli se rahasta.

Ed. P. Leppäselälle haluan todeta, että totta kai hallitus on ollut huolestunut kaikista aloista, jotka vähenevät tai jotka siirtävät toimintaansa ulkomaille. Äsken tulliasetusta muutettiin niin, että tekstiilialan puolivalmisteita voidaan tullivapaasti tuoda Suomeen ja lopputyöt tehdään täällä, jotta ainakin osa työpaikoista jäisi tänne. Se on vastaavanlainen esimerkki siitä, miten halutaan pelastaa ainakin jonkin verran työpaikkoja. Tilanne on niin, että ellemme olisi ryhtyneet tähän, niin ulosliputus olisi jatkunut ja sekä kauppalaivasto että työpaikat olisivat menneet. Siihen ei kukaan halunnut mennä. Näin ollen minusta olisi ollut eduksi, jos tämä ratkaisu olisi

voitu saada aikaan aikaisemmin. Mutta kun se ei syntynyt, niin liikenneministeriössä katsoimme, että oli pakko antaa laki, joka oli aika kireä, mutta joka ei ollut sikäli lukkoon lyöty, että kyllä meillä oli neuvotteluvalmiutta ja se osoitettiin myös. Minusta Reini teki hyvää työtä soveltijana tässä asiassa, että päästiin eteenpäin.

Ed. Tennilälle haluan vain todeta, että se on totta, että palkka ulkomaalaisille on alhaisempi, mutta niin on joka tapauksessa, ja minä veikkaan, että tällä järjestelmällä samoille ulkomaalaisille maksetaan vähän paremmat palkat kuin olisi maksettu, jos samat laivat olisi ulosliputettu ja he olisivat toimineet tällä laivalla. Tämä on todennäköisesti siltäkin kannalta vähän parempi päätös. Mutta myönnän, ettei tämä ole miellyttävä ratkaisu, ja tähän olemme joutuneet sen takia, että kustannukset ulkomailla ovat alhaisempia. Minä pelkään vain, että löytyy jatkossakin muita aloja, joilla joudumme samojen ongelmien eteen.

Minusta tämä ei ole mikään ulkomaalaiskysymys, mihin ed. Aittoniemi viittasi. Jos hänen kaikki toivomuksensa täytyisivät, silloin tulisi kyllä ennätysmäärä ulkomaalaisia Suomeen. Sitä hän on muistaakseni jossain vaatinut, että Karjala ihmisineen kuuluisi Suomeen. Niin rohkeita ei ole oltu muualla, kun on vaadittu lisää ulkomaalaisia Suomeen.

Ed. P. Leppänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun ed. Häkämies, joka ei ole nyt paikalla, puhui, että suomalaiset eivät haluaisi sopia, niin täytyy korjata hänen käsitystään siitä. Tällä hetkellä tätä sopimusta, johon tämä kompromissi perustuu, eivät ole kaikki järjestöt allekirjoittaneet. Pelkään pahoin, että jatkossa tulee näin myös tapahtumaan, että ei synny sopua näitten ongelmien myötä, jotka tulevat ulkomaisen työvoiman myötä laivoille, ja silloin se johtaa siihen tilanteeseen, jota hallituksen esityksen 7 § käsittelee, että voidaan muutenkin sopia. Tilanne kärjistyy sen takia, jolloin työehtosopimusmenettely Suomessa romutetaan.

Minusta oli erittäin arvokasta, että arvoisa liikenneministeri totesi täällä avoimesti ja rehellisesti sen, että löytyy jatkossa muitakin aloja, joihin tätä tullaan nähtävästi soveltamaan. Tämä on se, minkä tähden olen halunnut tästä puhua. Tämä on päänavaus, tällä romutetaan meidän työehtosopimusjärjestelmäämme ja virkaehtosopimusjärjestelmäämme ja tällä tavoin turvataan se, että meillä voi olla jonkin maan

työehtosopimuksia tai kansainvälisiä sopimuksia, mutta ei välttämättä suomalaisia työehtosopimuksia, mikäli ei päästä ratkaisuun. Tämä on päänavaus ja valitettavasti taitaa mennä lävitsekin.

Liikenneministeri Norrback: Arvoisa puhemies! Ed. P. Leppänen vetää nyt sen tyyppiä johtopäätöksiä minun puheestani, joihin minä en ainakaan ole valmis yhtymään enkä ole koskaan ollut sitä mieltä. Minä sanoin vain, että löytyy aloja, jotka todennäköisesti siirtävät työpaikkoja ulkomaille sen takia, että työvoimakustannukset muualla ovat halvempia, ja silloin meillä on todennäköisesti huonoja mahdollisuuksia estää sitä. Haluan taas korostaa sitä, että minä en ole valmis muuttamaan työehtosopimusjärjestelmää muilta osin. Tämä on poikkeustapaus, johon meidät on pakotettu. Jatkossa sovitaan työmarkkinajärjestöjen kanssa siitä, jos työehtolainsäädäntöä muutetaan. Minä en halua kuulla tällaisia väitteitä enää, koska niin monta kertaa olen henkilökohtaisesti todistanut, että näin on.

Ed. Laine (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Aittoniemellä on yksi hyvä piirre, ja se on se, että hän seuraa eduskunnan keskusteluja ja ymmärtääkseni myös tietää, mistä puhutaan. Mutta hän tulkitsee toisen puheenvuoroja omalla retoriikallaan omiin tarpeisiinsa.

Ed. Aittoniemi, minä puhuin siitä, että jos halpaa työvoimaa käytetään, siis halvalla hinnalla palkataan ulkomaista työvoimaa, se on tässä tapauksessa koulutustasoltaan heikkoa ja siitä voi seurata se, että karikkosilla, sokkeloisilla vesillä tapahtuu enemmän onnettomuuksia ja vaurioita ja vahinkoja. Minunkin mielestäni ulkomaista työvoimaa voidaan käyttää suomalaisin ehdoin, jolloin on suurempi tae siitä, että on paremmin koulutetusta väestä kysymys.

Kun siis, ed. Aittoniemi, te haluatte evätä äänioikeuden, mutta antaa heikosti koulutetulle ulkomaalaiselle oikeuden ohjata suomalaisen laivan karikolle, niin minä olen päinvastaista mieltä, minä antaisin kyllä äänioikeuden, mutta varoisin antamasta huonosti koulutetun ulkomaalaisen käsiin suomalaista laivaa. Tästä mielipide-erosta nyt on kysymys. Nimittäin on niin, että vaikka luotsit suorittavat tärkeää vastuullista tehtävää, niin siitä huolimatta, että on ollut koulutettua väkeä, suomalaista työvoimaa käytettävissä, Turun saaristossakin on valitettavasti useita onnettomuuksia päässyt tapahtumaan.

Ed. Kasurinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Tennilä edellisessä puheenvuorossaan esitti aivan uskottoman väitteen. Hän esitti, että puolueen puheenjohtajan vaihdoskin kulminoituisi käsiteltävänä olevaan lakiesitykseen. Hän jätti tyystin huomioimatta sen, että rinnakkaislakiesityksemme rakentui hallituksen esitystä vastaan ja silloiseen hallituksen esitykseen myöskin puheenjohtaja Paasio oman puheenvuoronsa kohdensi.

Tämä esitys, joka meillä tänään on ensimmäisessä käsittelyssä, on muuttunut olennaisilta kohdiltaan, ja haluaisin nyt ihan selvästi sanoa, että missään nimessä sosialidemokraattinen puolue ei vaihtanut puheenjohtajaansa sen vuoksi, että tämä laki oli eduskunnassa.

Ed. Tennilä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Niin kuin ministeri totesi, koko lain idea on se, että voidaan ottaa ulkomaalaista työvoimaa halvemmin kustannuksin suomalaisiin varustamoihin. Muuta järkeähän koko lakiesityksessä ei olekaan. Jos edut ovat samat, totta kai silloin palkataan aina suomalaista työvoimaa.

Mitä tulee suoraan tukeen, olen sen kannalla. Kysymys on 80 miljoonasta markasta. Kyllä valtio panee suoraa tukea monen muuhunkin yritystoiminnan sektoriin. Kun kerran varustamot ovat tärkeitä niin kuin ne minusta ovat eli suomalaiset laivat, niin tuetaan niitä sitten. Meillä on olemassa tämmöinen tukijärjestelmä. Sen jatkaminen plus muut esitetyt toimet riittävät, niin kuin monien varustamojen taholtakin on todettu. Minä vain näen, että nyt käytetään hyväksi tätä tilannetta, jossa ay-liike on vaikeassa asemassa, ja painetaan läpi halpatyövoimavaus, joka tässä on tulossa.

En minä myöskään usko, että ihan niin dramaattinen on tämä puheenjohtajakysymys sos.dem. puolueessa. Mutta minä kyllä näen, että monia merkkejä on siitä, että sos.dem. puolue reivaa linjaansa hallitukseen menon suuntaan, ja näitä esimerkkejä tulee nyt lähes päivittäin.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Norrbackille voin sanoa, että minä en ole ollut mikään Karjalakiikhoilija koskaan. Haluaisin sen kyllä takaisin, mutta mieluummin sillä tavalla, että valtaosa väestöstä siirtyisi sinne, missä ovat muutkin sellaiset, jotka ovat unohtaneet, miksi ihmisen pitää tehdä työtä.

Mitä tulee tähän asiaan muuten, minä voisin ottaa tänne kyllä ulkomaalaisia, jotka ovat rehellisiä ihmisiä ja valmiita tekemään Suomessa työtä ja heille on tarjota työtä. Mutta ed. Laine haluaa ottaa tänne ulkomaalaisia mutta ei halua tarjota heille työtä, vaan hän haluaa, että tänne kasvaa uusi kurjalisto, josta tulisi uusi kommunismin alku Suomeen; se on tällä hetkellä peitettyä ja jossakin odottamassa parempaa aikaa. Siellä saattavat olla Sinisaloon rahatkin sitä varten.

Rouva puhemies! Mitä tulee siihen, että jos meillä otetaan ulkomaalaisia laivoihin ja heille maksetaan sama palkka kuin nykyisin suomalaisille, eihän ongelma tästä miksiäkään silloin muutu perustekijöiltään. Kannattamattomuus pysyy edelleen. Ei tästä kannata jatkaa. Tässä ollaan solmussa. Minä todella, ed. Laine, seuraan tarkkaan asioita ja yritän keksiä omia vinkeitäni näissä asioissa. Joskus onnistuu paremmin, joskus huonommin, joskus ei ollenkaan.

Ed. Hassi: Arvoisa puhemies! Keskustelussa on vedottu jopa siihen, kuka asuu rannikkokaupungissa, kuka ei. Itse voin kehaista, että oma äidinisäni oli oikea merimies oikeiden purjelaivojen aikaan. Tosin itse olen ohjannut vain pienempiä purjealuksia, en oikeita laivoja.

Lähtötilanne, jossa näitä lakeja on sorvattu, on erittäin epämiellyttävä. Oikeastaan voisi sanoa, että valittavana on ollut kaksi tapaa vaarantaa suomalainen työllisyys merenkulussa. Toinen tapa on se, että annetaan ulosliputuksen jatkaa, ja toinen se, että muutetaan työehtoja siten, että mahdollistetaan ulkomaalaisen työvoiman mukaantulo suomalaisille laivoille. Itse olen päätenyt olemaan liikennevaliokunnan mietinnön takana, joka perustuu valtakunnan- ja sovittelija Reinin sovintoesitykseen, vaikka en lopulliseen päätöksentekotilanteeseen valiokunnassa päässytäkään.

Ed. Tennilän puheenvuorot tuovat mieleeni kirjeen, jonka luin Kansan Uutisista joitakin päiviä sitten. Sen oli kirjoittanut vanha tuttavani, vasemmistoliittolainen kunnallispolitiikko Turusta, terveyskeskuslääkäri Aki Lindén, joka totesi, että vasemmistoliitto puhuu hyvin innokkaasti tulonjakoon liittyvistä kysymyksistä, mutta tahtoo unohtaa tulon muodostumiseen liittyvät kysymykset. Mielestäni debatissa, jota tässäkin salissa on käyty, on aika paljon tästä kysymys.

Ed. Tennilä esitti, että on hyvin syvästi periaatteellinen kysymys, ruvetaanko lipsumaan

suomalaisista työehdoista, ja esitti, että jos se yhdellä alalla sallitaan, se leviää alalta toiselle. Vastaavasti voisi esittää, että on sekä periaatteellinen että käytännöllinen kysymys, että sellaisten elinkeinohaarojen määrää, jotka elävät valtiovallan subventioiden turvin, ei voi lisätä. Jos subventioiden tielle lähdetään, myös siitä tulee helposti loputon tie. Olen samaa mieltä niiden puheenvuoron käyttäjien kanssa, jotka ovat todenneet, että subventioiden tie on käyty loppuun. Me emme kerta kaikkiaan mahda mitään sille, että kansainvälinen kilpailu kovenee. Merenkulku on yksi sellainen ala, jossa tämä asia tulee kaikkein nopeimmin esiin, koska laivat etupäässä purjehtivat Suomen rajojen ulkopuolella, joten merenkulussa paremmin kuin muilla aloilla on mahdollista vaihtaa työvoimaa suomalaisista ulkomaalaisiin. Tosin onhan suomalainen teollisuuskin koko ajan siirtänyt tehtaita Suomen rajojen ulkopuolelle.

Subventioiden linjasta ja sen mahdollisuuden loppumisesta totean vielä seikan, jota kovin moni suomalainen ei tunnu vielä tajuavan eivätkä ilmeisesti myöskään eduskunnassa kaikki tajua. Eräs oleellinen jalka, tavallaan savijalka, jonka varassa kansantaloutemme on ollut ja joka on mahdollistanut sellaista tukipolitiikkaa, joka tulevaisuudessa ei ole enää mahdollista, on entinen idänkauppa, joka on romahtanut. Mielestäni on realiteetti, että vaikka Neuvostoliitto syntyisi uudestaan ja vaikka todennäköisesti jonakin päivänä Venäjä elpyy ja kaupankäynti sen kanssa elpyy, niin idänkauppa sellaisin ehdoin kuin sitä sodan jälkeiset vuosikymmenet viime vuosin asti käytiin, ei tule koskaan palamaan takaisin. Suomen talous on kerta kaikkiaan kokonaan altistunut kilpailulle, ja siitä syvimmiltään on kysymys rinnakkaisrekisteriasiasa.

Nähdäkseni äärimmäinen raja sille, miten elinkeinoa voidaan valtiovallan toimesta tukea, on se, että elinkeinolle palautetaan tukimaksuina sen maksamat veroennakot ja sosiaaliturvamaksut, mikä on juuri se menettely, mikä näitten lakien mukaan tultaisiin tekemään. Hyvin mielelläni keksisin jonkun ratkaisun, joka olisi miellyttävämpi suomalaisten merenkulkualan työntekijöiden kannalta, mutta sellaista en ole keksinyt. On kolme realiteettia, joiden puitteissa kerta kaikkiaan on pakko toimia.

Ensinnäkin subventioiden tie on kuljettu loppuun. Toinen realiteetti on se, että ei ole keinoja pakottaa varustamoja pysymään Suomessa. Kolmas realiteetti on se, että ei voida pakottaa

ulkomaisia asiakkaita ostamaan suomalaisen teollisuuden tuotteita siten, että niiden kuljetuskustannukset on ylihinnoiteltu maailmanmarkkinahintoihin nähden. Kun tällaisia pakotteita Suomen valtiovallalla ei ole, niin tässä tilanteessa todella näen, että tämä ratkaisu, johon valiokunnan valtaenemmistökin on päätenyt, on paras niistä, jotka tässä tilanteessa ovat käytettävissä.

Vielä toteaisin, kun ed. Tennilä vetosi siihen, että eräs varustamo ilmoitti, että he eivät halua halpatyövoimaa laivoillensa, että tämä lakihan ei mitenkään velvoita käyttämään halpatyövoimaa. Päinvastoin se asettaa ulkomaalaiselle työvoimalle ylärajan Suomeen suuntautuvassa liikenteessä. Tämä on hyvä asia. Tämä on yksi niistä monista hyvistä muutoksista, mitä tähän lakipakettiin tuli valtakunnansovittelijan työn tuloksena.

Toinen asia on, miten esimerkiksi työntekijöiden jakaminen kahteen kiintiöön — suomalaisiin ja muihin — kestää esimerkiksi Etasopimuksen, joka todennäköisesti solmitaan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

5) Ehdotukset laiksi asevelvollisuuslain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 133

Lakialoite n:o 81

Puolustusvaliokunnan mietintö n:o 3

Ensimmäinen varapuhemies:
Käsittelyn pohjana on puolustusvaliokunnan mietintö n:o 3.

Tämän asian yhteydessä sallitaan keskustelu myös päiväjärjestyksen 6) asiasta.

Keskustelu:

Ed. Lamminen: Arvoisa puhemies! Eduskunnan ensimmäisessä käsittelyssä on puolustusvaliokunnan mietintö hallituksen esityksestä siviilipalveluslaiksi ja laiksi palvelukseen kutsutun asevelvollisen työ- tai virkasuhteen jatkumisesta annetun lain muuttamisesta. Valiokunta käsitteli samanaikaisesti myös hallituksen esitystä n:o 133 eli asevelvollisuuslain muuttamista, koska se ja siviilipalveluslaki tietyiltä osin liittyvät yhteen. Osittain kuultiin molemmissa

esityksissä samoja asiantuntijoita, joita oli lähes 30. Eduskunnan päätöksen mukaisesti valiokunta pyysi lausunnon myös työasiainvaliokunnalta.

Hallitusmuodossamme on säännös maanpuolustusvelvollisuudesta. Sen perusteella on jokainen Suomen kansalainen asevelvollinen. Vuonna 1969 annettiin laki aseettomasta palvelusta ja siviilipalvelusta, joita muutettiin väliaikaisesti vuonna 1985 annetulla lailla. Tämä laki tuli voimaan 1987 ja on voimassa kuluvan vuoden loppuun. Tarkoituksena on, että nyt esillä oleva lakiesitys aseettomasta palvelusta ja siviilipalvelusta korvaisi äsken mainitut väliaikaislait alkaen vuoden 1992 alusta.

Saatujen selvitysten perusteella valiokunta pitää lakiehdotuksia tarpeellisina ja puoltaa molempien lakien hyväksymistä.

Valiokunta pitää siviilipalveluslakiin ehdotettua siviilipalvelushakemuksen käsittelymenettelyä tarpeettoman monimutkaisena. Samoin käsittelytoimenpiteet hajaantuvat monelle taholle sellaisissa tapauksissa, joissa siviilipalvelusvelvollinen haluaa siirtyä asevelvollisuuslain mukaiseen palvelukseen. Näitä seikkoja valiokunta on selkiyttänyt ja yksinkertaistanut sellaisella periaatteella, että asian käsittelee se viranomaisen, jonka alaisena kulloinkin hakemuksen esittäjä on.

Valiokunta puuttui myös valitusoikeuteen. Vaikka kielteinen päätös siviilipalvelushakemuksen käsittelyssä on lähes poissuljettu, muutoshakemusten tuloa on oltava selkeä. Valiokunta ehdottaa uutta 52 §:ää, jossa on säädetty muutoksenhausta kutsuntalautakunnan tai sotilaspiirin päällikön päätökseen.

Valiokunta sai selvityksen työministeriöltä, ja tämän perusteella kirjattiin siviilipalveluslakiin tarkentava säännös palveluspaikoista. Valiokunta teki 23 §:ään tarkentavia muutoksia, jotka osaltaan selkiyttävät siviilipalvelun päättymis- ja keskeytymisajankohtaa.

Lakiehdotuksen 29 §:ää täsmennettiin siten, ettei siviilipalvelusrikoksesta tuomittua vankeusrangaistusta suorittavaa voida päästää ehdonalaiseen vapauteen, jos hän ilmoittaa haluavansa ja voi suorittaa hänelle osoitetussa palveluspaikassa asianmukaisesti loppuun jäljellä olevan siviilipalveluksen.

Vakaumuksen vaihtumisella keinottelun estämiseksi valiokunta ehdottaa 59 §:n 2 momentissa säännöstä, että annettua määräystä siviilipalvelukseen tulee noudattaa, kunnes hakemuksen perusteella toisin päätetään.

Valiokunnan mietintöön jätettiin kaikkiaan kolme vastalauseetta, joista kaikki koskettelevat mm. hallituksen esittämän 395 päivän siviilipalvelusajan muuttamista. Väliaikaisessa laissa siviilipalvelusaika on 480 päivää.

Äänestyksen jälkeen lain 1 §:ään valiokunnan enemmistö teki työasiainvaliokunnan lausuman perusteella lisäyksen ”uskonnolliseen tai eettiseen” — siis vakaumukseen perustuvat syyt. Työasiainvaliokunta edellytti, että pykälään tehtäisiin kyseinen lisäys, koska valiokunnan enemmistön mielestä on perusteltua, että asevelvollisella on uskonnollinen tai eettinen syy kieltäytyessään aseellisesta palvelusta. Samoin valiokunnan enemmistö pysytti samassa pykälässä ilmaisen ”rauhan aikana”.

Koska siviilipalveluslakiehdotuksesta ei hallituksen esittämässä muodossa ilmene niiden reservin kertausharjoituksiin kutsuttujen asevelvollisten asema, jotka ennen lain voimaantuloa ovat tehneet hakemuksen kertausharjoituksia korvaavaan palvelukseen — heitä on muuten noin 1 900 — valiokunta teki yksimielisen lisäyksen 68 §:ään.

Arvoisa puhemies! Kuten jo sanoin, eduskunnan käsiteltävänä on myös puolustusvaliokunnan mietintö hallituksen esityksestä laiksi asevelvollisuuslain muuttamisesta. Valiokunta kuuli tässä asiassa yli 20:tä asiantuntijaa. Valiokunta pitää lakiehdotusta tarpeellisena ja puoltaa sen hyväksymistä ja katsoo tämän lisäksi, että aseetonta palvelusta koskevien määräysten sisällyttäminen asevelvollisuuslakiin ja siviilipalveluslain samanaikainen säätäminen ovat perusteltuja toimenpiteitä, jotka ”omalta osaltaan selkiyttävät työnjakoa työministeriön ja puolustusministeriön välillä”.

Työministeriössä on nimittäin valmisteltu ehdotus erilliseksi vain siviilipalvelusta koskevaksi siviilipalveluslaiksi, joka on annettu eduskunnalle samanaikaisesti tämän esityksen kanssa ja jota valiokunta käsitteli myös samanaikaisesti, kuten jo mainitsin. Aseetonta palvelusta koskevien säännöksiä valmistelu kuuluu sen sijaan edelleen puolustusministeriölle. Laissa on muutettu myös toimiupseeri-nimike opistoupseeriksi. Lisäksi on tarkistettu säännös, joka koskee arestiajan lukemista palvelusajaksi. Samoin eräiden maistraatille ennen kuuluneiden valituskirjelmien vastaanottaminen on siirretty poliisilaitoksille.

Vaikka mietintöön on jätetty yksi vastalause koskien 36 a §:ää, niin itse asiassa valiokunta oli tässä asiassa melko yksimielinen. Muun muassa

näin oli 42 §:n kohdalla. Se koskee asevelvollisuusrekisterin pitäjän oikeutta salassapitosäännösten estämättä saada tarvitsemiaan tietoja muilta viranomaisilta. Koska tiedot ovat salassa pidettäviä, valiokunta on katsonut tarpeelliseksi yksilöidä sen laissa riittävän selkeästi eli siis nostaa tämän asian asetuksesta lain tasolle. Valiokunta yksilöi selvästi, mitä tietoja viranomaisen on lain nojalla velvollinen luovuttamaan asevelvollisuusrekisterille. Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan myös ensi vuoden alussa, samaan aikaan siis esitellyn siviilipalveluslain kanssa.

Lopuksi haluan kiittää varapuheenjohtajaa ja valiokunnan jäseniä nopeasta ja asiallisesta lakien käsittelystä.

Ed. K a s u r i n e n : Arvoisa puhemies! Nyt käsittelyssä oleva laki asevelvollisuuslain muuttamisesta merkitsee sitä, että aseetonta palvelusta koskevat säännökset sisällytetään asevelvollisuuslakiin. Aikaisemminhan ne sisältyivät aseettomasta palvelusta ja siviilipalvelusta annettuun lakiin.

Valiokunnan käsittelyn aikana totesimme tietosuojaan liittyvät lain pykälät puutteelliseksi. Ne korjattiin lain käsittelyn aikana yksimielisesti. Ainoa erimielisyyden aihe koskee asevelvollisuuslain käsittelyssä lain 36 a §:ää. Ehdotetun säännöksen mukaan asevelvolliset, joita vakaukseen perustuvat vakavat omantunnon syyt estävät suorittamasta asevelvollisuuttaan aseellisessa palveluksessa ja jotka eivät hakeudu siviilipalvelukseen, vapautetaan aseellisesta palveluksesta vain rauhan aikana. Meidän näkemyksemme mukaan aseettomana palvelevaa ei myöskään sodan aikana voida siirtää aseelliseen palveluun. Tältä osin valiokunnan mietintöön olemme jättäneet vastalauseen.

Arvoisa puhemies! Ensimmäisessä käsittelyssä on myös hallituksen esitys siviilipalveluslaiksi ja laiksi palvelukseen kutsutun asevelvollisen työ- tai virkasuhteen jatkumisesta annetun lain muuttamisesta. Tässä on oikean suuntainen mutta riittämätön askel. Väliaikainen laki siviilipalveluksen järjestämisestä siirtyy historiaan. Siviilipalveluksen järjestäminen siirtyy puolustusministeriöltä työministeriölle, mikä on pitkään vaadittu muutos.

Keskityn puheenvuorossani tarkastelemaan valiokunnan vähemmistöön jääneiden näkemyksiä lain sisällöstä.

Puolustusvaliokunnan enemmistö osoitti vanhakantaisuutensa muuttamalla lain 1 §:ää niin,

että asevelvollisen hakiessa vapautusta varusmiespalvelusta asetettaisiin laissa jälkeen vaati-mukseksi hakijalle sisällöltään joko uskonnollinen tai eettinen vakaumus. Opposition mielestä hallituksen esitys tältä osin on oikea. Se ei edellyttäisi uskonnollista tai eettistä vakaumusta, koska se on keinotekoinen jaottelu. Valiokunnan enemmistö edustaa perin vanhakantaisia asenteita estäessään kansalaisen oikeuden noudattaa omaatuntoaan ja sitä, että modernin oikeusvaltion lainsäädännön tulee kunnioittaa vakaumusta sen tunnusmerkeistä huolimatta.

Toinen valiokunnan muutosehdotus, johon emme ole voineet yhtyä, koskee kieltoa tuomita siviilipalvelusrikoksesta yhdyskuntapalvelua. Käsityksemme mukaan yhdyskuntapalvelu muodostaa järkevän vaihtoehdon epätarkoitukseenmukaiselle ehdottomalle vankeusrangaistukselle.

Vielä voimassa olevassa väliaikaislaissa olevaa 480 päivän palvelusaikaa on kansainvälisissä ihmisoikeuselimissä pidetty syrjivänä. Samoin Amnesty International on katsonut siviilipalveluksesta sen rangaistuksen luonteisen keston vuoksi kieltäytyvät mielipidevangeiksi. Euroopan ihmisoikeustoimikunta ja -tuomioistuin ovat katsoneet, että sellainen eurooppalainen keskitaso, jossa siviilipalvelun kesto on noin kolmanneksen pidempi kuin asepalvelus, on ihmisoikeussopimuksen kannalta hyväksyttävä. Nyt laissa ehdotettu 395 päivän palvelusaika on kaksi kolmannesta pidempi kuin varusmiespalveluksen normaali kesto.

Näin ollen nyt käsittelyssä olevan lain ehdotamaa palvelusaikaa voidaan pitää syrjivänä. Ehdotamme, että siviilipalvelun kesto olisi 360 päivää, joka sekin on 50 prosenttia pidempi kuin normaali varusmiespalvelu ja täyttäisi ihmisoikeussopimuksen vaatimuksen.

Lakiehdotuksessa ei sallita siviilipalveluksen suorittamista kehitysaputehtävissä. Kuitenkin hallituksen esityksen perusteluissa korostetaan maanpuolustukseen siviilipalvelussa kuuluvan pyrkimys rauhan edistämiseen, kansainvälinen vastuuntunto, ympäristönsuojelu ja käytännön kansalaisvalmiuksien kehittäminen. Useissa Euroopan maissa on mahdollista suorittaa siviilipalvelus kehitysmaissa esimerkiksi kaksi vuotta kestävässä. Vaihtoehtoa vastustaneet asiantuntijat perustelivat kantaansa käytännön ongelmiin vedoten. Oma käsitykseni on, että suomalainen nuorimies on kielitaitoinen, motivoitunut ja kypsä suorittamaan siviilipalveluksen myös kehitysaputehtävissä.

Arvoisa puhemies! Maailma ympärillämme muuttuu vinhaa vauhtia. Turvallisuuspolitiikkamme kannalta asiaa arvioitaessa muuttujia on sekä myönteiseen että kielteiseen suuntaan. Sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä on kulu-neen syksyn saatossa vaatinut parlamentaarisen komitean asettamista pohtimaan muuttunutta tilannetta. Hallitus on pääministerin suulla tor-junut vaatimuksemme. Nyt uudistan vaatimuk-sen.

Parlamentaarinen puolustustoimikunta teki työtään aikana, jolloin muutokset alkoivat. Se ei kuitenkaan voinut ennakoida kovinkaan tarkas-ti tilannetta, missä tänä päivänä olemme. Samoin varusmieskoulutuksen sisällöllisen kehittä-misen ja palvelusajan pituuden uudelleenarvioin-nin paikka olisi nyt. Asiaa pohtivalta työryhmäl-tä odotan ennakkoluulotonta paneutumista tä-hän yksityiskohtaan.

Puolustusministeri R e h n : Arvoisa puhe-mies! Ensinnäkin haluan kiittää valiokuntaa siitä erinomaisesta työstä, jota olette tehneet näiden molempien lakien kanssa askaroidessanne. Täs-sä on tullut erittäin paljon tarkennuksia, yksin-kertaistamisia ja selkiinnyttämiä varsinkin asepalvelulaissa, jossa on aivan selkeästi saatu tieto-suojaan liittyvät asiat selkeiksi. Oli aivan oikein nostaa ne lakiin, sen sijaan että ne olisivat jääneet asetustasolle. Mikään ei ole niin tärkeää kuin se, että todellakin rekisteritiedot pidetään mahdollisimman harvan saatavilla ja että niistä missään tapauksessa ei tule tietoja niille, joiden ei kuulu saada näitä tietoja.

Tässä oli aivan odotettavissa tietenkin, että määrättyt asiat nousevat erityisesti esiin, ja ne oikeastaan eivät koske sitä lakia, jota itse olen ollut valmistelemassa, vaan siviilipalveluslakia, joka todellakin on siirretty työministeriöön. Ai- van oikein, näin kuului tapahtuakin!

Kuitenkin haluaisin mainita, koska valmistelu on tapahtunut kiinteässä yhteistyössä puolustus-ministeriön kanssa, niistä perusteluista, jotka johtivat siihen, että päädyimme 395 päivään. Mielelläni mainitsen, että itse olisin voinut aja-tella lyhyempääkin aikaa, minkä olen myös tuo-nut puolustusvaliokunnan tietoisuuteen. Mutta katsoimme, että tämä parhaiten vastaa mate-maattisesti asepalvelua. Kun keskiarvo on jon-kin verran yli 9 kuukautta, minkä varusmiehet käyttävät asepalveluun, ja sen lisäksi lasketaan viikonlopun, jotka tietenkin ovat siviilipalvelus-miehellä vapaita ja vielä reserviharjoitukset tä-män päälle, niin aivan matemaattisesti 13 kuu-

kautta vastaa melko täsmälleen sitä kestoja, joka myös varusmiehillä loppujen lopuksi on.

Toinen asia, jonka myös saatoin arvata tule-van keskusteluun, on kehitysyhteistyö ja mah-dollisuudet suorittaa siviilipalvelus kehitysyh-teistyön muotona. Minun lähtökohtani kaikessa kehitysyhteistyössä on se, että siitä on oltava mahdollisimman paljon hyötyä vastaanottavalle taholle eli kehitysmaalle itselleen. Mikäli siviili-palvelus suoritetaan tämän ajan puitteissa, joka on esityksessä 13 kuukautta, niin se on liian lyhyt. Kehitysyhteistyöhön on pystyttävä kou-luttamaan ihmisiä, heistä on saatava paras mah-dollinen hyöty kehitysmaan kannalta. Sen vuok-si ajatus ei mielestäni voi olla mielekäs muissa tapauksissa, kuin mikäli todellakin päteviä ja valmiiksi koulutettuja henkilöitä voitaisiin näin käyttää.

Käydessäni valiokunnassa todellakin keskus-telua syntyi siitä, että mikäli vaihtoehtona voisi olla pidempi aika — muualla on käytössä 2 vuotta — niin tämä voisi olla todellakin vaihto-ehto, jota olisi syytä harkita ehkä myöhemmässä vaiheessa. Silloin voisimme olla varmoja siitä, että henkilö, joka lähtee kehitysyhteistyötehtä-viin, on ehtinyt myös saada tarpeellisen koulu-tuksen tätä tehtävää varten. Keikkaluontoisena en missään tapauksessa katso, että siviilipalve-lusta voisi suorittaa, koska kehitysyhteistyö on liian vakava asia tähän.

On todellakin tavattoman tärkeää, että varus-miespalvelu saadaan kaikin osin tehokkaaksi, että saadaan motivoituneita varusmiehiä ja että koulutus vastaa tämänhetkistä tilannetta. Sen vuoksi olen myös asettanut työryhmän pohti-maan asiaa. Työryhmää johtaa ulkopuolinen henkilö, tohtori Langinvainio, ja siihen kuuluu melko monta varusmiesten omaa edustajaa, jo-ten voimme lähteä siitä, että käsittely tulee olemaan todellakin sisältä päin ja hyvin moni-puolista ja kaikin osin valotetaan varusmieskou-lutusta.

On myös huomattava se tosiasia, että varus-miespalvelua kaikin osin tehostetaan jatkuvasti myös ilman tätä työryhmää, joka pohtii suurem-pia ja pidemmälle meneviä linjoja. Muun muassa juuri tällä hetkellä ovat pohdinnan alla varus-miespalveluajan tehostamiseen liittyvät kysy-mykset. Vaikkei puhutakaan suoranaisesta vii-den päivän työviikosta, niin kuitenkin pohdin-nan alla on sen suuntaisia ajatuksia, joten kaik-kia näitä tärkeitä asioita, jotka ed. Kasurinen nosti puheessaan esiin, todellakin tällä hetkellä voimakkaasti myös pohditaan.

Joka tapauksessa katson, että valiokunta on saanut aikaan sen kaltaisen mietinnön, jonka kanssa on hyvä elää. Minä uskon, että myös ihmisoikeusjärjestöt voivat ratkaisun hyväksyä. Ehkä on myös paikallaan muistuttaa siitä, että myös kokeilun aikana — omasta mielestäni se aika, joka siviilipalvelukseen jouduttiin käyttämään, oli aivan ylipitkä — kanteluja ei ole siitä syntynyt, joten suoranaisia kannanottoja ei ole voitu saada tästä asiasta. Mutta on hyvin tärkeää, että me kaikin osin voimme puolustaa omia näkemyksiämme myös ihmisoikeuksien kannalta. Kuten jo aikaisemmin mainitsin, matemaattinen oikea lopputulos oli 13 kuukautta, ja uskon myös, että se kestää vertailun myös ihmisoikeuksiin nähden.

Ed. H a a v i s t o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen täysin eri mieltä puolustusministeri Rehnin kanssa siltä osin, mikä koskee valiokunnan mietintöä. Minusta sitä ei pitäisi kehua erinomaiseksi, mutta siihen palaan varsinaisessa puheenvuorossani.

Sen sijaan päivälukuihin, pitäisikö siviilipalveluksen kestää 395 vai 360 vai 330 vuorokautta: On tietysti vaikea mitata, mikä on oikeudenmukaista. Mielestäni tässä on ne käytännön näkökohdat, joita ministeri Rehn puheenvuoronsa lopuksi toi esiin, että myös asepalveluksessa kipeästi kaivattaisiin muutosta mm. viikonloppukäytännön suhteen eli enemmän vapaita viikonloppuja, mahdollisesti siirtymistä viisipäiväiseen järjestelyyn ja ehkä koko palvelusajan lyhentämistä. Näiden paineiden olisi pitänyt näkyä jo tämän siviilipalveluslain valmistelussa. Ei pitäisi pitkittää turhaan siviilipalvelusta sillä perusteella, että aseellisen palveluksen järjestelyt ovat heikot ja niitä pitäisi itse asiassa nopeasti korjata. Siviilipalvelukseksi olisi riittänyt korkeintaan vuosi, mieluummin sama, mikä aseellisessa palveluksessa nyt on. Kun työasiainvaliokunta omassa lausunnossaan epäilee, että 395 pitää edelleen yllä kysymystä ihmisoikeusnäkökulmasta, niin mielestäni tässä aivan turhaan tavallaan kaivetaan verta nenästä panemalla 13 kuukautta määräksi tässä tilanteessa.

Samaten, mitä tulee kehitysyhteistyöpalvelumahdollisuuksiin, niistä on puhuttu niin pitkään, että nyt olisi ollut jo oikea aika kirjata ne lakiin. Tanskassa ja Ruotsissa on erittäin hyvä malli. Palvelusaika on 2 vuotta, ja siihen ymmärtääkseni kaikki ne, jotka ovat tällaisesta palvelumuodosta kiinnostuneet, olisivat olleet

valmiita. Nyt olisi ollut aivan oikea aika kirjata se tänne eikä jäädä sitä enää pohtimaan.

Puolustusministeri R e h n : Arvoisa puhemies! Ettei tule väärinkäsityksiä pöytäkirjoihin, niin en ole missään tapauksessa väläyttänyt ajatusta, että palvelusaikaa lyhennettäisiin. On koulutustyöryhmän asia katsoa, kuinka palvelusta voidaan tehostaa. Tiedämme, että Ruotsissa kokeiltiin 5 kuukauden asepalvelusta. Se osoittautui sudeksi ja on peruttu tällä hetkellä, eikä sitä kokeilua ei enää ole käytännössä olemassa. Tehostaminen on ilman muuta paikallaan ja koulutuksen mielekkyyden lisääminen. Sen kaltaiset aspektit kuten ympäristönsuojelu ja yleensä sen kaltaiset asiat, jotka kuuluvat kaiken kaikkiaan yhteiskuntamme ymmärtämiseen ja palveluun sen eri sektoreilla, on erittäin tärkeätä saada enemmän mukaan itse asepalveluun.

Todellakin haluan vielä muistuttaa siitä, että en ole ollut valmistelemassa lakiesitystä, joka koskee siviilipalvelusta. Se on työministeriön valmistelema. Kerroin, että kun asiaa pohdittiin valiokunnassa, olin hyvinkin ymmärtäväinen Tanskan mallille, jossa 2 vuotta olisi kehitysyhteistyön osuus. Mutta vieläkin haluan korostaa sitä, että lyhyitä keikkoja ei kehitysmaihien saa tehdä, sillä minä kunnioitan kehitysmaita enemmän kuin niin.

Ed. L a a k s o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun nykyistä lakia, joka määräsi siviilipalvelukseen menijät 16 kuukaudeksi palvelukseen, säädettiin, näytti ainakin oikealla olevan lähtökohtana se, että siviilipalveluksesta on rangaistava palveluksen pituudella, joka on huomattavasti pitempi kuin ns. normaali varusmiespalvelus. Tältä pohjalta päädyttiin 16 kuukauteen, jonka tuloksena syntyi totaaliikieltäytyjien ongelma. Olen ymmärtänyt, että uuden siviilipalveluslain, jota me nyt olemme käsittelemässä, lähtökohtana on se, että kykenisimme ratkaisemaan totaaliikieltäytyjiä koskevan kysymyksen, josta Suomi on saanut kiusallista huomiota maailmalla osakseen. Amnesty International on monta kertaa kiinnittänyt huomiota siihen, että totaaliikieltäytyjät ovat tulos nykyisestä liian pitkistä siviilipalveluslaista.

Haluan todeta sen, että varusmiespalvelu ja siviilipalvelusaika ovat sidoksissa keskenään. On aivan selvää, että siinä tapauksessa että koulutustyöryhmä päätyy toteamaan, että nykyinen varusmiespalvelus on liian pitkä, kuten monet

armeijassa aktiivisesti palvelevat tällä hetkellä ajattelevat, niin luonnollisesti silloin pitäisi myös siviilipalvelusaikaa lyhentää nykyisestäään. Pelkään, että 13 kuukautta, jota hallitusryhmät ovat esittäneet, saattaa edelleenkin johtaa totaali kieltäytyjiin myös tulevaisuudessa. Tästä syystä vasemmistoryhmän ja myös vihreiden mielestä — tiedän, että myös hallituksen piirissä on ollut saman sisältöistä henkeä — 12 kuukautta olisi hyvinkin riittänyt siviilipalveluksen kestoajaksi.

Puolustusministeri Rehn: Arvoisa puhemies! Ed. Laakso on aivan oikeassa siinä, että myös hallituksen piirissä on ollut toisenlaisia näkemyksiä, mm. itse edustan sitä, että 12 kuukautta olisi ehkä ollut riittävä aika. Reagoim voimakkaasti tilapäislakiin ja nimenomaan sen rangaistusluonteeseen. Se oli mielestäni epäonnistunut kokeilu. Sen vuoksi myös joudun myöntämään olevani jonkin verran hämmentynyt siitä, että haluttiin palauttaa uudestaan eettisen ja uskonnollisen vakaumuksen vaatimus tekstiin. Olen sen vuoksi hämmentynyt, että sillä oikeastaan on hyvin vähän merkitystä näin sanottuna. Sitähän ei millään lailla kokeilla eikä jouduta todistamaan, vaan riittää, että se pannaan hakemukseen syyksi. Mielestäni ei pitäisi olla minkäänlaisia toteamuksia, jotka eivät kuitenkaan merkitse mitään todellisuudessa. Olin kyllä toivonut, että valiokunta olisi voinut pysyä alkuperäisessä tekstissä, joka hallitukselta lähti.

Haluun vielä todeta ed. Laaksole sen, että jos muutoksia tulee esimerkiksi varusmiespalvelukseen — tämä nyt on todellakin jos — niin eihän tämä laki voi olla niin pyhä, ettei voida sitä muuttaa sen mukaisesti. Nämä lait ovat nimenomaan sen kaltaisia, joiden on elettävä yhteiskunnan muutosten kanssa.

Ed. Pykäläinen: (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! On keskusteltu paljon siviilipalvelusajan pituudesta. Mielestäni kysymys ei pelkästään ole matematiikasta, vaan esimerkiksi siitä, kuinka pitkän ajan siviilipalveluksen suorittajat ovat pois ns. normaalielämästä eli omasta työstään, opiskelustaan tai muusta vastaavasta. Sen takia minun lähtökohtani on se, että siviilipalvelusajan pituus saisi olla enintään pisin varusmiespalvelusaika eli tällä hetkellä 330 päivää, ja kuten ed. Laakso jo totesi, sitä täytyisi joustavasti tarkistaa sen mukaan, miten asevelvollisuuslaki muuttaa.

Toisekseen kehitysyhteistyötehtävistä. Niitähän on hyvin monenlaisia. Monet kansalaisjärjestöt tekevät työleirejä ja muita vastaavia. Minun mielestäni ei tarkoita sitä, että ei arvostaisi kehitysyhteistyötä, jos sinne voisi lähteä myöskin ammattitaitoisesti lyhyemmäksi ajaksi. Joten en näe mitään syytä, minkä takia tässä uudessa laissa ei mahdollisteta työskentelyä kehitysyhteistyötehtävissä kehitysmaissa.

En myöskään voi hyväksyä lisäyksiä hallituksen esityksiin n:ot 133 ja 149, joissa säilytetään ”rauhan aikana” -toteamus muutamissa pykälissä. Yhdyinkin hallituksen esityksen n:o 133 vastalauseeseen, jossa en valitettavasti voinut olla lopullisessa käsittelyssä mukana ja minun nimeni siksi ei vastalauseessa ole.

Samoin myöskin uskonnollisista ja eettisistä syistä olen samaa mieltä ministeri Rehnin kanssa: On todella takapajuista säilyttää tai lisätä niitä sanoja vielä sinne. Myöskin täydennyspalvelus henkii tiettyä rangaistushenkisyyttä siitä, mitä ihmiset ajattelevat ja miten kunnioittavat omaa vakaumustaan.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun kuuntelin, miten puolustusministeri Rehn puolusteli siviilipalvelusmiesten lomalakia, kiinnitin huomiota siihen, että hän ei missään vaiheessa kiinnittänyt huomiota siihen, miten tämä palvelus valmentaisi asestakieltäytyjiä isänmaan puolustamiseen. Suurin murhe hänellä oli se, että näitä ei voida lähettää kehitysmaihiin, kun he eivät ole tarpeeksi viisaita ja kokeneita näitä kullannuppuja siellä hoitelemaan. Se on ainoa este, että heitä nyt ei voida lähettää kehitysmaihiin.

Minun mielestäni puolustusministerin olisi pitänyt arvioida sitä, miten paljon ja millä tavalla tämä laki ja siihen liittyvät palvelutoimet kehittävät siviilipalvelusmiestä yhteiskunnan tehtäviin silloin, kun yhteiskunta tarvitsee puolustajia. Mutta ei mitään muuta sanottu kuin se, miten nyt on kehitysyhteistyössä, kuinka ne rassukat siellä pärjäävät vaativissa olosuhteissa. Tämä ärsytti tässä.

Lopuksi totean, että ei ajan suhteen varmaan ole mitään ongelmaa siitä, että siviilipalvelusmiehet liian pitkäksi aikaa eroavat omista oloistaan. Ei siinä mitään eroamista tapahdu. Pääasia, että maksa kestä, se on suurin ongelma.

Puolustusministeri Rehn: Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemi saa aina niin humoristisia

näkemyksiä minun puheenvuoroistani, ja sehän on hyvin mukavaa.

Minulle on maanpuolustus tavattoman tärkeä asia, sen olen monta kertaa joutunut todistamaan ja haluan mielelläni todistaa tässäkin yhteydessä. Sen vuoksi, että meillä on toimiva siviilipalvelusjärjestelmä, meillä myöskin on hyvin motivoitunut varusmiesjoukko ja erittäin maanpuolustustahtoinen kansa, se on todettu vähän monessa mielipidemittauksessa. On parempi, että me kunnioitamme ihmisoikeuksia, ihmisten vakaumusta, kuin pakotamme kenetkään sen kaltaiseen palvelukseen, johon he eivät halua, heillä ei ole edellytyksiä ja heidän omat näkemyksensä estävät heitä suorittamasta sitä oikealla tavalla.

Meillä on ollut noin 700 siviilipalvelusmiestä vuosittain, kun vuosiluokka on noin 31 000 varusmiestä. Olen aivan varma siitä, että tämä suhde tulee pysymään suurin piirtein saman kaltaisena myöskin jatkossa. Se on erittäin sopiva suhde. Se takaa meille sen, että meillä on toimivat puolustusvoimat, että me todellakin hädän tullen voimme heitä käyttää. Tämä on myöskin syy siihen, että on tärkeätä, että meillä on maininta siitä, että rauhan aikana nämä lait ovat voimassa.

Ed. H a a v i s t o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pyysin puheenvuoron ministeri Rehniin aikaisempaan puheenvuoroon. Kun hän nyt vähän kritisoi puolustusvaliokuntaa ihmisten, miksi sinne on lisätty tämä uskonnollinen ja eettinen vakaumus, samaa kyllä itsekin ihmettelen. Olen aikanaan ollut kuultavana asevelvollisten tutkijalautakunnassa, joka oli surkuhupaisa instituutio, jossa lopuksi äänestettiin, oliko vakaumus kelvollinen vai ei. Upseerijäsen äänesti aina vastaan, hänelle ei mikään vakaaumus kelvannut. Lisäys 1 §:ssä kyllä tuo mieleen, että jonkinlaista inkvisitiohenkeä ainakin halutaan palauttaa takaisin tähän järjestelyyn, kun hallituskin oli jo minusta oikeilla ja moderneilla linjoilla.

Olen sitä mieltä, että sentapaiset argumentit, joita ed. Aittoniemellä oli siviilipalvelusmiesten maksan kestävydestä sun muusta, edustavat juuri semmoista tiettyä henkeä, jota en soisi tällaisissa asioissa olevan. Pelkään, että puolustusvaliokunnassa, kun luen tuota mietintöä, on jonkin verran tätä henkeä ollut eli tämmöistä rankaisumentaliteettia ja -ajattelutapaa. Herääkin kysymys, minkä vuoksi työasiainvaliokunta, jonka lausunto oli varsin asiallinen, ei olisi voi-

nut käsitellä ja viedä tätä asiaa loppuun. Tuntuu, että puolustusasiainvaliokunta oli väärä paikka koko lain käsittelylle.

Ed. L a a k s o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluaisin kiinnittää huomiota myöskin sellaiseen sanahirviöön kuin rasittavuusvastaavuus. Nythän hallituksen lakiesityksessä siviilipalvelun pituutta ei perusteella enää rangaistustekijöillä vaan rasittavuusvastaavuudella, jolla tarkoitetaan sitä, että siviilipalvelun rasittavuuden pitää olla suurin piirtein sama kuin varusmiespalvelun rasittavuus.

Tämä sanahirviö merkitsee käytännössä sitä, että mm. ne tutkimukset, joita on tehty toisaalta siviilipalvelun ja toisaalta varusmiespalvelun sisällä olevista eroista rasittavuuden suhteen, on jätetty kokonaan huomiotta. Tutkimuksethan osoittavat yksiselitteisesti, että esimerkiksi siviilipalvelun sisällä rasittavuuserot ovat paljon suuremmat kuin esimerkiksi siviilipalvelun ja varusmiespalvelun erot. Itse asiassa rasittavuusvastaavuus-sanalla halutaan vain peittää se tosiasia, että pituutta käytetään edelleenkin rankaisuvälineenä.

Puolustusvaliokunnan varapuheenjohtajana sanoisin ed. Aittoniemelle, että luotan paljon enemmän kriisitilanteissa useimpiin siviilipalvelusmiehiin kuin ed. Aittoniemen kaltaisiin sotilaisiin.

Ed. L a m m i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pyysin oikeastaan puheenvuoron ed. Pykäläisen puheenvuoron johdosta. Hän mainitsi, että ne ovat suurin piirtein samanarvoiset vai oliko niin, että siviilipalvelua pitäisi huomattavasti lyhentää, jotta ne olisivat rasittavuusvastaavuudeltaan samanlaisia. Kun sotapoika palvelee 8, 9½ tai 11 kuukautta, lasketaan aika miten tahansa, lasketaan se mielekkyydellä tai millä tahansa mittareilla, on aivan selvää, että sotapoika joutuu olemaan erossa omaisistaan, kuten ed. Pykäläinen sanoi, huomattavasti pidemmän ajan. Hänellä on 21 tuntia vuorokaudessa palvelua eli kasarmilla oloa, kun siviilipalvelumies on korkeintaan 8 tuntia jos sitäkään. Tämän jälkeen viikonloput ovat myös vapaat. Totta kai myös sotapojille tulee viikonloppuvapaita, mutta niitä on perin harvoin. Ei pidä sanoa ihan mitä tahansa tähän asiaan.

Niitä on mitattu monella eri tavalla, mitattu tunneilla jne., ja on aina saatu huomattavasti pitempiä aikoja. Esimerkiksi kun mies palvelee armeijassa 11 kuukautta, varmasti tuntimäärä

on suurempi kuin sivarilla, joka on 8 tai 6 tuntia toimistotyössä.

Ed. Vi h r i ä l ä : Arvoisa puhemies! Asevelvollisuuslaki ja siviilipalveluslaki voitiin käsitellä puolustusvaliokunnassa suhteellisen ripeästi ja myös sillä tavalla, että erilaiset näkemykset tulivat esille. Tämä on tyydytyksellä todettava. Ministeri Rehn jo toi esille sen, että molempien lakien on elettävä ja muututtava muutosten kanssa. Näinhän asia tietenkin on.

Mutta, arvoisa puhemies, on mielestäni oikein ja perusteltua tuoda myös tältä paikalta ensimmäisessä käsittelyssä näiden lakien osalta, erityisesti siviilipalveluslain osalta, eräitä näkökantoja eduskunnan pöytäkirjoihin ja todeta, että molemmat lait, mutta varsinkin siviilipalveluslaki, ovat sellaisia lakeja, joissa ei voida mielestäni sitoa enempää tietenkään opposition edustajia kuin myöskään hallituspuolueiden edustajia. Meillä itse kullakin on näistä asioista mielestäni oma perusteellinen näkemys. Täällä pitää jokaisen vakaumusta myös maanpuolustus- ja näissä asioissa kunnioittaa.

Arvoisa puhemies! Hallitusmuodon 75 §:n mukaan jokainen Suomen kansalainen on velvollinen olemaan osallisena isänmaan puolustuksessa tai sitä avustamaan. Asevelvollisuuden suorittamisen aseellisessa palveluksessa on näin oltava ensisijainen ja pääsääntöinen maanpuolustusvelvollisuuden muoto. Siviilipalveluksen järjestely tulee tästä syystä toteuttaa siten, ettei siitä tule vaihtoehtoa aseelliselle palvelukselle eikä se saa muodostua ajallisesti ja sisällöllisesti tätä palvelumuotoa houkuttelevammaksi kansalaisvelvollisuuden suorittamisen muodoksi.

Siviilipalveluslain käsittely on jäänyt ymmärrettävästi erittäin vähälle huomiolle monien tärkeiden sisä- ja ulkopoliittisten asioiden ajaessa ohi. Runsaan 800:n, vuonna 1989 834:n, siviilipalvelusmiehen asian korostamisella ei tietenkään maan taloudellisia ongelmia ratkaista, mutta tämä laki mielestäni on maanpuolustuksen ja yhdenvertaisuuden kannalta hyvin tärkeä ja myös periaatteellinen.

Tiedän, että tälläkin hetkellä maassamme on kansalaisia, jotka vähättelevät puolustusvoimia ja niiden merkitystä maamme itsenäisyyden turvaajana ja yksityisten kansalaistenkin turvallisuuden takaajana. On aivan totta, mitä ministeri Rehn yleensä totesi, että meillä maanpuolustustahtoa maassa löytyy, ja erityisen hyvällä on todettava se, että maanpuolustustahtoa löytyy nykyisessä puolustusministerissämme.

Käsittelyssä oleva lakiesitys painottuu mielestäni hyvin vahvasti kuitenkin siviilipalvelusmiesten etunäkökohtiin. Lakiesitys on, kuten olemme kuulleet, myös työministeriön antama, ja jo edellisellä vaalikaudella siviilipalvelusasiat siirtyivät puolustusministeriöltä työministeriölle. Tässäkin voidaan olla monta mieltä, mutta kun näin on, elämme tämän mukaan.

Lakiesityksen 1 §:ään tehtiin hallituksen esityksen merkittävä periaatteellinen muutos, jota täällä on jo kosketeltu, kun siitä poistettiin sanat uskonnollinen ja eettinen vakaumus. Puolustusvaliokunnan enemmistö palautti lain tältä osin edelliseen muotoon eli lisäsi sanat uskonnollinen ja eettinen vakaumus. Pidän tätä merkittävänä periaatteellisenä kannanottona.

Lakiesityksen 3 § määrittelee siviilipalvelusajan. Tässä kysymyksessä hallitus on joutanut mielestäni liian pitkälle ja pudottanut palvelusajan 13 kuukauteen. Kuulimme jo puolustusministerin henkilökohtaisen kannan, joka tuli esille myös valiokunnassa. Kunnioitan ministerin omaa kantaa tässä, mutta ajattelen kuitenkin toisella tavalla henkilökohtaisesti asiasta.

Vuoden 1989 alussa voimaan tulleessa asevelvollisuuslain muutoksessa asevelvollisuuslaista poistettiin käsite yleinen palvelusaika ja varusmiespalveluksen pituudeksi säädettiin 240, 285 tai 330 vuorokautta. Aseettoman ja siviilipalvelusmiehen palveluaikaa määritettäessä pidettiin laskentaperusteena edelleen lyhintä varusmiespalveluaikaa. Vahvistetun suunnitelman mukaan on 330 päivän palvelusaika vuodesta 90 alkaen varusmiehistä ollut 43 prosentilla, 285 päivän palvelusaika 18:lla ja 240 päivän palvelusaika ollut 39 prosentilla. Yleisin palvelusaika varusmiehillä tulee näin olemaan täällä jo mainittu noin 9½ kuukautta. Siviilipalvelusmiehen palvelusaikaa pidennettiin nyt voimassa olevalla väliaikaislailla 12 kuukaudesta 16 kuukauteen lähinnä sen vuoksi, että vakaumuksen olemassaolon arvioimisesta erityisessä asevelvollisten tutkijalautakunnassa luovuttiin ja siirryttiin hakeusmenettelyyn.

Aikanaan hallituksen esityksessä tätä perusteltiin seuraavasti: "Kun korvaaviin palvelumuotoihin pyrkivien asevelvollisten vakaumusta ei enää tutkittaisi, olisi sen olemassaolo varmistettava muulla tavoin, jottei järjestelmän muutos johtaisi pyrkimykseen vapautua aseellisesta palveluksesta ainoastaan henkilökohtaisten hyöty- ja helppousnäkökohtien perusteella. Parhaaksi vakaumuksen mittariksi on katsottu palvelusajan riittävä pidentäminen."

Siviilipalveluksen seurantatyöryhmän muistiossa enemmistö on katsonut, että siviilipalvelusajan pituutta harkittaessa on arvioiden perustaksi otettava monia näkökohtia. Tässä eräitä:

— Varusmiespalvelusajan pituus ei ole vapaaehtoisesti asianomaisten valittavissa.

— Ratkaisun varusmiehille annettavasta sotilaskoulutuksesta tekevät sotilasviranomaiset.

— Annettavasta koulutuksesta taas riippuu hänen palvelusaikansa pituus.

— Siviilipalvelus suoritetaan säännönmukaisesti asianomaisten työpaikan normaalien, muita työntekijöitä koskevien työaikojen puitteissa.

— Siviilipalvelusmiehen säännönmukainen työaika on yleensä enintään kahdeksan tuntia päivässä, minkä ylittämistä hän saa tasoitusvaapaata.

— Varusmiehen päivittäinen säännöllinen palveluaika on 1—2 tuntia pitempi, ja varusmies joutuu lisäksi osallistumaan leiri- ja sotaharjoituksiin, joissa palvelus on ympärivuorokautista, sekä vartio- ja päivystyspalveluun, joita ei korvata vastaavalla vapaalla.

— Varusmiespalvelus suoritetaan myös henkisesti ja fyysisesti huomattavasti raskaammissa olosuhteissa kuin siviilipalvelus.

— Siviilipalvelusmiehet saavat palveluolosuhteiden sen salliessa asua palvelusajanaanakin kotonaan ja sieltä käsin suorittaa palvelusta.

— Varusmiespalveluksen suorittaneet reserviläiset ovat velvollisia osallistumaan kertausharjoituksiin.

Arvoisa puhemies! Siviilipalveluksen seurantatyöryhmä toteaa edelleen, että Euroopan neuvoston ihmisoikeussopimuksen sisällöstä saadun asiantuntijaselvityksen perusteella suurin osa varusmiehistä palvelee 9½ kuukautta ja ettei tämän vuoksi Suomessa oleva siviilipalvelusaika ole ristiriidassa tämän sopimuksen kanssa.

Edelleen työryhmän enemmistö katsoo, että hallituksen väliaikaislain säätämistä tarkoittava esityksen palveluperusteissa omaksuttu kanta pitemmän palvelusajan merkityksestä vakaumuksen mittarina on edelleen hyväksyttävä ja oikea. Kun vakaumuksen todellisen olemassaolon selvittäminen muulla tavoin on osoittautunut ongelmalliseksi, voidaan pitempää palvelusaikaa pitää käyttökelpoisena keinona hillitä siviilipalvelukseen hakeutumista pelkästään henkilökohtaisten hyöty- ja helppousnäkökohtien perusteella.

Siviilipalveluslaitosten taholta on siviilipalvelusajan osalta kiinnitetty huomiota siihen, että laitosten työrytmin kannalta olisi tarkoituksen-

mukaista, että mies olisi palveluspaikassaan vuoden kerrallaan. Tämä edellyttäisi koulutusjakso huomioon ottaen palvelusajan määrittämistä 14 kuukauden mittaiseksi.

Arvoisa puhemies! Seurantatyöryhmän enemmistö katsoi, että siviilipalvelusajan pituuden tulisi olla 14—16 kuukautta. Perusteet myös siviilipalveluksen säilyttämiselle nykyisellään 16 kuukaudessa ovat siis tämän perusteella olleet olemassa. Toisaalta työryhmä katsoi, että siviilipalvelusajan lyhentäminen nykyisestä 1—2 kuukaudella ei vielä olisi ristiriidassa yhdenvertaisuusperiaatteen ja maanpuolustuksellisten näkökantojen kanssa. Sen sijaan tätä suurempi lyhennys merkitsisi sitä, että varusmiespalvelusta suorittavat asevelvolliset tosiasiaa asetettaisiin siviilipalvelusmiehiä heikompaan asemaan palvelusmuotoja edellä esitellyllä tavalla kokonaisuuksina vertailtaessa.

Työryhmän vähemmistö, tämä on myös todettava eduskunnan pöytäkirjoihin: oikeusministeriön ja työministeriön edustajat kannattivat siviilipalvelusajan lyhentämistä 11—12 kuukauteen.

Suomen Varusmiesliitto toteaa puolustusvaliokunnalle antamassaan lausunnossa, että ehdotus uudeksi siviilipalveluslaiksi on merkittävä periaatteellinen kannanotto siviilipalveluksen puolesta ja varusmiespalvelusta vastaan. Todetakaan nyt, että Ranskassa asepalvelusaika on tällä hetkellä 12 kuukautta ja niiden tietojen mukaan, joita valiokunnalle tuotiin, siviilipalvelus kestää 24 kuukautta. Myös opetushallituksen lausunnossa puolustusvaliokunnalle todetaan, että siviilipalvelusmiesten koulutuksen ja ammattitaidon järkevä ja mielekäs hyödyntäminen on puoltanut pitkää palvelusai-kaa.

Arvoisa puhemies! Porvarillisen enemmistöhallituksen antama pysyvä siviilipalveluslakiesitys on ensimmäisessä käsittelyssä. Valiokunnassa on tehty, kuten edellä totesin, 1 §:ään merkittävä muutos ja eräisiin muihin pykäliin lähinnä teknisiä ja lain toimivuuden kannalta mielestäni välttämättömiä hyviä muutoksia, joita myös ministeri Rehn jo painotti.

Lain 3 §, joka määrittelee palvelusajan pituuden, ei vastaa omaa näkökantaani. Siviilipalvelusajan tulisi olla vähintään 14 kuukautta, kuten työryhmän enemmistökkin on esittänyt. Tätä näkemystä ovat useat asiantuntijat valiokunnassa puoltaneet, esimerkiksi pääesikunnan lausunto.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan puhemies Suominen.

Ed. H a a v i s t o : Arvoisa puhemies! Ensin kommentti ed. Vihriälälle. Kun hän totesi, että aikoinaan säädettiin rankaisun luonteinen siviilipalveluslaki, jotta voitaisiin jollakin tavalla testata vakaumusta, hallituksen esityksen neljänellä sivullakin todetaan, että ajan pituudella ei ole ollut merkitystä eikä vaikutusta siviilipalvelukseen hakeutumisen suhteen, eli tässä mielessä tämä kokeilu on todella epäonnistunut.

Mutta varsinaiseen asiaan. Jotakin tuli jo keskustelupuheenvuoroissa sanottua. Ensinnäkin uudessa siviilipalveluslaissa on joitakin hyviä puolia. Hyvää on tietysti se, että vuonna 85 säädetty siviilipalveluslaki, joka oli voimassa vuodesta 87, poistui päiväjärjestyksestä ja rankaisun luonteinen 480 päivää eli 16 kuukautta siirtyy tätä myötä historiaan. Tämähän johti, kuten on sanottu, totaali-kieltäytyjien määrän nopeaan kasvuun.

Edelleen on hyvää se, että uudessa siviilipalveluslaissa nyt tulee mahdollisuus suorittaa palvelus myös yleishyödyllistä toimintaa harjoittavissa yhteisöissä tai säätiöiden palveluksessa. Tämä tuo todennäköisesti siviilipalvelukseen uutta mielekkyyttä ja uutta motivaatiota. Jäljelle on kuitenkin jäänyt joukko ongelmia, ja matkan varrella on syntynyt joitakin uusia.

Ensinnäkin, mihin on jo viitattu, uuden siviilipalveluslain 1 §:ään on valiokuntakäsittelyssä turhaan lisätty vanha määritelmä uskonnollisista tai eettisistä syistä. Nähdäkseni tällaisen vakaumuksen tutkimisen aika on jo auttamattomasti ohi. Viittasin aikaisemmin omiin kokemuksiini asevelvollisten tutkijalautakunnissa. Se oli säälittävä instituutio, turha pelleilyjärjestelmä, jossa mielipidekokelas astuu ovesta sisään ja sitten neljä viisasta miestä kuuntelee vähän aikaa ja sen jälkeen tekee vakioäänestystuloksen, jossa riippuen siitä, onko kirkon jäsen vai ei, on pappi mukana äänestämässä. Upseeri on aina vastaan ja muut yleensä puolesta, ja pappi on tai ei ole läsnä siitä riippuen, onko kysymys uskonnollisesta vakaumuksesta vai eettisestä vakaumuksesta. Tämä oli mielestäni jonkinlainen mielipiteen kartoituksen tai mielipiteen tutkimisen irvikuva käytännössä. Nyt, kun vanhoihin perustesiin 1 §:ssä uudestaan haluaa valiokunta viitata, mieleen tuli se, että ilmeisesti tunnetaan ainakin jonkinlaista etäistä kaipuuta vanhaan järjestelmään, joka on käyttökelvoton.

Epäkohdaksi edelleen jää palveluksen pituus, se että se jää 395 vuorokauteen. Mielestäni on ihan käytännöllisiä syitä, miksi se olisi pitänyt laskea enintään yhden vuoden mittaan. Nuoren ihmisen elämässä yksi vuosi on sellainen aika, jonka esimerkiksi voi helposti olla poissa oppilaitoksesta, voi sitten palata uudestaan siihen vaiheeseen, jonka on jättänyt kesken jnp. Yksi kuukausi tuo tähän tarpeettoman lisän, ja kuten työasiainvaliokunta huomauttaa, se pitää yhä yllä kysymystä ja kritiikkiä kansainvälisissä ihmisoikeuselimityksistä, onko kysymyksessä rankaisun luonteinen järjestelmä vai ei. Tässä mielessä puolustusvaliokunnan vastalauseeseen kirjatut mielipiteet ovat perusteltuja.

Samaten ongelmaksi jää se, että siviilipalveluslaki puhuu vain palvelusta rauhan aikana, koska se jättää epäselväksi, mitä sodan olosuhteissa tapahtuu. Olisi ollut perusteltua asettaa jo tässä laissa rajoituksia ajatellen sotaolosuhteita, ja olisi tullut tässä yhteydessä selvittää, mitä erilaiset Suomea sitovat kansainväliset velvoitteet asiasta sanovat. Tähänkin on työasiainvaliokunta mielestäni hyvin perustellussa lausunnossaan viitannut.

Hyvää uudessa laissa edelleen on se, että yleishyödylliset yhteisöt tulevat nyt sen piiriin. Mutta näyttää siltä, että on luotu liian raskas menettely, kun palveluspaikoista on tarkoitus erikseen säätää asetuksella. Kun en ole valiokunnan jäsen, en tiedä, miten tämä käytännössä on tarkoitus hoitaa, mutta luulin, että keveämpi järjestely olisi ollut paikallaan esimerkiksi siten, että ministeriön päätöksellä olisi voitu nimetä ne yhteisöt, joissa palvelua voi suorittaa. Toivottavasti asetuksesta tulee sen luonteinen, että se jättää liikkumavaran ministeriölle itselleen. Muuten tapahtuu niin, että siviilipalvelusjärjestelmä ei pysy mukana kehityksessä ja ehkä mielekkäitä paikkoja jää tarpeettomasti pois liian raskaan asetuskoneiston vuoksi.

Kuten keskustelussa tuli esiin, heikkoa on se, että palvelumahdollisuutta kehitysmaissa ei vielä kukaan otettu lakiin. En ymmärrä, miksi sitä ei tehty, koska keskustelu on jatkunut varsin pitkään ja malli tähän olisi ollut saatavissa Ruotsista tai Tanskasta. Itse yhdyn vahvasti niihin ministeri Rehniin näkemyksiin, että mikäli kehitysmaapalvelumahdollisuus toteutetaan, se pitäisi toteuttaa aika vakaasti harkiten ja vain niin, että todella päteviä, asiantuntevia ihmisiä tällaisiin tehtäviin lähetetään ja hyvin koulutettuina. Siinä mielessä esimerkiksi kahden vuoden palvelujakso olisi varmasti paikallaan, kuten Ruotsin

ja Tanskan malleissa on tehty. Työasiainvaliokunta on mielestäni erittäin perustellussa lausunnossaan ottanut tämänkin näkökulman esille ja toivoo, että sitä tutkittaisiin.

Viittasin aikaisemmin siihen, että puolustusvaliokunnassa on ollut jonkin verran ilmeisesti rankaisumielialaa jäljellä tai ainakin hyvin kriittistä suhtautumista. Sitä ehkä osoittaa se, että on nieltä ne hallituksen esityksessä olevat pykälät, 37—44 §, joissa säädetään täydennyspalvelusvelvollisuus henkilöille, jotka jo asevelvollisuuden suoritettuaan kieltäytyvät kertausharjoituksista. Tästä herää tietysti kysymys, että kertausharjoituksista voi tämän jälkeen kieltäytyä rehellisin tai epärehellisin perustein. Tämä jättää tietyn poraanreiän niille, jotka vain työesteiden tai perhe-esteiden tai muiden perusteella kieltäytyvät ilman mitään seuraamuksia verrattuna niihin, jotka rehellisesti sanovat syyn, että kysymys on heidän vakaumuksensa kehittymisestä tai muuttumisesta ja sen vuoksi he tästä kieltäytyvät. Ylimääräinen 40 vuorokauden täydennyspalvelusvelvollisuus on mielestäni melkoinen rangaistus tällaisesta vakaumuksen kehittymisestä.

Kuten aikaisemmin sanoin, kaiken kaikkiaan näyttää siltä, että olisi ollut parempi, jos koko asian olisi käsitellyt työasiainvaliokunta. Monessa kohdassa on paljon helpompi yhtyä sen näkemyksiin kuin puolustusvaliokunnan enemmistön kantoihin.

Arvoisa puhemies! Lain toisessa käsittelyssä on kuitenkin mielestäni vielä mahdollista korjata ne aukot, joita laissa on, ja korjata sen heikkoudet. Toivon, että näin tapahtuu.

Ed. Lammisen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Haavistokin, jota pidän erittäin fiksuna kansanedustajana, jatkuvasti puhuu esimerkiksi siviilipalvelusmiesten rankaisemisesta. Mielestäni asia pitäisi kääntää päinvastoin. Jos me yhtä paljon käyttäisimme aikaa ja puhuisimme esimerkiksi asevelvollisten rankaisemisesta ja asevelvollisten pitkistä palvelusajasta, me olisimme tasa-arvoisia.

Omassa sotilaspiirissäni tuli sisään tänä vuonna 1 500 nuorta miestä, joista vain viisi ilmoitautui siviilipalvelukseen, siis tässä on suhde. Mutta itse asiassa täälläkin käytetään huomattava määrä energiaa ja pohditaan sitä, mikä olisi parasta siviilipalvelusmiehelle. Mielestäni laki nykyisellään täyttää vaatimukset, vaikka pieniä puutteita siinä on, kuten ed. Haavistokin sanoi. Eräs puute on kehityksmaissa palveleminen, joka

varmasti jatkossa tullaan ottamaan vielä esille tai ei nyt varmasti, mutta sanotaan, että otettaneen esille. Siinä on eräs kohta.

Ed. Björkenheim (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Jos eri palvelusmuotojen tulee kokonaisrasittavuudeltaan vastata toisiaan mahdollisimman hyvin, niin kuin lakiesityksessä sanotaan, mielestäni ei ole mitään syytä vähentää siviilipalvelusaikaa 85 päivällä, niin kuin esitetään.

Olen myös sitä mieltä, että kysymys nyt ei ole todellakaan rankaisemisesta vaan oikeudenmukaisuudesta, koska kyllähän me tiedämme sen, että niiden poikien, jotka ovat suorittamassa normaalia palvelusaikaa varuskunnissa, toimenkuva eroaa siviilipalveluksesta hyvin paljon heidän haitakseen, joten päinvastoin olisin sitä mieltä, että sivarien palvelusajan pitäisi pysyä ennallaan siinä, missä se on ollut.

Kysymyshän on pitkälti siitä, pidetäänkö enää koko puolustusvoimien nykyistä muotoa tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena, ja mikäli ei, voisi tietysti lakiesityksen hengen mukaisesti olla syytä tehdä koko armeija vapaaehtoiseksi ja katsoa sitten, mihin se johtaa.

Joka tapauksessa uskon, että tämä lakimuutos tulee johtamaan siihen, että siviilipalvelukseen hakeudutaan yhä enemmän tai ainakin enemmän kuin tähän asti on tapahtunut. Jos sitten ajatellaan sellaista vaihetta todellakin, että maahan tulee vakava kriisi, sehän voi olla jokin muukin kuin sota, niin mitä hyötyä on tällaisesta hajanaisesta siviilipalveluksesta, joka mielestäni on vaikea sitten ottaa huomioon ja sopeuttaa siihen kriisiin, joka kulloinkin on syntynyt, koska se on tapahtunut hyvin monella sektorilla ja monella tavalla, ja miten näitä ylipäänsä voidaan koordinoita?

Ed. Laaksos (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ensinnäkin on todettava ed. Björkenheimille, että puolustusministeriöllä ja kuulemislamme sotilasasiantuntijoilla ei ollut tällaisia pelkoja tästä hallituksen esityksestä, kuin te äsken väititte, että tämä romuttaisi itse asiassa koko nykyisen armeijan ja sen rakenteen. Yksikään asiantuntija ei esittänyt tällaista huolta, ja luulen, että sellaista huolta ei ole olemassa muuten kuin varsin ahtaasti maailmaa katselevien eräiden kansanedustajien mielikuvissa.

Mutta ed. Lammisen osalta toteaisin yhtyväni hänen käsitykseensä siitä, että todellinen ongelmahan tässä on varusmiespalvelun pituus ja se,

että varusmiespalvelu itse asiassa nykyisellä pituudellaan rankaisee varusmiehiä. Ed. Lamminen on monta kertaa käymissämme keskusteluissa käyttänyt esimerkkinä tykkimiehiä, jotka kuljettavat ammuksia paikasta toiseen, ja muistuttanut, että he oppivat vähemmässäkään ajassa kuin kahdeksassa kuukaudessa näiden ammusten kuljettamisen paikasta toiseen. Olen samaa mieltä. Toisin sanoen armeijan nykyisen pituuden ottaminen kriittiseen tarkasteluun ainakin eräissä tapauksissa eräiden varusmiesryhmien osalta olisi tarpeen. Tehostaminen, ajan käytön rationalisointi toisi varmasti sen johtopäätöksen, että nykyistä varusmiespalvelua voidaan tuntuvasti lyhentää puhumattakaan siitä, että mentäisiin toiseen suuntaan.

Kuten täällä puolustusministeri aivan oikein totesi, siviilipalveluksen pituus on taas sidoksissa varusmiespalvelun pituuteen. Tätä kautta päädyimme siihen, että molempia voidaan lyhentää.

Puolustusministeri R e h n : Herra puhemies! Mielestäni kyllä ed. Björkenheim kovasti dramatisoi tilannetta koskien meidän maanpuolustustamme kontra siviilipalvelus. Jo aikaisemmassa puheenvuorossa olen todennut, että meillä Suomessa maanpuolustustahto on kaikkien jatkuvien mittauksien mukaan kaikkein korkeimpia maailmassa, enkä missään tapauksessa yhdy siihen näkemykseen, että se, että me jotenkin nyt normalisoimme siviilipalvelusajan keston, voisi romuttaa koko järjestelmän ja tuhansia miehiä hakeutuisi nimenomaan siviilipalvelukseen.

En myöskään ole samaa mieltä siitä, että tämä olisi hajanainen järjestelmä, jossa emme voi hyödyntää siviilipalvelusmiehiä, mikäli syntyy poikkeusolot, kriisitilanne. Heitä tarvitaan ilman muuta maanpuolustuksellisisa tehtävissä, jotka eivät tule olemaan aseellisia tehtäviä. Tämä on asia, josta myös on paljon täällä puhuttu, tästä sanonnasta: rauhan aikana. On aivan selvää, että ihmisiä, joita ei ole koulutettu aseiden käyttöön, ei myöskään käytetä aseistettuina kriisitilanteessa, joten kyllä tämä järjestelmä kestää myös jatkossa ilman muuta.

Ed. Laaksolle haluaisin samassa yhteydessä vielä mainita sen, minkä jo puheenvuorossani sanoin, että koulutusta ollaan tehostamassa. Työryhmä pohtii sitä. Mikään ei ole sille työryhmälle tabu. Kaikkea tullaan katsomaan, mikä on paras mahdollinen tapa kouluttaa meidän nuoria varusmiehiämme.

Ed. P y k ä l ä i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Lamminelle haluaisin jälleen kerran sanoa, että kysymyksessä on kuitenkin rangaistushenkinen siviilipalveluslaki. Puolustusvoimissakin ollaan edelleen sitä mieltä, että palvelusaikoja voisi lyhentää joillakin aloilla todella huomattavastikin ja muutenkin uudelleenarvioida asevelvollisten koulutusta. Siksi ihmetelenkin, minkä takia esimerkiksi ei otettu käsittelyyn tekemääni lakialoitetta asevelvollisuusajojen lyhentämisestä, jolloin olisimme voineet keskustella tästä asiasta syvemmin, koska en todellakaan usko, että Suomen maanpuolustustahtoa vähentäisi se, että siviilipalvelus tehtäisiin samanarvoiseksi vaihtoehdoksi asepalveluksen kanssa.

Ed. H a a v i s t o (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Lamminen ihmetteli, miksi aina puhutaan siviilipalvelusmiesten oikeusturvasta eikä varusmiesten. Se varmaan johtuu siitä, että vuonna 1985 eduskunta sääti niin pöllön lain, että sitä on jouduttu nyt korjaamaan näin pitkään ja hartaasti.

Mutta mitä tulee asevelvollisuusajan lyhentämiseen, jos täällä nyt kootaan rintamaa, niin kuin ymmärsin, niistä, jotka ovat sitä mieltä, että asevelvollisuusajaa voitaisiin lyhentää ja esimerkiksi viikonloppukäytäntöä asevelvollisten osalta muuttaa, niin minä ilmoittaudun kyllä siihen rintamaan. Jos ed. Lamminen on samaa mieltä, niin meitä on sitten ainakin kaksi täällä ja ilmeisesti paljon useampiakin. Se, että siitä ei nyt puhuta, johtuu ilmeisesti juuri siitä, että ed. Pykäläisen aloitetta ei otettu käsittelyyn, mutta mielelläni olen mukana jatkossa puhumassa nimenomaan asevelvollisuuden luonteesta.

Puolustusministeri R e h n : Herra puhemies! Naisena en mielelläni ole missään rintamassa, joten en käytä sitä sanontaa ja toivon, että täällä ei rintamia nyt kovasti synnykään. Mutta haluaisin vielä korostaa sitä, että juuri nimenomaan tämä kaikki on nyt tutkinnan alla erittäin perusteellisen työn suorittavassa työryhmässä, joka on innolla lähtenyt töihin, se on motivoitunut, ja siinä katsotaan niitä kaikkia eri osia, jotka liittyvät varusmiespalveluun.

Vielä korostan sitä, että Ruotsissa suoritettiin hyvin hätäisesti valmisteltu kokeilu, jossa siirryttiin viisikuukautiseen varusmiespalveluun. Se oli täydellinen susi, ja tämä kokeilu on lakkautettu. On parempi, että me tutkimme asioita ja meillä on kypsät valmiit esitykset, jolloin voimme kat-

soa, voidaanko aikoja joltakin osin lyhentää. Joudumme varmaankin joltakin osin pidentämään varusmiespalvelua, koska teknistynyt maailma vaatii sitäkin, mutta ei nyt hätiköidä täällä, vaan keskustellaan tästä siviilipalvelusta siinä muodossa, kuin se meillä täällä on esillä, ja palataan asiaan sitten, kun meillä todellakin on hyvää pohjaa sille.

Ed. L a m m i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Rehn puhui aivan oikein tässä asiassa. Olen ed. Haaviston kanssa samassa rintamassa. Jätetään ministeri Rehn pois siitä. Kun ruvetaan lyhentämään asevelvollisuusaikaa, minä kannatan sitä, mutta siinä on tiettyjä riskejä tällä hetkellä ja ne pitää ensin katsoa hyvin tarkkaan. Esimerkiksi joukkokohdaiset taidot jäävät puutteellisiksi, ja ne ovat armeijassa erittäin tärkeitä. Johtajakoulutusta ei voida järjestää, ampujaleirejä ei voida järjestää, jos meillä on todella lyhennetty varusmies aika. Tällä hetkellä ei voida järjestää. Joudutaan palkkaamaan lisähenkilöstöä, jos mennään esimerkiksi viisipäiväiseen työviikkoon, koska homman täytyy kuitenkin pyöriä siellä jne. Mutta olen tästä ed. Haaviston kanssa samaa mieltä.

Ed. Pykäläinen, teidän aloitettanne ei otettu siitä tunnetusta syystä esille täällä, korkeimmat tahot sen päättivät, että siinä oli muotovirheitä allekirjoituksissa. Näinhän se oli.

Jotta ei nyt ammuttaisi tykillä kaikkea, mikä liikkuu, niin todetaan vielä, että ongelmia ei ole totaali kieltäytyjistä, joita on noin sata. Siitä ei ole mitään ongelmaa kenellekään. He ovat nk. Jehovan todistajia. Sitten on aseellisesta palveluksesta kieltäytyjiä. Ei heistäkään ole mitään ongelmia, vaan he ovat mallikelpoisia sotilaita, mutta eivät ota asetta käteensä. Ongelmia on ainoastaan sivareista.

Ed. K a s u r i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Liityn niiden keskustelijoiden rintamaan tai juoksuhautoihin, jotka keskustelevat varusmiesten palveluaikaa koskevasta kysymyksestä. Käsitykseni on se, että varusmiespalveluaikaa ja siihen liittyvää koulutusta voitaisiin sekä lyhentää että tehostaa. Käsitykseni perustuu siihen, että kun kolmetoistavuotisen parlamentaarikon urani aikana olen käynyt lähes kaikki suomalaiset varuskunnat ja seurannut sitä koulutustehtävää, mitä varusmiehet siellä kukin paikallaan tekevät, olen päätenyt siihen johtopäätökseen, että heillä teetetään sellaisia toisarvoisia tehtäviä, jotka eivät kuulu millään

tavalla koulutukseen.

Mutta jos me lähdemme toden teolla tätä asiaa hoitamaan, niin se merkitsee sitä, että puolustusvoimien palvelukseen täytyy siviilihenkilöstöä lisätä nykyistä huomattavasti enemmän, jotta tämä ongelma todella poistuisi. Sen vuoksi on tietysti valitettavaa, että tässä tilanteessa ollaan vuodesta toiseen ja tavallaan nuoria miehiämme pidetään tyhjänpantinakin koulutusaikana.

Ed. M ä k i - H a k o l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mielestäni tuntuu uskomattomalta, että Suomen eduskunta käy tänä päivänä tällaista keskustelua, keskustelua, jossa sävytyy yksinomaan se, että meidän pitäisi puolustuslaitostamme heikentää, asepalveluaikaa lyhentää, antaa lisää etuja, jotka nyt jo koetaan epäoikeudenmukaisiksi, niille, jotka laistavat asepalveluksesta. Tämä on sikäli uskomaton paikka, että ympärillämme maailma myllertää koko ajan. Olemme erittäin epävakassa maailmassa, ja se, että me Suomessa voimme itsenäisyytemme turvata, riippuu ja on aina riippunut siitä, miten puolustuslaitoksemme pystyy toimimaan. Siis tämä sävy, jolla tätä keskustelua käydään, ei mielestäni sovi tämän päivän tilanteeseen lainkaan.

Ed. R i m m i : Arvoisa puhemies! Hallituksen esitys siviilipalveluslaiksi ei merkitse vielä kukaan siviilipalvelusmiesten yhdenvertaista kohtelua aseellista varusmiespalvelua suorittaviin nähden. Hallituksen esityksen myönteisenä piirteenä on kuitenkin tavoite kehittää siviilipalvelua itsenäisenä palvelumuotona ja siviilipalvelusasioiden keskittäminen työministeriöön.

Myös eduskunnassa on tehty viime vuonna päätös siitä, että siviilipalvelua koskevat asiat kuuluvat valiokuntien työnjaon mukaan työasiainvaliokunnan käsiteltäviksi. Valitettavasti tätä päätöstä ei vielä tämän hallituksen esityksen käsittelyssä jostain syystä, jota en tunne, haluttu noudattaa.

Myönteistä hallituksen esityksessä oli se, että siinä oli kiinnitetty huomiota Suomea sitovien ihmisoikeussopimusten määräyksiin, jotka säätelevät omantunnon- ja uskonnonvapautta sekä syrjintäkieltoa. Perusteluissa mainitaan mm. YK:n ja Euroopan neuvoston elinten suositukset siitä, että aseistakieltäytyjille järjestettävän vaihtoehtoisen palvelun tulisi olla siviililuontoista ja yleishyödyllistä ja että se ei saisi olla rangaistuksen luontoista.

Valitettavasti eräät hallituksen esitykseen sisältyneet hyvin myönteiset muutokset suhteessa voimassa olevaan lakiin muutettiin kuitenkin — sanon: taantumuksellisemmiksi — valiokuntakäsittelyssä.

Tällainen huononnus hallituksen esitykseen on esimerkiksi lain 1 §:n muuttaminen siten, että vakaumukseen perustuvien omantunnonsyiden sijasta edellytettäisiin edelleen uskonnolliseen ja eettiseen vakaumukseen perustuvia vakavia omantunnon syitä siviilipalvelukseen hakeutumisessa. Kuitenkin hallituksen esityksen perusteluissakin on jo todettu, että kyseinen joko uskonnollisiin tai eettisiin syihin vetoaminen on täysin keinotekoisia.

Hallituksen esityksen 1 §:n mukaan asevelvollinen vapautetaan asevelvollisuuslain mukaisen palveluksen suorittamisesta rauhan aikana ja määrätään suorittamaan siviilipalvelusta. Näin ollen rauhanajan siviilipalvelusmiehet voidaan määrätä asevelvollisuuslain nojalla aseelliseen palveluun sodan aikana. Sotilaallisesti kouluttamattomien siviilien määrääminen aseellisiin tehtäviin loukkaa Suomen ihmisoikeusvalvoiteita ja kansainvälisen humanitaarisen oikeuden sääntöjä. Mihin voitaisiin käyttää käytännössä sotilaallisesti kouluttamattomia siviilipalvelusmiehiä? Ei ilmeisesti muuhun kuin miinanpolkijoiksi. Todella en haluaisi uskoa, että lakiesityksen laatijoilla olisi ollut tällainen tarkoitus.

Valiokunnassa jäi kuitenkin vähemmistöön ehdotus ilmaisen ”rauhan aikana” poistamisesta. On aika kummallista, että tätä poistamista ei saatu siellä lävitse. Vaikka tämä olisi poistettu, se ei olisi poistanut sitä, että siviilipalvelusmiehiä olisi voitu käyttää palveluksessa sodan aikana: Siviilipalvelusmiehet olisi kriisitilanteissa voitu määrätä työpalvelukseen vastikään keväällä hyväksymämme puolustustilalain, valmiuslain tai väestönsuojelulain perusteella.

Hallituksen esityksen mukaan siviilipalvelusajaksi tulisi 395 vuorokautta, joka on 2 kuukautta pitempi kuin pisin varusmiespalvelusaika. Näin pitkää siviilipalvelusaikaa voidaan edelleen arvostella ihmisoikeusnäkökulmasta ja katsoa, että kyseessä on rangaistus oman vakaumuksen noudattamisesta.

Valiokunnassa vähemmistöön jääneen käsityksen mukaan laki olisi nyt tullut kirjoittaa niin, että siviilipalvelusmiesten palvelusaika olisi lyhennetty ainakin 360 vuorokauteen. Tällöin siviilipalvelusmiesten palvelusaika olisi tullut lähemmäksi varusmiesten palvelusaikaa ja lisäksi olisi siviilipalvelusmiesten palvelusajan pi-

tuus tullut kytkeä varusmiesten palvelusajan pituuteen, mikä muuttuessaan olisi vaikuttanut myös siviilipalvelusaikaan. Oli erittäin mieluista kuulla ministeri Rehnin toteamus siitä, että siviilipalveluslaki ei voi olla niin tiukka, ettei se asevelvollisuusajan muuttuessa voisi myöskin muuttua.

Työasiainvaliokunnan lausunnossa kiinnitetään huomiota kehitysyhteistyökysymykseen. Myönteistä työasiainvaliokunnan lausunnossa on nimenomaan kannanotto siitä, että mahdollisuudet suorittaa siviilipalvelus kehitysyhteistyötehtävissä ulkomailla selvitettäisiin. Valitettavasti tätä kannanottoa ei sisälly puolustusvaliokunnan mietintöön. Uskon kuitenkin, että tällä ajatuksella on melko laaja yleinen kannatus, joten on erittäin tärkeää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin tämän muutoksen valmisteleiseksi, kuten työasiainvaliokunnan lausuntokin esittää. Varsinkin näinä aikoina, jolloin kehitysyhteistyömäärärahoja on kovasti leikattu, mielestäni olisi tarpeellista, että me voisimme esimerkiksi kehitysyhteistyötä tältäkin osin auttaa, voisimme osoittaa sinne päteviä, innokkaita työntekijöitä, jotka samanaikaisesti voisivat suorittaa siviilipalvelustehtäviään.

Hallituksen esitykseen sisältyy ilmeisesti puolustusvoimien vaatimuksesta järjestelmä, jonka mukaan kaikki kertausharjoituksista kieltäytyvät kutsuttaisiin puolentoista vuoden kuluessa ns. täydennyspalveluun. Kyseessä on käsitykseni mukaan täysin tarpeeton ja valtiolle turhia kustannuksia tuottava järjestelmä. Mitään järkevää sisältöä tälle täydennyspalvelulle ei ole pystytty esittämään, ja järjestelmän luomisen perusteeksi on esitetty ainoastaan pelko siitä, että ilman tällaista korvaavaa järjestelmää houkutus kieltäytyä kertauspalvelusta voisi muodostua liian suureksi. Epätarkoituksenmukainen tämä järjestelmä on siitäkin syystä, että nykyisinhän kertausharjoituksiin kutsutun ilmoitusta esimerkiksi työ- tai koulutusesteestä aivan säännönmukaisesti uskotaan ja iso joukko jääkin näin saapumatta kertausharjoituksiin vuosittain juuri työ- ja opiskeluesteen johdosta. Vastaisuudessa rangaistaisiin sitten ylimääräisellä täydennyspalvelulla niitä, jotka rehellisesti ja tunnollisesti ilmoittavat, että eivät halua osallistua aseelliseen palvelukseen.

Käsitykseni mukaan siviilipalvelukseen hakeutuvien määrää ei tulisi yrittää säädellä pitämällä siviilipalvelusaika kohtuuttoman pitkänä tai tekemällä siitä sisällöllisesti epämieliekäs taikka epämiellyttävä. Jos pelätään, että siviilipalve-

lukseen hakeutuu kovin suuri osa ikäluokasta, niin vikaa tulisi pikemminkin mielestäni etsiä varusmiespalveluksen sisällöstä ja pituudesta. Varusmiespalvelustakin tulisi tehdä mielekkäämmäksi. Oli mieluisaa kuulla myöskin puolustusministeri Rehlin kertomana siitä, että on tällainen työryhmä, joka tutkii varusmiespalveluksen aikaa ja sisältöä. Toivon, että työryhmä saa aikaan myönteisiä esityksiä.

Ed. Lehtosaari (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Rimmi yhtyi siihen joukkoon ja asettui sille puolelle rintamaa, joka on todennut, että valiokunta teki muutosesitykset hyvin taantumuksellisissa tunnelmissa. Olen vakuuttunut siitä, että puolustusvaliokunnan muutokset tähän esitykseen olivat isänmaallisia. Ne olivat hyvin perusteltuja kaikin puolin ja siltä osin myös välttämättömiä.

Tämän keskustelun aikana on tullut esiin hyvin monessa puheenvuorossa, että meillä Suomessa maanpuolustustahto on varsin korkealla, ja se pitää todella paikkansa. Mutta on todettava kyllä heti perään, että siviilipalvelusmiehet tekevät jonkinmoisen poikkeuksen tähän joukkoon ja ovat sitä kautta hyvin pieni häpeätahra.

Tämän keskustelun aikana olen ajatellut sitä, että kun olemme käymässä ensi vuonna juhlimaan Suomen itsenäisyyden 75-vuotisjuhlia, mitä miettivät veteraanit, kun kuuntelevat tätä keskustelua. Ainakin he tulevat siihen tulokseen, että mikäli 50 vuotta sitten tämä sivareitten joukko olisi ollut varsin iso, meillä ei tällaisia juhlia ja tällamoista juhluvuotta tulaisi pitää.

Ed. P. Leppänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kyllä on pakko ed. Lehtosaarelta kysyä, mikä on isänmaallista. Jos ihmisiä asetetaan eriarvoiseen asemaan, niin kuin tässäkin laissa perustuslain vastaisesti asetetaan, niin kyllä täytyy kysyä, onko se isänmaallinen teko. Jos kerran ei ihminen halua opetella tappamaan aseensa kanssa, niin minusta se on erittäin arvokas asia, ja minä kunnioitan niitä ihmisiä. Kun tätä lakia viimeksi käsiteltiin, muistaakseni vuonna 85 tai 86, kerroin mielipiteestäni ja kysyin, miksi Jehovan todistajat vapautetaan. Tälle ei ole mitään perusteita. Toiset pistetään sitten työleirille tai vankilaan. Kyllähän tämä perustuslain mukaan on ihan päin honkia, mutta perustuslakiahan tässä talossa tulkitaan niin kuin halutaan tilanteen mukaan. Mutta ei mi-

nusta ole isänmaallista, jos ihmisiä asetetaan eriarvoiseen asemaan.

Ed. Lehtosaari (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. P. Leppäselä vastaisin lyhyesti, että minusta isänmaallista on, että kaikissa olosuhteissa puolustamme omaa maata. Vanha sanonta kuuluu, että jokaisessa maassa on armeija ja jos ei ole omaa armeijaa, sitten siellä on vieras.

Ed. Lamminen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kerran vielä, koska ed. P. Leppänen ei ilmeisesti ollut aikanaan salissa, tähdennän sitä seikkaa, että on kolmenlaisesta asiasta kysymys: Ei tarvitse ottaa asetta käteen, ei missään nimessä. Näitä on. Aseellisesta palveluksesta kieltäytyvät suorittavat täyden 11 kuukauden palveluksen. He ovat hyviä poikia ja tekevät jatkuvasti työtä Suomen varuskunnissa. Ei ole kysymys siitä, ottaako aseensa käteen. Mutta sivarit kieltäytyvät kaikesta.

Ed. Pykäläinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mielestäni tällainen on aika rasistista keskustelua. Olen henkilökohtaisesti tavannut aika monta sivaria, jotka ovat valmiita myös luonnonsuojelu- ja muihin yhdyskuntapalvelutehtäviin. Nähdäkseni he ovat ihan yhtä isänmaallisia kuin nekin, jotka ovat silmittömän valmiita tappamaan silloin, kun komentaja käskkee. Mielestäni tämä on hyvin eriarvoista keskustelua siitä, minkälaiset oikeudet ja velvollisuudet meillä on suomalaisen yhteiskunnan jäseninä. Yhtään väheksymättä niitä varusmiehiä, jotka ovat henkensä kaupalla taistelleet meille itsenäisyyden, meidän tulisi kunnioittaa sitä, että voimme elää moniarvoisessa itsenäisessä Suomessa ja suoda yhtäläiset mahdollisuudet myös asepalveluksen ja siviilipalveluksen välillä valita, kumpi omalletunnon ja vakaumukselle paremmin sopii.

Ed. Karhunen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Vaikka tässä yhteydessä ei naisten maanpuolustusta, asevelvollisuutta tai -oikeutta käsitelläkään, toivon, että ed. Pykäläinen vastaisuudessa muistaa ihmisten oikeuden, myös naisten oikeuden, osallistua maanpuolustukseen ja halutessaan myös aseelliseen maanpuolustukseen.

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! Taiselut ovat laantumassa paikallisiksi kahakoin-

neiksi. Minullakaan ei oikeastaan enää kovin suuria puheita ole, mutta totean sen, että eduskuntaryhmämme on huolestunut siitä, että palvelusajan lyhentäminen, palveluspaikkojen valinnaisuuden lisääntyminen ja yleensä tämän lain sisältö merkitsee sitä, että nuorten miesten joukossa, jotka ovat muuten valmiit aseelliseen palvelukseen, saattaa olla harmaa vyöhyke, josta helposti vedetään tämän tyyppiseen palveluun sellaisia, jotka olisivat muuten valmiit asepalvelukseen. Tästä tulee helposti muoti-ilmiö. Se on siinä mielessä vaarallinen. Meillä ei puolustusvoimissa ole siihen varaa. Tämän vuoksi vastustamme tämän sisältöistä lakia. Meillä on tietysti oma esityksemme. Jos se ei mene läpi, silloin olemme hallituksen esityksen takana.

Pari asiaa haluan, herra puhemies, todeta.

Ensinnäkään en ole koskaan epäillyt puolustusministeri Rehnin puolustus- ja isänmaahenkisyyttä. Se on aivan itsestäänselvä asia. Se on moneen kertaan todettu.

Toinen asia ed. Laaksolle. Hän sanoi, että siviilipalvelusmies saattaa olla parempi taistelija, tai jotain siihen tyyliin, kuin varsinainen asevelvollinen. Hän on ilmeisesti katsellut Talvisotaelokuvaa. Siellähän yhdellä sotilaalla on lippalakki päässä ja siinä on kokardi. Hän on erehtynyt. Ei tämä ole siviilipalvelusmies vaan tavallinen soturi, jolle Suomen valtiolla ei ollut varaa ostaa karvalakkia, niin kuin tapahtui silloin, kun meillä oli kovat ajat talvisodan aikana. Siellä oltiin kaikenlaisissa pieksuissa, niin kuin on tällä systeemillä Suomen puolustusvalmius nytkin, jos tämän tyyppisiä lakeja enemmän tehdään.

Ed. V. L a u k k a n e n : Herra puhemies! Ottaisin ensin hieman kantaa hallituksen esitykseen n:o 149, joka liittyy siihen, että valiokunnassa on esitetty, ettei yhdyskuntapalvelu olisi lainkaan mahdollista siviilipalveluksen välttämispauksessa. Mielestäni se on hieman yllättävää, koska yhdyskuntapalvelu on periaatteessa rangaistus. Se on rangaistus rikoksesta, eikä siinä ole rajattu niitä rikoksia, joista henkilö voisi suorittaa yhdyskuntapalvelua ja sovittaa rikoksen, kärsiä rangaistuksensa. Tämän vuoksi minusta on varsin yllättävää, että tässä yritetään vastustaa yhdyskuntapalvelua rangaistuksen yhtenä vaihtoehtona. On otettava huomioon, että kriminaalipolitiikassa pyritään jatkuvasti kehittämään uusia vaihtoehtoisia ja mielekkäitä rangaistuksia. En todellakaan voi ymmärtää, että siviilipalveluksen välttäjät olisivat jotenkin aivan ainutlaatuisessa asemassa verrattuna kaikkiin

niihin rikollisiin, jotka ovat syyllistyneet rikoslain tarkoittamiin eri rikoksiin lähtien henkirikoksista.

Toinen asia, joka mieltäni hieman askarruttaa, liittyy kysymykseen rangaistukseen tuomitsemisesta. Tämä on pikemminkin rikosoikeudellisesti tekninen kysymys, mutta silti haluan siitäkin lyhyesti mainita. Vanhassa siviilipalveluksen välttämistä koskevassa rangaistussäännöksessä oli nimittäin selkeä jako sen suhteen, että rangaistuksen pituus määräytyi jäljellä olevasta palvelusajasta lisättynä enintään viidellä kuukaudella. Kun asia ilmaistiin näin, siitä kävi selvästi ilmi, että lisättynä tietyillä kuukausilla oli itse asiassa rangaistuksen osuus. Voitiin lisätä yksi kuukausi tai viisi kuukautta, ja siinä oli mahdollisuus harkinnanvaraiseen ratkaisuun, kuinka paljon tekijän syällisyys vaatii. Tiedän, että käytännössä erittäin usein tuomittiin vain kaksi kolmasosaa plus yksi kuukausi vankeutta.

Tämä muutos, että tuomittaisiin kategorisesti puolet jäljellä olevasta palvelusajasta rangaistukseksi, on ensinnäkin äärettömän jäykkä tietenkin, kun ei voida ottaa minkäänlaisia inhimillisiä tekijöitä huomioon rangaistuksen pituutta määrättäessä. Toisaalta siihen liittyy sellainen epäkohta, mitä nähdäkseni tässä lakitekstissä ei ole loppuun asti harkittu, että voidaan ajatella tilanteita, joissa henkilö on suorittamassa vankeusrangaistustaan ja hänet vapautetaan esimerkiksi terveydellisistä syistä rauhanaikaisesta palveluksesta. Jos tällainen henkilö sattuu olemaan 32 §:n tarkoittamassa ehdonalaisessa vapaudessa, hänet vapautetaan kokonaan palveluksesta tämän vapautuksen perusteella, mutta jos hän on vankilassa, niin nyt valiokunta esittää 29 §:ssä, että vapautuminen ei voisi lainkaan vapauttaa häntä muunnetusta tavasta suorittaa siviilipalvelus. Jos hän olisi vankilassa, tämä ei olisi yksinkertaisesti mahdollista. Vaikka hän haluaisi suorittaa siviilipalveluksen jäljellä olevan ajan, niin hän ei voi vapautua kuitenkaan vankeusrangaistuksesta ja päästä ehdonalaiseseen vapauteen.

Muutamia vuosia sitten hoidin itse tapauksen, jossa siviilipalvelusmies sai rangaistuksen, olikohan kuusi kuukautta jäljellä oleva palvelusaika ja rangaistusosuus oli yksi kuukausi. Kun hän oli ollut muutaman kuukauden vankilassa, hänet vapautettiin kokonaan rauhanaikaisesta palveluksesta, mutta vankilaviranomaiset olivat voimattomia. He eivät kyenneet laskemaan häntä vapaalle jalalle lainkaan. Kun kirjoitin tästä ylijohdaja Långille, hän vain vastasi, että emme

voi mitään, mutta armahdusta voitaisiin ajatella, mutta se ei kerkiä tässä ajassa.

Eli nähdäkseni laissa on 32 §:ssä se aukko, että henkilö pitäisi vapauttaa myös vankeusrangaistuksen suorittamisesta silloin, kun hän terveydellisistä syistä on kykenemätön palvelukseen.

Olisin siirtynyt joihinkin muihin kysymyksiin, ennen kaikkea kysymykseen siitä, tulisiko henkilö vapauttaa aseellisesta palveluksesta pelkäänsä rauhan aikana vai myös sodan aikana.

Minusta rauhanaikainen vapauttaminen on oikeastaan jossakin määrin näennäistä. Sikäli kuin puhutaan todella vakaumuksellisista henkilöistä, jotka kieltäytyvät surmaamasta ihmistä missään olosuhteissa, heidän vapauttamisensa merkitys konkretisoituu vasta sodan aikana, vasta silloin kun heidät voitaisiin velvoittaa surmaamaan aseellisissa palveluksessa.

Pitäisin varsin tärkeänä, että näin rauhanomaisena aikana hyväksyttäisiin, että vakaumus, josta täällä puhutaan ja jota kunnioitetaan, todella oikeuttaisi ei ainoastaan siihen, että ei joudu opettelemaan surmaamista, vaan myös oikeuttaisi siihen, ettei rikoslain keinoin pakotettaisi henkilöä sodan aikana surmaamaan. On nimittäin jotenkin merkillistä, että henkilöt, jotka saavat vapautuksen rauhan aikana, kuitenkin sodan aikana periaatteessa voidaan pakottaa surmaamaan ja sama rikoslaki, joka sinänsä suojelee elämää, velvoittaa heidät siihen rangaistuksen uhalli maksimirangaistuksen ollessa jopa kymmenen vuotta. On varsin ankara rikos kieltäytyä tällaisesta velvollisuudesta.

Tietysti täällä on sanottu, että henkilöitä, jotka eivät ole saaneet aseellista koulutusta, ei käytännössä määrätä, hyvä näin, mutta se ei tarkoita, ettei heitä voitaisi määrätä ja ettei jossakin kriisitilanteessa niin myös tapahtuisi. Tältä varalta olisi välttämätöntä jo nyt päättää, ettei näin voida menetellä.

Toisaalta tämä laki jättää aukon sellaisten henkilöiden kohdalla, jotka tosin ovat saaneet koulutuksen aseelliseen palvelukseen, mutta myöhemmin saaneet vakaumukseksi, tulleet siihen tulokseen, etteivät kykene surmaamaan eivätkä halua surmata ihmistä. Tällaisen henkilön kohdalla ei edes se, että vedottaisiin puutteelliseen koulutukseen, olisi esteenä hänen määräämiseen aseelliseen palvelukseen sodassa ja siten myös tarvittaessa jopa surmaamaan.

Toinen asia liittyy kysymykseen siitä, tulisiko laissa olla maininta uskonnollisista ja eettisistä syistä ikään kuin vakaumuksen perusteena.

Spontaanisti ajattelin ilman muuta, että näin pitäisi olla. Mutta kun olen hieman pitempään pohtinut sitä asiaa, tulin jotenkin sellaiseen lopputulokseen, että jos henkilö vain on sisäisesti vakuuttunut siitä, että ei halua surmata eikä kykene surmaamaan toista ihmistä, niin minun mielestäni tämä sellaisenaan riittää jo vakaumukseksi, jonka perusteella hänet tulisi vapauttaa.

On toki henkilöitä, joilla on uskonnollinen vakaumus ja jotka perustavat ajatuksensa tähän, niitä henkilöitä, joilla on jonkinlainen eettinen vakaumus ja jotka perustavat ajatuksensa tähän. Mutta aivan hyvin voisin kuvitella jotakin henkilöä, jolla yksinkertaisesti sisäinen ääni — sanotaan sitä vaikka omaksitunnoksi — tai jotenkin sisäinen kokemus vain voimakkaasti vaatii häntä pidättäytymään surmaamasta. Se sisäinen kokemus voi syntyä vaikka sodan julmuuksia näkemällä tai mistä muusta tahansa.

Olisi tietysti johdonmukaista vaatia tällaiselta henkilöltä, että hän olisi jotenkin johdonmukaisesti vakaumuksellinen hyvin laajasti ja eri elämäalueilla. Mutta mielestäni on ikään kuin toinen kysymys, kuinka pitkälle ja kuinka johdonmukainen ihminen on vakaumuksessaan ja kuinka vakaumuksellinen hän on tosipaikan tullessa, koska selvää on, että vakaumuksellisetkin henkilöt ovat sinänsä syvästi inhimillisiä ja vaikeuksien tullen saattavat menetellä jopa täysin vastoin vakaumustaan. Tämä täytyy hyväksyä varmasti jokaisen, koska ihminen kaikessa hyvydessäänkin on loppujen lopuksi erittäin heikko.

Näissä ajatuksissa on tietysti siementä, ja keskustelusta on käynytkin ilmi, että jotenkin ajaudutaan sellaiseen hieman kriittiseen kysymykseen, miten voidaan puolustaa isänmaata ja miten itsenäisyys voidaan säilyttää. Ymmärrän, että moni täällä haluaisi väittää, että kaikki riippuu, nimittäin Suomen itsenäisyys riippuu, meidän asevoimistamme. Mutta haluaisin tältäkin osin vain sanoa, että ne, jotka sataprosenttisesti turvaavat tähän, saattavat ponnistaa pettävältä pohjalta. Uskoisin, että tässä suhteessa meidän olisi yhä uudestaan ja uudestaan ajateltava, mikä on se perimmäinen tae tai syy, mikä voi varjella Suomen itsenäisensä. Se ei nimittäin ole välttämättä asevoimat, joihin spontaanisti turvaudumme ja joihin todella monet ihmiset luottavat. Itse uskon, että on sittenkin olemassa jokin korkeampi voima, joka voi varjella Suomen siinäkin tilanteessa, että aseallisesti olisimme alakynnessä.

Arvoisa puhemies! Tältä pohjalta katson, että ed. Kasurisen ehdotus on varsin perusteltu ja hyvä, ja toivon, että myös hallitusrintamassa ymmärretään, että nämä ovat suuria omantunnonkysymyksiä ja että siellä ei ryhmäkuriin vedoten vaadittaisi poikkeamaan omasta henkilökohtaisesta vakaumuksesta.

Ed. von B e l l : Herra puhemies! Vaikka itse olen suorittanut aseellisen palvelun, käynyt monissa kertausharjoituksissa, siitä huolimatta kunnioitan niiden ihmisten vakaumusta, jotka tänä päivänä eivät voi ottaa asetta käteen tai suorittaa normaalia asepalvelua.

Pääsääntöisesti ehdotukset asevelvollisuuslain muuttamisesta ja siviilipalveluslaista ovat tyydyttäviä. Vielä paremmaksi nämä lait olisivat tulleet, mikäli puolustusvaliokunnan mietintöön liitetyn I vastalauseen näkökohdat olisi otettu huomioon.

Herra puhemies! Haluaisin vielä puuttua keran erääseen yksityiskohtaan, johon täällä on jo eräissä puheenvuoroissa viitattu, nimenomaan vapautukseen tai tämän vapautuksen rajoittamiseen rauhan aikaan.

Tämä lakiehdotus on lähtenyt samalta pohjalta kuin vuoden 31 ratkaisu, jonka mukaan aseistakieltäytyjät vapautetaan palvelusta vain rauhan aikana. Vapautuksen rajoittaminen rauhan aikaan on periaatteellisesti erittäin arvelutavaa. Lakiehdotuksen mukaan rauhan ajan aseistakieltäytyneet voitaisiin määrätä asevelvollisuuslain nojalla aseelliseen palveluun sodan aikana. Sotilaallisesti kouluttamattomien siviilien määrääminen aseellisiin tehtäviin ei käytännössä voisi tapahtua loukkaamatta Suomen ihmisoikeusvelvoitteita ja kansainvälisen humanitaarisen oikeuden sääntöjä. Lisäksi se ei olisi edes sotilaallisesti perusteltua.

Puolustusministeri Rehn täällä totesi, että tällaisessa kriisitilanteessa meneteltäisiin niin, että nämä, jotka eivät ole saaneet koulutusta, joutuisivat muihin kuin aseellisiin tehtäviin. Kysymykseni on: Miksi tätä kysymystä sitten laissa ei selvästi todeta? Täällä ed. V. Laukkanen puuttui samaan kysymykseen, ja oli mielenkiintoista kuunnella hänen puheenvuoronsa ja hänen kantansa tässä kysymyksessä huomioon ottaen puolustusvaliokunnassa kristillisen liiton kanta, joka oli täysin päinvastainen.

Puollan siis sitä, että sanat "rauhan aikana" tulee poistaa sekä asevelvollisuuslain 36 a §:stä että myöskin siviilipalveluslain 1 §:stä, jolloin aseistakieltäytyjien ja siviilipalvelusmiesten so-

danaikainen palveluvelvollisuus määräytyisi selkeästi puolustustilalain, valmiuslain ja väestönsuojelulain nojalla. He eivät siis jäisi lakisääteisen palveluvelvollisuuden ulkopuolelle, vaan itse siviilipalvelulaista ilmenisi, että sotilaallisesti koulutusta vailla olevat miehet on sijoitettava kriisiaikana erilaisiin työvelvollisuustehtäviin eikä missään olosuhteissa taistelutehtäviin.

Ed. N o r d m a n : Puhemies, talman! Som medlem i arbetspolitiska utskottet har jag haft möjlighet att avge utlåtande om de här aktuella lagförslagen. Flera förbättringar har åstadkommits, men i några avseenden krävs det ännu tid och attitydförändringar innan civiltjänstgöringsvillkoren är helt tillfredsställande.

Den ändring som föreslås i första paragrafen, eller kravet på religiös eller etisk övertygelse som grund för befrielse från tjänstgöring, kan jag inte omfatta. I detta fall bör den enskildes rätt respekteras. Ingen utomstående är bättre rustad än personen själv i fråga om att bedöma grunderna för sitt val av civiltjänst. Det är som jag ser det en omöjlig uppgift för en utomstående att mäta en enskild persons samvete.

Till min besvikelse var jag den enda företrädaren för regeringspartierna som stödde regeringens förslag på denna punkt i arbetspolitiska utskottet.

1 §:ssä ehdotettua muutosta tai vaatimusta uskonnollisesta tai eettisestä vakaumuksesta palveluksesta vapautumisen perusteena en voi hyväksyä. Tässä tapauksessa yksilön oikeutta tulee kunnioittaa. Kukaan ulkopuolinen ei ole parempi kuin yksilö itse arvioimaan siviilipalvelukseen valinnan perusteita. Omantunnon mittaaminen on muutoinkin mahdotonta. Pettymyksekseni olin ainoa hallituspuolueiden jäsen, joka tältä osin kannatti hallituksen ehdotusta työasiainvaliokunnassa.

Puolustusvaliokunnan mietinnöstä puuttuu työasiainvaliokunnan ehdotus selvittää mahdollisuus suorittaa palvelu kehitysyhteistyössä. Toivon kuitenkin, että työministeriö kaikesta huolimatta ryhtyy ennakkoluulottomasti valmistelemaan tällaisen laajennuksen.

I försvarsutskottets betänkande saknas arbetspolitiska utskottets förslag om utredning av möjligheten att utföra civiltjänsten i utvecklings-samarbete. Jag hoppas att arbetsministeriet trots allt fördomsfritt tar itu med en sådan här utvidgning.

Minister Rehn finns inte längre på plats, men jag vill ändå säga att jag är glad över att minister Rehn företräder samma humana uppfattning i båda dessa frågor.

Ministeri Rehn on jo poistunut, mutta haluan silttenkin todeta iloisin mielin tietäväni, että ministeri Rehn edustaa samaa humaania käsitystä molemmissa asioissa kuin minäkin.

Ed. K o h i j o k i: Herra puhemies! Voisin tietysti aloittaa kertomalla kokemuksia muuttaman vuoden ajalta sodassa olosuhteissa, jolloin miehet kävivät vähiin ja etulinjan taisteluissa tarvittiin täydennysmiehinä myös B-kakkosia ja vankiloista vapaaehtoisesti lähteneitä henkilöitä, joiden sotilaskoulutus oli jäänyt aikanaan joko suorittamatta tai perin puutteelliseksi. (Ed. Laine: Ehkä lähemmäksi tätä päivää!) Sodan olosuhteissa he olivat melko avuttomia. Tulee mieleen, että kaikki miehet tarvitaan silloin, kun tätä maata on puolustettava. Herra meitä varjeltakoon sodan olosuhteilta, mutta kaikkeen on varauduttava, kun eletään maailmassa, jossa sodat riehuvat aina vain meitä lähempänä, parhaillaankin jopa Euroopassa. Meidän on varauduttava, ja meitä on kumminkin vähän. Loppujen lopuksi miehet ratkaisevat. Miehet ratkaisivat viime kerrallakin ja he ratkaisevat myös vastaisuudessa, jos niin tarvitaan. Miesten loppuminen tai riittäminen ovat avainasioita.

Tämä tulee mieleen, kun ajattelen käsillä olevaa lakiesitystä. Erityisesti tulee mieleen, tuleekohan tämä, jos siviilipalvelus tulee noin lyhyenä hyväksyttyä — mistä myös Suomen kansaa varjeltakoon — houkuttelemaan väkeä paljon tämän harrastuksen piiriin, siviilipalvelusharrastuksen. Tällä tavalla se saattaa vähentää meidän puolustusvalmiuttamme.

Täällä on kerrottu kauniisti, kuinka tuo 13 kuukauden aika saattaisi vastata jotain keskimääräistä palvelusaikaa niillä, jotka suorittavat sen aseellisena kertausharjoituksineen. Mutta miksi unohdetaan kokonaan monet tärkeät asiat, jos aikoja halutaan rinnastaa ja verrata. Pelkästään asevelvollisten majoitusolosuhteet tasavallan puolustusvoimien monin paikoin peräti puutteellisissa majoitusoloissa, kasarmeissa, ovat aivan jotain muuta, paljon kehnommat kuin tulevat olemaan niillä, jotka rientävät ja pyrkivät siviilipalveluksen pariin. Kaikki paikat ovat tiptop työsuojelu- ym. tarkastajien jäljiltä, ja tarvittaessa mahdollisia puutteellisuuksia koskevat asiat käsitellään tavattoman nopeasti ja

korjataan siviilipalvelusmiesten osalta. Puolustusvoimien osalta ne jatkuvat heikkoina vuosikymmenestä vuosikymmeneen, niin kuin vallan hyvin tiedämme.

Tällaisena tiedottamisen aikakautena, jota me elämme, ei ole ollenkaan mahdotonta sekään, että jokin voimakas kampanja lähtee liikkeelle: lähde sivariksi. Esitellään sanoin ja kuvin havainnollistaen, miten mukavaa on hoitaa palvelusaika sivarina. Jäävätkö meillä kohta varuskunnat vajaiksi? Sitä tässä joutuu pohtimaan. Eduskunta antaa itse aiheen tällaisiin valintoihin, jos lähtee näin rajusti lyhentämään siviilipalvelusmiesten palvelusaikaa ja kaiken lisäksi pysyvällä lailla.

Oma mielipiteeni on se, että kun vielä voimassa olevan lain voimassaoloaika päättyy, ei sitä ainakaan saisi palvelusajan pituuden osalta muuttaa, vaikka koko toiminta siirrettäisiinkin työministeriön alaisuuteen. Ainakin palvelusajan pituutta koskevalta osalta, jos tuo lakiesitys tulee hyväksytyksi sellaisena kuin hallitus nyt esittää ja sellaisena kuin se on puolustusvaliokunnan jäljiltä, se tulisi säätää olemaan voimassa väliaikaisesti vaikkapa viisi vuotta, jolloin kerättäisiin kokemuksia myös siitä, miten siviilipalvelusmiesten lukumäärä tuona aikana kehittyi.

Jos lähdetään palveluaikaa muuttamaan kolme kuukautta lyhyemmäksi kuin nykyisin, se antaa mielestäni monelle sen kaltaisen kuvan, että maailma on niin valmis, että tällaiseenkin ratkaisuun voidaan mennä. Maailma ei kuitenkaan ole niin valmis. Kuulee paljon huhuiltavan rauhan perään. Hyvä on. Mutta samaan aikaan kun annetaan julistuksia rauhasta, tulisi aina muistaa, että mikään rauhantila ei koskaan ole loputon. Julistuksilla ja sopimuksilla, mitä kuulemme, näemme ja luemme, on loppujen lopuksi vain käytetyn paperin arvo, niin kuin me vähän pidempään eläneet omakohtaisesti tiedämme, muistamme ja tunnemme.

Ed. K a r h u n e n: Arvoisa puhemies! Haluaisin kertoa ed. Kohijoelle, että suomalaisten nykynuorten kunnioitus veteraaneja kohtaan on tänä päivänä huomattavasti suurempi kuin esimerkiksi 1960- tai 1970-luvulla. Nuoret ovat hyvin isänmaallisia, ja maanpuolustustahto on hyvin korkealla. Mutta on myös niitä, jotka eivät halua aseelliseen palvelukseen tai tukea armeijaa. Siviilipalvelusta ei saisi pitää rangaistuksena niin kuin se tällä hetkellä on.

Haluan myös kysyä, mikä on tilanne, jos pakolla laitamme ihmisiä palvelukseen. Eikö silloin taistelutahto ja taistelumoraali laske? Emmekö ota suuremman riskin silloin, kun asestamme ihmiset, jotka eivät ole saaneet aseellista koulutusta, kriisitilanteessa aseisiin kuin jos annamme heidän tehdä työtä siellä, missä he ovat koulutusta saaneet? Eli riski on suurempi kaikille ja koko maata kohtaan silloin, kun maastamme puolustavat aseellisesti sellaiset ihmiset, jotka eivät ole siihen harjaantuneet.

Ed. V. L a u k k a n e n : Arvoisa puhemies! Vaikka kunnioitan ed. Kohijokea, niin haluaisin kuitenkin hänelle muistuttaa, että ei tässä ehkä ole vakaumuksen kannalta mitään vastakkainasettelua ikään kuin hyvyyden osalta, mitä mieltä tässä ollaankin. Nimittäin Suuri kirja, Raamattukin, oikeuttaa sellaiseen tulkintaan, että minkäänlainen surmaaminen ei ole luvallista eikä mahdollista.

Toisaalta voisin muistuttaa, että meillä on ollut puolustusministeri, joka on sanonut, että rauhan puolesta ei voida milloinkaan taistella, sen puolesta voidaan vain kärsiä. Olenkin vakuuttunut siitä, että jos täällä joku todella syvällisellä tavalla haluaa rauhaa, hän ei ehkä loppujen lopuksi voi tehdä mitään muuta kuin omalla kohdallaan kieltäytyä surmaamasta. Vain sen kautta voidaan saavuttaa jokin pysyvä ja kestävä rauha. Mutta niin kauan kuin kaikki rauhanmarssijat ovat valmiina ensimmäisen hyökkäyksen tullen aseisiin, on aivan varmaa, että sodat jatkuvat niin kuin tähänkin asti.

Ed. A u l a : Herra puhemies! Olen ed. Kohijoen kanssa toista mieltä siitä, että lain hyväksyminen johtaisi jonkinlaiseen nuorten joukkopakoon aseellisesta palveluksesta siviilipalvelukseen. Minusta tässä hallituksen esityksessä on hyvänä puolena juuri se, että siviilipalvelusmiesten palvelusaikaa lyhennetään lähemmäksi varusmiesten palvelusaikaa, jolloin sen rangaistuksen omaisuus selvästi poistuu. Katson kyllä itse, että pysyvässä laissa 12 kuukautta olisi ollut siviilipalveluksen ajaksi vielä sopivampi kuin hallituksen esittämä 13 kuukautta.

Minusta on kiinnitettävä huomiota siihen, että myös varusmiespalvelus on tehtävä nuoria motivoivaksi. Sitä voidaan tehostaa ja sitä kautta lyhentää, jolloin nuoretkin sen kokevat järkeväksi. Sodan ohella minusta varusmiespalveluksessa tulee varustautua moniin muihinkin katastrofeihin kuten ympäristökatastrofeihin tai

suuronnettomuuksiin, jotka tulevaisuudessa ovat varmasti paljon olennaisempia asioita kuin sota.

Pidän myös hyvinä niitä kantoja, mitä ed. Nordman täällä aikaisemmin esitti, että siviilipalvelus tulisi voida suorittaa myös kehitysteistyötehtävissä. Ainakin asiaa tulee selvittää. En pidä järkevänä myöskään niitä monia kannanottoja, joita täällä on tullut esille, että siviilipalveluksen suorittaminen olisi jonkinlainen häpeä. Minusta se on omankaltaistaan maan puolustamista, ja Suomen kaltaisessa maassa tulee myös olla jokaisella oikeus valita aseeton palvelus.

Ed. K a s u r i n e n : Arvoisa puhemies! Ed. Kohijoki puheenvuorossaan pohdiskeli, lisääkö käsittelyssä oleva laki siviilipalvelushalukkuutta. Hallituksen esityksen perusteluissa on tilastolukuja, ja niistä voi todeta esimerkiksi, että koko 1980-luvun aikana siviilipalvelukseen on hakeutunut noin 2 prosentin verran ikäluokasta. Väliaikaisen siviilipalveluslain myötä hakeutujien määrä ei ole juuri kokenut muutoksia. Ainakaan näiden numeroiden valossa ei voi odottaa, että lakimuutos, vallankaan tämän sisältöisenä kuin se nyt ilmeisesti tulee eduskunnasta hyväksytyksi, tulisi aiheuttamaan mitään ennenkuulumatonta ryntäystä tähän palvelumuotoon.

Ed. H a a v i s t o : Arvoisa puhemies! Kunnioitan monin tavoin ed. Kohijoen rintamakokemuksia, mutta en näe, että tämän lain käsittelyllä niiden arvoa lisätään tai vähennetään millään tavoin.

Haluan puuttua samaan asiaan jonka ed. Kasurinen jo otti esiin, eli että jo hallituksen perusteluissa todetaan, että siviilipalvelusaika ei muuta sinne hakeutuvien joukkoa, suhde on edelleen suurin piirtein sama 2 prosenttia. Itse olen suorittanut siviilipalvelun, joka kesti 360 vuorokautta. Pidän sitä kohtuullisena aikana ja myös raskausasteeltaan kohtuullisena. Tietysti vertailukohteita minulla ei ole. Usein vertailaan armeijan olosuhteita, kuten ed. Kohijoki teki: Majoitusolosuhteet ovat kurjat, lomia on huonosti jnp. Minusta on erittäin tärkeätä, että nopeasti korjataan nämä varusmiespalvelun puutteellisuudet. Se on erittäin tärkeätä, ja luulen, että eduskunnasta löytyy se joukko, joka on valmis ne korjaamaan. Mutta ei perustella sillä sitä, ettei jonkin muun ja tässä tapauksessa hyvin pienen vähemmistön asioita panna kuntoon.

Ed. K o h i j o k i : Herra puhemies! Täällä on viitattu rauhan asiaan, mikä tietysti on hyvä asia. Mutta ei riitä sodan olosuhteissa se, että siellä joukot huutavat rauha, rauha, kun rauhaa ei ole. Jos me olisimme näin tehneet, niin täällä toisin olisivat olosuhteet. Suomessa korkeintaan odoteltaisiin sitä aikaa, jolloin ehkä noin puoli miljoonaa miehittäjävaltion sotilasta täältä poistuisi, jos olisimme päässeet niin onnellisiin olosuhteisiin, missä nyt ollaan Suomenlahden eteläpuolella Virossa.

Ed. R ä t y : Arvoisa puhemies! Kun kuuntelee tätä keskustelua, niin on itsestäänselvyys, että kukaan ei halua sotaa. Kukaan ei halua niitä taisteluja, mitä meidänkin isä aikanaan on joutunut käymään itsenäisen Suomen puolesta. Valitettavasti vain maailma on tällä hetkellä niin raadollinen, että sodankäynti on muuttunut yhä raadollisemmaksi ja raadollisemmaksi. Tätä taustaa vasten se, miksi ihmiset eivät halua ottaa asetta, johtuu nimenomaan siitä raadollisuudesta, mitä sota itsessään on.

Tosiasiassa on kuitenkin se, että me elämme sivistysvaltiossa, jossa pitää antaa mahdollisuus siviilipalvelukselle. Mielestäni aivan oikea lähtökohta on se, että Suomessa on mahdollisuus suorittaa siviilipalvelusta, ja se 2 prosenttia, joka ei halua ottaa asetta käteen, ei myöskään saa kokea niin, että se olisi jokin rangaistus, kun en ota asetta tai saa tappajan koulutusta.

Olen sitä mieltä, että jos ihminen tai kuka tahansa nuori poika ei halua tarttua aseeseen, niin täytyisi saada opiskella, tehdä kehitysyhteistyötä, toimia aivan normaalisti elämässä, ilman että mitään kummallisempia päiviä tai viikkoja tai vuosia joutuu olemaan erityisissä olosuhteissa sen johdosta, että suorittaa siviilipalvelusta.

Itse kävin armeijan Hennalassa ja olen ratsu-
mieskoulutuksen saanut sinkopartion johtaja, reservin korpraali, ja täytyy todeta, että se taistelukoulutus minkä sain, aina välillä vähän hirtti.

Ed. A i t t o n i e m i : Herra puhemies! Ed. Haavisto haikaili lisää lomaa nykyiseen asevelvollisuuskäytäntöön. Siinä juuri on tehtykin suuri virhe, joka on johtanut siihen, että varusmiesten henkinen kantti ei enää armeijassa kestä, vaan 10 prosenttia tulee sieltä maitojunassa pois ja yhtä maidonvärisenä kasvoiltaan, kun hermot ovat pettäneet.

Minä lähtisin siitä, että armeijassa pitää olla 2,5 kuukautta ensin, ei loman lomaa. Niin minä

olen ollut. 2,5 ensimmäistä kuukautta ei minikäänlaista lomaa, jolloin siellä syntyi sosiaalinen yhteisö porukan kesken sillä tavalla, että siellä oli vastustajana vain kaljupäinen vääpeli tai rätkikersantti. Se kesti kaikki koettelemukset, huonot kasarmit sun muut. Mutta kun nykyään päästään viikon kuluttua lomalle, joka viikonloppu käydään kotona siviilivaatteissa ja muuta, ei synny sosiaalista yhteisöä armeijaan ja katkeaa myös kotiin päin. Varusmies harhailee kahden mahdollisuuden välillä. Nykyinen asevelvollisuus on täysin menettänyt merkityksensä. Ne olivat niitä viimeisiä vuosia 50-luvun loppupuolella, jolloin luotiin kunnan sotilaita, mutta valitettavasti meidän aikamme alkaa olla ohi. Jos tulee konflikti, me emme pääse kuin karkaamalla siviilistä armeijaan, ja sieltäkin meidät varmaan lähetetään äkkiä takaisin.

Ed. V. L a u k k a n e n : Arvoisa puhemies! Vastaan ed. Kohijoelle, että ei voida historiaan vedoten sanoa, että tämä oli ainoa vaihtoehto Suomen itsenäisyydelle, koska historia ei koskaan opeta sitä, mitä olisi tapahtunut jonkin toisen vaihtoehdon kautta.

Hyväksyn ed. Kohioen argumentoinnin erittäin pitkälle, jos unohdetaan kokonaan se mahdollisuus, että olisi olemassa jotakin ylikuonollista tai yli-inhimillistä. Mutta itse puhunkin ja perustan koko aseettomuuteni ja vakaumukseni, että en suostu tappamiseen, täydellisesti siihen, että on olemassa Jumala, joka voi kokonaisen kansakunnan kohdalla niin kuin yksilönkin kohdalla varjella ihmisen väkivallalta, sodalta, kailta pahalta. Ja kun tämän vaihtoehdon ottaa huomioon, voidaan perustella tällainen vakauus, joka kieltäytyy surmaamasta ilman, että se tarkoittaisi totaalista tuhoa tai hävitetyksi tulemistä. Tosin sen vakaumuksen perustana täytyy olla myös sen mahdollisuuden hyväksyminen, koska loppujen lopuksi kaikki jää tässä vakauksessa Jumalan armon varaan.

Olen vakuuttunut siitä, että Suomen itsenäisyys ei loppujen lopuksi ole taattu laajamittaisessa sodassa sittenkään meidän asevoimiemme avulla eikä 60 hävittäjäkoneen avulla, jos tulisi oikein todellinen suursota. Luulenpa vain, että ed. Kohijokin silloin loppujen lopuksi joutuisi näkemään, että on turvauduttava Jumalan armon varaan.

Ed. K o h i j o k i : Herra puhemies! Äskenen puhuja ei nähdäkseni tietänyt, mihinkä siellä turvattiin; ei puhuisi, jos tietäisi. Ei näy myös-

kään tietävän tosiasioita, kun sanoi, että ei voida viitata historialliseen tapahtumaan ja historiaan. Minä viittaan sitten havaintovälineeseen, johon jo äskeisessä puheenvuorossani viittasin. Meillä on havaintovälineitä Suomenlahden eteläpuolella, havaintovälineitä, kun tekivät erilaisia ratkaisuja kuin me. Ne polut, mitkä Suomen kansa on kulkenut — se oli koko kansan taistelua itsenäisyyden säilyttämiseksi — ne polut ovat olleet oikeat polut, ja paljon tarvitaan kulkijoita vastaisuudessakin, että saamme näitä omia polkujamme kulkea.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

6) Ehdotukset siviilipalveluslaiksi ja laiksi palvelukseen kutsutun asevelvollisen työ- tai virkasuhteen jatkumisesta annetun lain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 149

Lakialoite n:o 101

Puolustusvaliokunnan mietintö n:o 4

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on puolustusvaliokunnan mietintö n:o 4.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

7) Ehdotukset laiksi huoneenvuokralain muuttamisesta ja laiksi indeksiehdon käytön rajoittamisesta annetun lain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 166

Ympäristövaliokunnan mietintö n:o 9

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on ympäristövaliokunnan mietintö n:o 9.

Keskustelu:

Ed. S e p p ä n e n : Herra puhemies! Vuokria ollaan korottamassa ja vuokralaisten irtisanomissuojaa ollaan heikentämässä. Sitä pitää sisälleen käsillä oleva huoneenvuokralain muuttaminen. Minä olen ympäristövaliokunnan puheenjohtaja, mutta olen pyytänyt tämän puheenvuo-

ron sillä tavalla järjestyksessä, etten ole ohittanut ketään päästäkseni puhumaan ensimmäisenä, eikä minulla ole edes mitään tarvetta esitellä valiokunnan mietintöä tässä, vaan voin esitellä ennen muuta omia näkemyksiäni, jotka ovat erilaisia kuin ympäristövaliokunnan enemmistön näkemykset.

Nimittäin ympäristövaliokunnan enemmistö on vuokrien korottamisen puolella ja vuokralaisten irtisanomissuojan heikentämisen puolella. Meillä on siis joukossamme kansanedustajia, jotka ovat hyökkäämässä näinä vaikeina aikoina vuokralaisia vastaan, ovat heikentämässä heidän sosiaalista vointiaan korottamalla heidän vuokriaan tämän lainmuutoksen avulla ja vähentämässä heidän perusturvallisuuttaan heikentämällä irtisanomissuojaa.

Tämä on tietysti linjakasta porvarillista politiikkaa, jota hallitus edustaa, mutta se ei ole Suomen vuokralaisten etujen mukaista politiikkaa. Maassamme nimittäin on tällä hetkellä henkilöitä, jotka asuvat vuokralla. He ovat niitä, joiden sosiaalinen asema ei ole niin hyvä kuin toivoisimme vuokra-asunnossa asuvilla olevan, sen takia että vuokra-asuminen on Suomessa aliarvostettua, vuokra-asuminen ei ole Suomessa normaali asumismuoto johtuen siitä, että meillä vuokralaisten asema ei ole laissa turvattu.

Mitä vuokralaisten irtisanomissuojaan tulee, tämän lainmuutosesityksen jälkeen se on yksi huonoimpia Euroopassa, sanoo SAK lausunnossaan ympäristövaliokunnalle. SAK:n edustajan mukaan uusi laki toisi tilanteen, jossa vuokralaisen suoja irtisanomisista kohtaan olisi ilmeisesti Euroopan heikoimpia. Sen lisäksi SAK:n edustaja sanoi, että lakimuutoksella on vuokratasoa nostava vaikutus. Sen lisäksi SAK:n edustajan mielestä esitys tulisi palauttaa uudelleen valmisteluun, niin että vuokralaisten oikeusturva tulee otetuksi paremmin huomioon ja lain vaikutukset vuokratasoon selvitettyiksi.

Me olemme valiokunnan käsittelyn aikana päässeet selvyyteen myös siitä, että tämä laki on huonosti valmisteltu, tämä laki on puutteellisesti valmisteltu. Oikeusministeriön edustajat ovat esittäneet valiokunnassa, että lainmuutoksen valmistelu, joka on suoritettu ympäristöministeriössä, ei täytä hyvän lainvalmistelun vaatimuksia. Oikeusministeriön edustajat ovat antaneet ymmärtää, että lain valmistelu pitäisi suorittaa uudelleen, siis tämä laki ei kelpaa. Tässä on liikaa viittauksia muihin lakeihin, ja liian vähän sanotaan itse laissa siitä, mitä tällä lailla tarkoitetaan.

Uskon, että tulkitsen kaikkien ympäristövaliokunnan jäsenten kantaa, kun sanon, että tämä huoneenvuokralaki on erittäin monimutkainen laki eikä ole kohtuudella kenenkään kansalaisen, vuokralaisen tai muun asiasta kiinnostuneen, selvitettävissä siltä osin, mikä on asianomaisen oikeus ja mitä velvollisuuksia vuokralaisella on. Siis lain monimutkaisuuden takia vuokralaisen ei voi olettaa ja odottaa selvittävän sitä, millaiset ovat maassamme vuokralla asumisen ehdot.

Yleisperiaate valiokunnan enemmistön kannassa on se, että valiokunta kannattaa asuinhuoneistojen vuokrien sääntelystä luopumista. Tämän yleisperiaatteen mukaan vuokrat tulevat mitä suurimmalla todennäköisyydellä kohoamaan, koska jos vuokrasääntelystä luovutaan, luovutaan siitä mekanismista, jonka perusteella vuokria on voitu korottaa vain eräänlaisen valtioneuvoston antaman yleisen ohjeen verran. Tämän jälkeen vuokria voidaan korottaa rajattomasti.

Tähän lakiin sisältyy rajoitus, jonka mukaan sääntelyn purkamisen ei tule johtaa kohtuuttomiin vuokrien korotuksiin. Nyt joudumme tulkitsemaan sanontaa kohtuuton vuokrien korotus. Mikä on kohtuuton? Asian selvittämiseksi on erittäin vaikea suomalaisessa yhteiskunnassa löytää yleisiä, yhteisesti hyväksyttyjä perusteita. Viime kädessä kohtuuttoman määrää oikeusistuin, ja vuokralaisen on haettava tulkintaa sanalle kohtuuton omasta aloitteestaan oikeusistuinmessä. Siis sen näytön antamisvelvollisuus, että vuokra on kohtuuton, tulee vuokralaiselle ja toteutuu oikeusistuimessa. Tämä on erittäin kallias ja monimutkainen järjestely, eikä ole ollenkaan varmaa, että vuokralainen uskaltaa tai hänellä on taloudellisia edellytyksiä lähteä tälle tielle, koska ei ole tietoa, mikä vuokralaista tien päässä odottaa. Meillä ei ole normistoa, joka kertoisi, mikä on kohtuullinen vuokra. Ilmeisesti se vaihtelee tapauskohtaisesti, ja vuokralaiselle on useimmissa tapauksissa huomattavasti yksinkertaisempaa suostua ehdotettuun vuokrankorotukseen, vaikka se olisikin kohtuuton, kuin lähteä oikeusistuimeen määrittelemään kohtuullista vuokratasoa. Sen selvittäminen tulee vuokralaiselle erinomaisen kalliiksi. Tältä osin tämä lakiesitys palvelee vuokranantajia.

E erityisen ongelmallista on, että valiokunnan enemmistö näki tarkoituksenmukaiseksi ulottaa määräaikaisten vuokrasopimusten tekemismahdollisuuden aravavuokra-asuntoihin. Tilanne saa aikaan sen, että aravavuokra-asunnoissa asuminen ei ole enää turvallista siinä merkityk-

sessä kuin se on ollut aikaisemmin. Myös aravavuokra-asunnoissa vuokralaiset saattavat joutua irtisanomisuhan alaisiksi, eli tässä tilanteessa selvästi heikennetään aravavuokra-asunnoissa asuvien vuokralaisten oikeusturvaa ja lisätään heidän elämässään epävarmuutta. Kuitenkin on kohtuullista vaatia, että vuokrasuhde on turvallinen ja että vuokrasuhteeseen liittyvät sellaiset vuokrankorotusmekanismit, jotka antavat kansalaisille mahdollisuuden ja kenties oikeudenkin asettaa odotuksia tulevam vuokransa suuruuteen. Nyt huoneenvuokralain muutosesityksessä asetetaan tulevien vuokrien määräytyminen epävarmuuden tilaan, lisätään epävarmuutta sen suhteen, miten vuokran määrät tulevat kehittymään tulevaisuudessa.

Eräänlaisena pakkokeinona vuokrien korotukselle vuokranantajilla on se, että he voivat nykyistä helpommin irtisanoa vuokralaisensa erilaisilla perusteilla kuin aikaisemmin. Irtisanomisperuste, joka nyt otetaan käyttöön, pitää sisällään sen, että vuokralaisiin kohdistetaan samat irtisanomisperusteet kuin liikehuoneistoissakin. Muutos pitää sisällään sen, että vuokralaisten irtisanomissuoja kaupallistetaan, siitä tehdään samanlainen kuin liikehuoneistoissa. Mielestäni tässä on kaksi eri asiaa kysymyksessä. Liikehuoneistojen irtisanomisperusteiden tuominen vuokrasuhteisiin alentaa ihmisten perusturvallisuutta sen takia, että asuminen on välttämättömyyden ja asumista tehdään eri perusteiden mukaan kuin liiketiloja vuokrataan. Tämän takia kysymyksessä on selvä heikennys vuokralaisten näkökulmasta.

Koko lakiesitys, joka meillä on nyt käsiteltävänä, on sellainen, että se pitää hylätä. Me tulemmekin kolmannessa käsittelyssä esittämään lakiesityksen hylkäämistä. Tämä esitys on huonosti valmisteltukin sen ohella, että sisällön perusteella se pitää ensisijaisesti hylätä.

Tilanne on se, että vuokrankorotusten salliminen ja vuokralaisten irtisanomisperusteiden heikentäminen ovat sen mittaluokan asioita, että meidän täytyy pyrkiä estämään niiden voimaantulo. Siinä merkityksessä kolmannessa käsittelyssä tulemme myös ehdottamaan lakiesityksen äänestämistä yli valtiopäivien. Nimittäin jos porvaristo haluaa tällaisen lain voimaan, on kohtuullista, että oppositiossa ainakin hidastetaan sen voimaantuloa ohi näköpiirissä olevan kovan talven, jolloin ihmisten toimeentulo muutenkin heikkenee.

Hallitusta täytyy arvostella muistakin asumiin liittyvistä perusteista. Meillä on asunto-

rakennustoiminta lamaantumassa. Toissa vuonna rakennettiin 70 000 asuntoa, viime vuonna 53 500, tänä vuonna 40 000, ja väitti hallitus mitä tahansa, ensi vuonna rakennetaan vähemmän asuntoja kuin tänä vuonna sen takia, että hallituksen esitykset asuntojen rakentamisesta eivät tule toteutumaan. Sitä paitsi hallitus on vähentämässä aravavuokra-asuntojen määrää 14 500:sta 10 500:aan, eli hallitus omalta osaltaan ottaa käyttöön toimenpiteitä, joilla vuokra-asuntojen tuotantoa vähennetään. Se on kohtuutonta asuntopolitiikkaa tässä maassa, jossa vuokra-asuntoja pitäisi tuottaa enemmän.

Hallitus tietysti perustelee huoneenvuokralain muutosesitystä sillä, että tällä tavalla tuodaan kenties lisää kovanrahan vuokra-asuntoja tarjolle, mutta ei ole mitään takeita siitä, että näin tapahtuu. Sitä paitsi kun vuokrasääntely puretaan ja kun kohtuuttoman määrittely jää sen varaan, että vuokralainen vie asian oikeusistuinkäsittelyyn, tämä toteutuu sellaisissa olosuhteissa, että vuokrat eivät ole kohtuullisia, ja vuokra-asuntotoiminta maassamme tulee tapahtumaan siis sillä tavalla, että kansalaisten toimeentuloa edelleen heikennetään.

Lopuksi haluan vielä kiinnittää huomion hallituksen asuntopolitiikassa siihen, että hallitus omilla toimenpiteillään saa aikaan vuokrien korotuspaineita jo ensi maaliskuussa suoritettaviin aravavuokra-asuntojen vuokrien korotuksiin. Meillä on valiokunnassa asiantuntijoiden kanta ollut selvä. Maaliskuussa aravavuokra-asuntojen vuokrien korotukset tulevat olemaan vähintään noin 3 markkaa neliöltä, ja siitä valtion toimenpiteiden osuus on puolet eli 1,50 markkaa neliöltä. Siis miettikääpä tätä tilannetta!

Valtio pyrkii kaikilla toimenpiteillään alentamaan maassa kustannustasoa. Valtio on asettanut tavoitteekseen kustannustason leikkaamisen, mutta samassa yhteydessä sama valtio tuottaa kuitenkin omilla toimenpiteillään maaliskuussa vuokrankorotustarpeen, jonka suuruus on 1,50 markkaa neliömetriltä. Tämäkin on samanlainen hyökkäys kansalaisten ja erityisesti pienituloisten ihmisten toimeentuloa vastaan kuin hallituksen yleinen linja. Pidän täysin kohtuuttomana sitä, että laman maksumiehiksi ja -naisiksi asetetaan tällä tavalla pienituloiset kansalaiset ja tämän lakiesityksen avulla myös vuokralaiset.

Vuokralaisten irtisanomissuojaakaan ei saisi heikentää, ja se on peruste, minkä takia lakia tullaan myös esittämään hylättäväksi ja siinä

tapauksessa, että sitä ei hylätä, esitetään siirrettäväksi yli seuraavien valtiopäivien.

Oikeusministeri P o k k a : Herra puhemies! Ed. Seppänen äskeisessä puheenvuorossaan mainitsi niin monta kertaa oikeusministeriön nimen, että hän suorastaan haastoi minut käyttämään lyhyen puheenvuoron.

Ensinnäkin olen hyvin iloinen siitä, että ympäristövaliokunta on pyrkinyt hyvin huolellisesti perehtymään huoneenvuokralain muuttamista koskevaan lakiesitykseen. Luettuani valiokunnan mietinnön huomaan, että siellä on aika paljon ajateltu vuokrasäännöstelyn purkamisen jälkeistä tilannetta. Kun tähän on tutustuttu, täällä on tultu vähän samanlaiseen tulokseen kuin itsekin olen tullut, että huoneenvuokralainsäädäntö kaipaaisi aika perusteellista remonttia kokonaisuudessaan. Laki on mahdollottoman epäselvä ja vaikeaselkoinen, ja kuitenkin ihmisten pitäisi siitä nähdä oikeutensa ja velvollisuutensa.

Lakimuutoshan koskee vain määrättyjä pykäläiä. Oikeusministeriön virkamiehet, niin kuin vastalauseessa on kirjoitettu, ovat aika paljon kiinnittäneet valiokunnan huomiota siihen, ettei pidä heikentää vuokralaisen irtisanomissuojaa enempää kuin vuokrasäännöstelyn purkaminen edellyttää. Voin nyt vakuuttaa, että ministeriön virkamiehet eivät ole puhuneet omiaan vaan ovat puhuneet aivan samasta asiasta, josta jätin valtioneuvoston käsittelyssä pöytäkirjamerkin, ja toivoin, että asiaan eduskunnassa voidaan palata.

Huomaan, että valiokunta on pyrkinyt irtisanomissuoja-asiaa parantamaan. Täällähän on aika moneen pykälään tehty muutoksia, jotka tulevat käsiteltäviksi. Ovatko nämä säännökset riittäviä, siihen jätän varauksen. Nimittäin sen jälkeen, kun perusoikeuskomitean työ valmistuu ja sitä voidaan arvioida, saattaa olla, että moniin lakeihin tulee tarkistamistarpeita, niin ehkä myös huoneenvuokralakiin.

Nähtävästi valiokunnassa on tehty jonkinlainen kompromissi niiden välillä, jotka ovat vaatineet vuokrasäännöstelyn purkamista, ja niiden välillä, jotka ovat vaatineet irtisanomissuojan tehostamista. Luen valiokunnan mietintöä niin, että on käyty vähän henkien taistelua kynnyksen osalta, milloin vuokralainen voi vaatia vuokrankorotuksen tai viedä irtisanomistilanteen tuomioistuimen tutkittavaksi, ja kohtuus on otettu perustaksi. Ilman muutahan on aina oikeuskäsittelyssä pystyttävä osoittamaan, mistä on kysymys.

Senkin vuoksi haluan käyttää puheenvuoron, että minua ja ministeriötäni on vähän syytely siitä, että haluamme irtisanomissuojasta puhumalla saattaa säännelty vuokrat takaisin. Tästä ei ole kysymys, vaan hyväksyn täysin sen, että hallituksessa on sovittu, että vuokrasäännöstely Etelä-Suomestakin puretaan. Pohjois-Suomessa tämä tapahtui jo aikaisemmin, mutta se ei edellytä sitä, että vuokralainen jätetään täysin aseettomaksi.

Kiitän valiokuntaa siitä, että on yritetty ainakin parannusta saada. Aika sitten näyttää, miten lakiesitykset toimivat, ja perusoikeusuudistusoption tähän jätän.

Ed. K a u t t o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minua ilahduttaa ministeri Pokan puhe, mutta toisaalta se aiheuttaa yhä enemmän hämmennystä siinä mielessä, että jo valiokunnan käsittelyvaiheessa olimme valiokunnan jäsenenä erittäin hämillämme siitä, että todella oikeusministeriö ja ympäristöministeriö antoivat koko ajan eri tulkintoja. Se meni jopa niin pitkälle, että valiokunnan jäsenten tehtävä olisi määritellä "kohtuuton" ja "ilmeisen kohtuuton": minkälaisen erilaisen turvan ne antavat mahdollisesti uuden lain puitteissa vuokralaiselle. Siinä mielessä toivonkin, että hallituspuolueilla, ainakin keskustalla, olisi vielä mahdollisuus harkita näitä kysymyksiä, koska katsomme, että tällä hetkellä lain epäselvyys todella aiheuttaa kohtuuttoman tilanteen ja nyt ei olla ainoastaan lieventämässä vuokrasääntelyä vaan todella romuttamassa ja viemässä vuokralaiselta kaikki perusoikeudet.

Ed. M y l l e r (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Aivan kuten ed. Kauttokin olen tyytyväinen siihen, että joku hallituksessa kuitenkin asettuu hieman epäilevälle kannalle näin rajulla kädellä tehdyn vuokralaisten irtisanomissuojan purkamisen suhteen. Nythän on niin, että valiokunnan enemmistö ei ottanut mielestäni huomioon oikeusministeriön asiaa koskevia esityksiä. Valiokunnan mietinnössä pyritellään "kohtuuttoman vuokran" kohtaa, mutta sitä pääasia, johon tämä liittyy, ei haluttu korjata eli kysymystä siitä, mikä on kohtuuton ja mikä kohtuullinen vuokrataso. Sitä ei millään tavalla ole haluttu määritellä. Sen vuoksi myöskään sillä, onko se ilmeisen kohtuuton tai kohtuuton, ei juurikaan ole mitään merkitystä.

Perusoikeuskomitean työ on erittäin tärkeätä, ja joutuukin ihmettelemään, että jos perusoike-

uskomiteassa on jo alustavasti otettu sellaisia kantoja, että irtisanomissuojan kohdalla laki ei tulle täyttämään turvallisen asumisen määritelmää, miksi meillä ylipäättänsä toimii perusoikeuskomitea ja pyritään ihmisten perusoikeuksia turvaamaan, jos lainsäädännössä näitä asioita ei oteta huomioon.

Haluan vielä huomauttaa siitä, että sillä vuokrasääntelyn purulla, joka tämän vuoden alusta on ollut voimassa, ei ole mitään tekemistä esillä olevan asian kanssa, koska se koski ainoastaan tänä vuonna rakennettuja kovanrahan asuntoja. Niitä ei liene hyvin monta kymmentä Suomessa.

Oikeusministeri P o k k a : Arvoisa puhemies! Kun ihmetellään, minkä vuoksi ympäristöministeriön ja oikeusministeriön virkamiehet esittelevät erilaisia käsityksiä lakien tulkinnasta, kysymys on siitä, että siinä on vallinnut perusteellinen ja periaatteellinen erimielisyys, minkälainen on hyvä huoneenvuokralaki ja minkälainen ei. Minun täytyy sanoa, että ympäristöministeriön ja oikeusministeriön käsitykset lainvalmistelun tasosta menevät ristiin, eikä tämä ole ensimmäinen asia, missä näin ympäristöministeriön ja oikeusministeriön välillä tahtoo käydä. Minä en osaa sanoa, mitä meidän täytyy asian hyväksi tehdä. Ehkä ympäristöministeriön pitäisi saada enemmän juridista asiantuntemusta kuin siellä tällä hetkellä on.

Mutta ed. Myllerin puheenvuoron johdosta vielä vastaan, että perusoikeuskomitean työ on vielä kesken emmekä me tiedä, minkälaiset säännökset siellä lopullisesti muotoutuvat. Ennen kuin ne ovat uutena perustuslakina, niin sehän vie tietysti aikaa. Ymmärrän hyvin, että kaikkia asioita ei voi jättää jonkin tällaisen suuren uudistuksen varaan.

Sitten totean kohtuudesta, että tämä on juridinen kysymys ja vaikea sitä on laissakin hyvin tarkkaan määritellä. Kysymyshän on siitä, että sitä kohtuutta joudutaan arvioimaan suhteessa alueen vuokratasoon, ja se on tietysti aina oikeudessa näyttökysymys. En usko, että vaikka valiokunta olisi sitä kovasti yrittänyt miettiä, siinä sen viisaampaan ratkaisuun päädyttäisiin. Laissa voidaan määritellä tiettyjä kriteerejä, mutta loppujen lopuksi on kyllä aina tässä systeemissä oikeuden asia ratkaista.

Ed. K a r h u n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tuntuu aika omituiselta ed. Myllerin väite siitä, että hallituspuolueiden kan-

sanedustajat eivät valiokunnassa ole halunneet kuunnella tai ottaa huomioon oikeusministeriön asiantuntijoiden esittämiä kommentteja tähän lakiesitykseen. Eihän hallituksen esitystä mietinnössä esitettäisi muutettavaksi, ellei näin olisi tapahtunut.

Pidän hyvin valitettavana sitä taistelua ja kiistelyä, ala-arvoistakin keskustelua, jota valiokunnassa asiantuntijat kävivät. Tällä keskustelulla ja väittelyllä onnistuttiin viemään kyllä huomio pois itse tarkoituksesta, joka on tuoda markkinoille lisää vapaarahoitteisia vuokra-asuntoja.

Olen myös samaa mieltä siitä, että ei ole valiokunnan tehtävä määritellä, mikä on kohtuuton tai kohtuullinen vuokrataso. Se on ministeriöiden tai muiden virkamiesasiantuntijaelinten valmisteltava huolellisemmin kuin tähän mennessä on tapahtunut. Mutta on hyvä, ettei tämän takia näin hyvä lakiesitys jäänyt kuitenkaan valtioneuvostoon riideltäväksi, vaan ainakin yksi askel päästiin eteenpäin, mutta työ on kesken. Siitä kertoo mm. hyvin epäselvä lakiesitys, joka toivottavasti mahdollisimman pian korjataan ja kirjoitetaan selkeämmälle kielelle, että sitä pystyy lukemaankin. Toivon, että tästä kohtuuttomasta tai kohtuullisesta vuokratasostakin jatkossa jatketaan keskustelua.

Ed. Niinistö (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta ed. Myllerin puheenvuoroa ei voi käsittää millään muulla tavalla kuin sillä, että hän on täyden säännöstelyn kannalla. Nimittäin kun hän sanoi, että kohtuus olisi pitänyt tarkoin määritellä, mitä se tarkoittaa, niin sehän on nyt määritelty valtioneuvoston vuosittaisilla päätöksillä, ja se on nimenomaan sääntelyä ja säännöstelyä. Jos siinä halutaan pysyä, kannattaa sitten suoraan sanoa, että siinä halutaan pysyä.

Yleisesti ottaen uskallan väittää, että huoneenvuokralaki sellaisena kuin se nyt on ja koskee nyt olemassa olevia vuokrasuhteita, on niin monimutkainen ja niin ongelmallinen, ettei sen huonompaa lakia kyllä pysty kukaan tekemään. (Ed. Astala: Tämä laki on samanlainen!) Sitä on moni eduskunta nimittäin sorvannut siihen malliin, että siinä on paikka paikan päällä eikä sitä esimerkiksi kyetä kyllä soveltamaan kovinkaan järkipäisesti tuomioistuimissa, niin kuin varmasti valiokunta on kuullutkin.

Ei sana "kohtuus" mikään ongelma ole. Suomessa tuomitaan kohtuuden mukaan rangais-

tuksia. Suomessa sovitellaan sopimuksia kohtuuden mukaan, esimerkiksi avioehtosopimuksia edellisen eduskunnan päätöksen mukaisesti. Kyllä se kohtuus löytää nimenomaan kohtuullisen sisällön.

Ed. Kautto (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Viitaten ministeri Pokan puheenvuoroon haluaisin vielä todeta sen, että olemme todella pahoillamme, että tätä oikeusministeriön hyvinkin perustellusti laadittua esitystä, jolla jollain tavalla olisi mittareita luotu siitä, miten määritellä kohtuuton tai ilmeisen kohtuuton, ei voitu hyväksyä. Ministeriön esityksessä ei todellakaan oltu luomassa mitään tiukkoja markkamääriä ja sen puitteissa etenemässä, vaan olisi määritelty niitä perusteita, millä eri paikkakunnilla olisi voitu lähteä katsomaan, mikä eri vyöhykkeillä tai eri asuntoalueilla olisi kohtuullista ja mikä kohtuutonta.

Sitten minua hämmästyttää kovasti ed. Karhusen puheenvuoro. Ilmeisesti hän ei uutena edustajana vielä tiedä, että kyllä valiokunnan jäsenenä joutuu silloin ottamaan kantaa, jos ministeriöillä on erilaiset näkemykset asiasta. Ei siellä kukaan muu ole meidän puolestamme päättämässä silloin. Samoin jos pyritään jonkin lain suhteen johonkin päämäärään, niin kuulos-taa todella surulliselta, että myönnetään, että kyllä työ on kesken, mutta mennään silti eteenpäin vaikka laput silmillä.

Ed. Myller (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kautto selvitti erittäin hyvin kohtuullisen vuokratason problematiikkaa. Todellakin niin oli, että valiokunnan enemmistö hylkäsi oikeusministeriössä tehdyn pykälämuutosehdotuksen tästä. Kysymys oli siitä, että olisi todellakin etsitty niitä kriteereitä, joilla esimerkiksi maksimivuokrataso pystytään toteamaan kohtuulliseksi tai kohtuuttomaksi.

Minun mielestäni se on erittäin tärkeää sen kannalta, että vuokralaisella ylipääntensä oikeus-suojaa on silloin, kun hän menee kohtuuttomaksi kokemansa vuokran kanssa oikeuteen. Jos näitä kriteereitä ei haluta laissa tuoda esille, millä oikeuslaitos harkitsee kohtuuttomuutta? En voi ymmärtää, mille tasolle halutaan ylipäänsä viedä heikennykset, joita vuokralaisen asemaan tässä halutaan.

Sitten sanoisin, että ne muutokset, joihin hallitusryhmien edustajat valiokunnassa olivat valmiita, olivat kyllä enemmän päivävoidetta kasvoille kuin mitään muuta.

Ed. Seppänen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Keskustelu alkaa mennä kohtuuttoman paljon sanaan "kohtuullinen" ja sen merkitykseen. Annan tosin ministeri Pokalle tunnustusta siitä, että hän pyrkii ottamaan huomioon ongelmia, joita ministeri Rusanen ei ole lainkaan ottanut huomioon. Ministeri Rusanen on tässä tilanteessa edustanut sitä raakaa kapitalismia, jolla murskataan vuokralaisten oikeuksia.

Mutta mitä tulee sanaan "kohtuullinen" ja ed. Niinistön puheenvuoroon, haluan huomauttaa, että ylipäätään se, että tässä ruvetaan keskustelemaan siitä, mikä on kohtuullinen tai kohtuuton, on heikennys vuokralaisten näkökulmasta. Aikaisemmin on annettu sellaisia yleisohjeita, joiden perusteella vuokrat ovat määräytyneet ja ei ole tarvinnut mennä oikeusistuimiin määrittelemään, mikä on sopiva vuokrankorotusten taso. Nyt lopetetaan vuokrasääntely, lopetetaan yleisohjeet ja sen seurauksena pakotetaan vuokralaiset oikeusistuimiin määrittelemään sana "kohtuuton" uudelleen tai ylipäätään määrittelemään se sana. Se on heikennys vuokralaisen näkökulmasta. Se on kohtuuton heikennys vuokralaisen näkökulmasta, ja siinä mielessä tämä keskustelu on mielestäni väärä eli keskittyy väärään asiaan. Täytyisi keskustella siitä, miksi lähdetään heikentämään vuokrasääntelyä tavalla, joka nostaa vuokratasoa ja heikentää vuokralaisten irtisanomissuojaa. Siitähän tässä on kysymys.

Ed. Karhunen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Siitä huolimatta, että ed. Seppäsen mielestä on kohtuuttomasti keskusteltu kohtuuttomuudesta, aion vielä ottaa kantaa tähän.

Helsingin raastuvanoikeuden asiantuntija valiokunnassa kertoi, että vuokranalennuskanteiden perusteena on tähän mennessä käytetty käypää vuokraa eli käytännössä valtioneuvoston asettamaa tasoyleisohjetta vuokratason määrittelemiseksi. Tasoyleisohje perustuu Tilastokeskuksen sattumanvaraiseen kartoitukseen eikä raastuvanoikeudenkaan asiantuntijan mielestä johtanut vuokranantajan kannalta kohtuulliseen alentamiseen. Kyllä jos edustajat Myller ja Kautto olisivat halunneet ymmärtää, he olisivat pystyneet lukemaan puheenvuorostani sen, että ellei Tilastokeskus pysty Suomen valtakunnassa paikalliset olosuhteet huomioon ottaen tulkitsemaan kohtuullista vuokratasoa, niin kuinka va-

liokunta eduskunnassa istuen pystyisi sanomaan, mikä on missäkin tapauksessa kohtuullinen vuokrataso.

Ed. Niinistö (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minä puolestani havaitsen, että ed. Seppänen edustaa raakaa säännöstelytaloutta, sellaista, joka ei pelkää tuhoa vuokralaisia vaan myös vuokra-asunnot ja vuokranantajat. Ei yksinkertaisesti ole vuokrasuhteita. Sen me olemme nähneet säännöstelytalouden tuloksena. Tässä on nyt tehtävä valinta, halutaanko ylipäätänsä vuokra-asuntoja vai ei.

Mitä tulee kohtuullisuus-sanaan, niin kyllä ed. Kautto minusta yllätti vielä rajummalla säännöstelyajatuksella, jos hänen mielestään asuntoalueittainkin pitäisi määritellä, mikä missäkin on kohtuullista. Pitäisikö tämä tehdä eduskunnassa ja kuinka monen paikkakunnan osalta? Osaan hyvin kuvitella, miten jokin tuomioistuin lähestyy kohtuullisuuden käsitettä tässä. Se ottaa huomioon asunnon kunnon, varustelutason, iän, kaikkia tämän tyyppisiä kysymyksiä ja pyrkii sitten vertailemaan mm. tilastoaineiston pohjalta, onko vuokra kohtuuttoman korkea suhteessa esimerkiksi yleiseen tasoon.

Ed. Kautto (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minä en tarkoittanut tässä mitenkään kovempaa sääntelyä. Ilmeisesti jos edustaja vähän tuntisi myös Helsinkiä, hän ehkä voisi arvata, että mahdollisesti Jakomäessä ja Kulosaarassa ei ole samanlaiset hintatasot välttämättä kyseessä (Ed. Niinistö: Pitäisikö ne laissa erotella?) puhumattakaan Kaivopuistosta. Tarkoitin sitä, että jokaisella alueella on tietyt erilaiset statusarvonsa ja samoin myös sillä, minkä kuntoinen asunto on ja milloin se on rakennettu, mutta tulisi olla joitakin määritelmiä, joilla asiat pystyttäisiin ottamaan esille.

Minun mielestäni myös ed. Karhunen kompastui itse ilmaisuun kohtuuton ja ilmeisen kohtuuton. Kun niitä valiokunnassa ei voitu määritellä, niin hän ihmetteli, miksi se oli siellä pitänyt tehdä. Tässä onkin kysymys, että olisi pitänyt olla joitakin arvoja, joilla oikeus pystyisi sen tekemään. Minä uskoisin, että eivät oikeudessa asiaa ratkaisevat ihmiset ole tämän kysymyksen edessä sen armoitetumpia kuin mekään olimme valiokunnassa tätä asiaa pohtiessamme, vaan päinvastoin me saimme hyvin monenlaista tietoa erittäin hyviltä asiantuntijoilta ja mekään emme pystyneet sitä tekemään.

Ed. Seppänen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Meillä on ed. Niinistön sana vastaan minun sanani. Ed. Niinistö sanoi, että nyt rakennetaan Suomeen lisää kovanrahan vuokra-asuntoja. Minä väitän, että ei rakenneta Suomeen tämän seurauksena lisää kovanrahan vuokra-asuntoja. (Ed. Karhunen: Lyödään vetoa!)

Me voisimme nyt tietysti ratkaista tämän asian sillä tavalla, että ed. Niinistö ilmoittaisi, kuinka paljon kovanrahan vuokra-asuntoja rakennetaan Suomessa lisää tämän lain ansiosta, tai että ministeri Rusanen astuisi pois norsunluutornista ja osallistuisi tähän keskusteluun ja kertoisi, kuinka paljon vuokra-asuntoja tulee lisää tämän lainmuutoksen seurauksena.

Te esititte yleisen näkemyksen, että vuokra-asuntoja rakennetaan lisää. Kertokaa meille, kuinka paljon vuokra-asuntoja rakennetaan lisää. Minä väitän, että teidän toimenpiteillänne vähennetään ensi vuonna rakennettavien arava-vuokra-asuntojen määrää 14 500:sta 10 500:aan. Minä väitän, että siis aravavuokra-asuntojen määrä alenee kolmanneksella. Kertokaa te, paljonko tämän lakimuutoksen ansiosta tullaan rakentamaan lisää kovanrahan vuokra-asuntoja, jotta me voimme verrata, oliko teidän näkemyksenne oikea, jotta me tiedämme, missä mitaluokassa nyt puhutaan ja kuka tässä kysymyksessä oikein on ollut oikeassa, kun ensi vuonna palataan samaan lakiesitykseen, joka toivottavasti silloin tulee tänne paremmin valmisteltuna ja toivottavasti siinä tilanteessa pitää sisällään vuokralaisten irtisanomissuojan parantamisen sillä tavalla, että myös perusoikeuskomitean näkemykset otetaan huomioon.

Ministeri Rusanen: Arvoisa puhemies! Vuokra-asuntojen määrään nähden totean, että riittää, kun saadaan olemassaolevaa asuntokantaa vuokrakäyttöön. (Ed. Seppänen: Paljonko sitä tulee?) — Näitä arvioita on tietenkin erilaisista lähtökohdista mahdollista tehdä. Kuvittelen, että kun kyseessä on vain uusia sopimuksia koskeva sääntelyn purku, niin ehkä vanhasta normaalikierrosta uusia sopimuksia tulee parikymmentä tuhatta ja noin 10 000 ihan uutta, joten tälläkään mallilla ei kyllä vuokra-asuntopula äkkiä poistu.

Kun täällä puhutaan sääntelyn purusta, niin haluan korostaa sitä, että jos ei vuokralaisen irtisanomissuojaa millään tavoin puututa, niin ei sääntelyä pureta. Ne kulkevat kuitenkin käsi kädessä. Jos kirjoitetaan lakiin tällaisia yleisoh-

jeita, joilla eduskunta haluaa säädellä erilaisia vuokra- tai maksutasoja, niin se merkitsee silloin nykykäytännön jatkamista, joten ei kannata puhua puheenjohtaja Sundqvistin, ay-liikkeen johtajien ja muiden suulla siitä, että sääntelyn purku on mentävä, jos ei yhtään liikahdusta tässä tapauksessa sallita.

On tietenkin huomattava, että ei tällä lainsäädännöllä ole tarkoitus irtisanomissuojaa romuttaa, niin kuin täällä on annettu ymmärtää, vaan puuttua ainoastaan siihen osaan, jossa vuokralaisella on mahdollisuus siirtää irtisanomispäivää tai lähtöänsä vuokranantajan päinvastaisesta näkemyksestä huolimatta.

Siihen kysymykseen, mikä liittyy huoneenvuokralain tarkistamistarpeisiin, yhdyn täydellisesti ja totean, että ne moitteet, joita valiokunnan mietinnön vastalauseessa esimerkiksi on tätä sanamuotoa kohtaan, kohdistuvat tietysti alun alkaen jo siihen huoneenvuokralakiin, joka on tehty aikoinaan pohjaksi. Uskon, että sitä lakia laadittaessa, ympäristöministeriössä tosin aikanaan, on ollut myös valtakunnan parhaat huoneenvuokrasäännöksiin tuntijat oikeusministeriöstä mukana. Eli on ollut sen ajan tapa tämä tyyli, jota on sitten lainsäädäntöä paikka paikalta korjattaessa jatkettu. Myönnän, että varmasti on tarpeita jopa pyrkiä siihen, että lähikuukausien aikana huoneenvuokralainsäädäntöä ryhdytään selvittämään ja vaikka pitemmälläkin aikavälillä saadaan aikaan säädökset ja pykälät, jotka ovat jokaisen kansalaisen ymmärrettävissä, ja tällaisesta viittaustekniikasta päästään eroon.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Pesälä.

Ed. Aul (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Muistaakseni mm. edustajat Kautto ja Seppänen viittasivat siihen, että tämän lain myötä ei yhtään vuokra-asuntoa tulla rakentamaan, mutta minun muistaakseni kyllä ainakin Asuntorakennusyhdistyksen edustaja valiokunnassa esitti sellaisen käsityksen, että tämä laki mahdollistaa sen, että vuokra-asuntoja rakennetaan lisää.

Täällä on myös esitetty käsityksiä siitä, ettei oikeusministeriön muutosehdotuksia millään tavalla valiokunnassa olisi otettu huomioon. Juuri sen takiahan on esitetty muutokset lain 63 ja 117 §:iin. 63 § koskee määräaikaisten vuokraso-

pimusten purkautumista, johon valiokunta ehdottaa uutta sovittelusäännöstä. 117 § koskee vuokran kohtuuttomuutta ja siitä on poistettu sana ”ilmeinen”. Minusta kyllä olisi loogista, että jos vuokra on ”ilmeisen kohtuuton”, siinä tarvitaan enemmän näyttöä vuokralaisen puolelta kuin ”kohtuuttomaan”, joten mielestäni kyseessä on parannus.

Valiokunnassa oli keskustelua siitä, olisiko lakiin pitänyt määritellä kohtuullisuuden ehtoja: huoneiston vuokra-arvoa, alueen vuokratasoa, kiinteistökustannusten muutoksia. Näitä ei sinne lisätty. Mutta kyllä jos ajattelee jonkun oikeusistuimen toimintaa, niin ei kai heillä muuta mahdollisuutta ole kuin ottaa juuri nämä asiat huomioon pohtiessaan, mikä vuokra on kohtuuton ja kohtuullinen, kyllä kai se on aivan loogista.

Ed. Niinistö (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Jos ed. Seppänen olisi tarkoin kuunnellut, hän olisi kuullut minun kertovan, että vuokra-asunnot sillä raa'alla säännöstelyjärjestelmällä, jota ed. Seppänen edustaa, häviävät tästä maasta. Minun ei tarvitse edes odottaa tulevaisuutta, jotta voin näyttää tämän väitteen toteen. Sen näyttää menneisyys. Sen jälkeen, kun huoneenvuokralain säännöstelyjärjestelmä säädettiin, Suomesta ovat vuokrahuoneistot vähentyneet. Se on todistettu tosiasia. Nähdään sitten, käykö tässä paremmin. Ed. Seppäsen mallissa on käynyt katastrofi.

Ed. Myllyer (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minä luotan siihen, mitä ministeri Rusanen kertoi siitä, että uusia vuokra-asuntoja ei tämän lain avulla rakenneta. Näin meille valiokunnassakin asiantuntijat kertoivat, mm. Pohjola-yhtiö ja myös Asra oli sitä mieltä. Tämä on kaikkein tärkein asia, kun tästä laista puhutaan ja siltä odotetaan tuloksia. Nimittäin on parempiakin järjestelmiä siihen, että nyt tyhjinä olevat asunnot saadaan vuokrattua, eikä tarvitse romuttaa vuokralaisen irtisanomissuojaa.

Nimittäin jos tälle tielle lähdetään ja odotetaan, että pelkästään ne asunnot, jotka nyt ovat tyhjillään, saadaan asumiskäyttöön, olemme todella pahassa tilanteessa sen jälkeen, kun asunto-kauppa lähtee jälleen liikkeelle. Meillä on entistä vähemmän vuokra-asuntoja silloin tarjolla ja entistä kovemmalla vuokralla.

Toisaalta täällä on puhuttu, että ei voitaisi kriteerejä asettaa sille, mikä on kohtuullista. Meille on valiokunnassa jaettu muistio siitä,

miten vuokrasääntelyn purku tai vuokrasääntely on toteutettu muissa Euroopan maissa. Ainoastaan Irlannissa on sekä alkuvuokrasta sopiminen vapaata että korotukset. Kaikissa muissa maissa jotakin kohtaa tai kaikkia säännellään.

Ed. Kautto (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Ministeri Rusanen viittasi siihen ja myös aikaisemmin olen kuullut vedottavan siihen, että Sundqvistin komitea on esittänyt sääntelyn purkamista. Olen lukenut tuon mietinnön, ja siinä puhutaan sääntelyn lieventämisestä, ja nimenomaan tästä onkin kysymys. Nämä ovat kaksi aivan eri asiaa.

Kun vedotaan johonkin aikaisemmin tehtyyn lakiin, niin toisaalta olisi juuri toivonut sitä, että nimenomaan kun lähdetään tämmöinen laki tekemään, jota joutuvat soveltamaan maallikot, niin vuokralainen kuin vuokranantaja, olisi tässä vaiheessa tehty tosiaan perusteellinen korjaus eikä hosumalla laitettu tätä lakia ulos.

Tosiaan kaikki asiantuntijat yleisesti olivat sitä mieltä, että tällä ei uusia vuokra-asuntoja saada. Jos saadaan, niin esimerkiksi Asran ilmoituksen mukaan näiden vuokrat tulevat olemaan noin 100 markkaa neliöltä. Siinä vaiheessa voidaan todella ruveta puhumaan siitä, kenellä tavallisella ihmisellä on mahdollisuus tuollaisiin vuokriin ja kenen armoilla seuraavat vuodet tullaan vuokralaisia pitämään ja mikä on todella vuokralaisen oikeus.

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! ”Kohtuus” oli hetken hukassa ja juuri kun löysin sen tuolta oven ulkopuolelta ja palasin takaisin, ilmeni, että sana ”ilmeinen” on myös hukassa. Mielestäni se, mikä ei ole oikeus, ei ole myöskään kohtuus. Toisin sanoen kääntäen: se, mikä on oikeus, on kohtuus.

Mutta, herra puhemies, ihan varsinaiseen asiaan mennäkseni olemme olleet ryhmänä kannattamassa aikanaan osittaista vuokrasäännöstelyn purkua. Olemme suhtautuneet myös tähän lainsäädäntöön suhteellisen myönteisesti. On kuitenkin otettava huomioon, että nyt ajat ovat muuttuneet. Meillä on tehty devalvaatio, jonka jälkihoito vaatisi normaalisti koviakin toimenpiteitä, jopa säännöstelyä.

Meillä tehtyjen tuloratkaisujen mukaan ihmisten reaalinen tulotaso tulee alenemaan eikä se edellytä myöskään sitä, että pääomatulojen kohdalla, myöskään vuokratulojen, voitaisiin luoda sellaista lainsäädäntöä, että se mahdollistaa vuokratulojen kasvamisen, erityisesti

siitäkin syystä, että vuokratulojen pohjana olevien huoneistojen hinnat ovat merkittävästi laskeutuneet.

Näin ollen suhtautumisemme tähän lakiin on muuttunut, olkoon takinkääntötempu tai ei, mutta perusteet ovat myös muuttuneet. Sen vuoksi — en mene tässä sanomaan ryhmän kantaa asiaan vielä — näkisin, että näkemyksemme tässä tulee kallistumaan sille suunnalle, että meillä ei ole tässä vaiheessa tarvetta sellaiseen lainsäädäntöön, joka mahdollistaa vuokrien lähtemisen ylöspäin, koska myös tulot pysyvät vähintään paikallaan tai ovat laskeutuneet.

Ed. Myller: Arvoisa puhemies! Tämä hallituksen esitys edustaa minun mielestäni mitä puhtaimmin uusliberalistista politiikkaa, jota tämä hallitus on muutoinkin erityisesti talouspolitiikassa edustanut. Tämä tuo sopimusvapauden nimissä Suomeen sellaisen tilanteen, että vuokralaiselta lähtee asumisen turvallisuus pois. Tämähän on juuri se asia, josta on keskusteltu sen yhteydessä, kun perusoikeuskomitea tai ainakin yksi sen sihteereistä on tähän asiaan huomiot kiinnittänyt. Meillä oli valiokunnassa myös perusoikeuskomitean puheenjohtaja kuultavana ja hän edusti samaa kantaa. Itse asiassa sama kysymys on silloin esillä, kun keskustellaan siitä, mitä muutoksia oikeusministeriö omilla esityksillään halusi tehdä tähän lakiin.

Tässä tilanteessa todellakin, niin kuin ed. Aittoniemi sanoi, kun hallitus muuten toivoo, että kustannustaso pysyisi kurissa — sen talouspolitiikka ainakin sanojen tasolla nojaa siihen, että kustannustaso ei nouse — kaikki asiantuntijat ovat selvästi ilmoittaneet, että sääntelyn purun seurauksena vuokrat tulevat nousemaan.

Kuten jo aikaisemmin sanoin, missään Euroopan maassa muualla kuin Irlannissa ei ole toteutettu näin totaalista sääntelyn purkua. Tässä ei millään kohdalla kohtuullisuutta yhteiskunnan tai edes tuomioistuimen toimesta voida toteuttaa. Tässä ei haluta sopia sen kummemmin alkuvuokrasta kuin vuokrien korotuksesta, ei myöskään sopia yhteisesti niitä ehtoja, jotka voivat aiheuttaa irtisanomisen.

Päinvastoin tässä hyvin selkeästi lähdetään käytännössä sille linjalle, että pääsääntöisesti on mahdollista, että käytännössä tulevat kuukauden vuokrasopimukset. Tuskin tämä on kenenkään tarkoitus, mutta meille esitettyjen asiantuntijalausuntojen mukaan tämä laki ei myöskään estä sitä, että palataan ennen vuotta

70 olleeseen tilanteeseen, ei niin, että vuokranantaja haluaisi vaihtaa vuokralaista kerran kuukaudessa, vaan niin, että joka kuukausi tulee mahdollisuus keskustella uudelleen vuokraehdoista.

Oikeusministeriö on mielestäni yrittänyt parantaa näitä kohtuuttomia ehtoja, mutta valitettavasti valiokunnan enemmistö ei edes näitä pieniä muutoksia halunnut ottaa omaan ehdotukseensa eli ne eivät nyt sisälly tähän lakiin. Näistä asioista äänestettiin valiokunnassa, mutta kun nuo äänestykset hävitettiin, oli pakko todeta, että tästä laista ei ole pohjaksi, joten aivan samalla tavalla kuin ed. Seppänen on todettava, että kolmannessa käsittelyssä tämä lakiehdotus tullaan esittämään hylättäväksi.

Erittäin epäsolidaariselta tuntuu myös se ajatus, että määräaikaiset vuokrasopimukset ulotetaan koskemaan aravavuokra-asuntoja. Tämä oli yksi sellainen kysymys, jossa yritettiin hakea yhteistä linjaa myös hallituspuolueitten kanssa. Itse asiassa aika lähelle siinä päästiinkin, mutta hallituspuolueitten edustajat eivät halunneet tätä asiaa kirjattavaksi lakiin. Kuitenkin jos ajatellaan suomalaista asumista, aravavuokra-asunnoissa asumisen tulisi olla erittäin vakaata. Ei voida ajatella, että ihmiset, jotka valitaan asuntoihin esimerkiksi sosiaalisin perustein, jo arvioidaan sillä lailla, että jos on erittäin huono vuokranmaksukyky, katsotaan, että kenties puolen vuoden koetteluajana on hyvä katsoa, miten asumisesta selviää. Päinvastoin nimenomaan aravavuokra-asunnoissa pitäisi lähteä siitä, että asumista tuetaan kaikilla mahdollisilla keinoilla.

Tämän lakiesityksen perusteluna on pidetty sitä, että tällä saataisiin lisää kovanrahan vuokra-asuntoja Suomeen. Tätä ajatusta eivät ole tukeneet ne valiokunnassa kuullut asiantuntijat, jotka vastaavat uusien kovanrahan asuntojen tuottamisesta. Ei sen kummemmin Asuntorakennuttajayhdistys, vaikka tietenkin piti lain voimaan saattamista hyvänä asiana, mutta eivät myöskään vakuutusyhtiöt ole meille esittäneet, että tämän lain seurauksena tulevat rakentamaan lisää asuntoja.

Tästä syystä toistan vielä sen huolen, joka myös valiokunnan asiantuntijojen puolelta tuli. Kun asuntomarkkinat lähtevät taas noususuhdanteeseen vetämään, Suomessa on entistä suurempi pula vuokra-asunnoista sen vuoksi, että samanaikaisesti vuokrasääntelyn purkamisen kanssa myös vähennetään sen asuntotuotannon määrää, johon valtiovalta voi suoraan vai-

kuttaa, eli arava-asuntotuotantoa, lähinnä nimenomaan aravavuokra-asuntotuotantoa ja asumisoikeusasuntotuotantoa. Itse asiassa asumisoikeusasuntotuotantoa ei esitetä tästä vuodesta vähennettäväksi. Vähennys koskee nimenomaan aravavuokra-asuntoja.

Entä sitten se määrä asuntoja, joiden kaikki tietävät olevan tyhjiään? Miten saada sellaiset asunnot vuokralle, joista esimerkiksi tilapäisen syyn vuoksi asukas on poissa: Esimerkiksi pitkäaikaisen sairaalahoidon vuoksi tai perinnönjakotilanteessa asunto on tyhjiään, tai on sellainen tilanne, että ollaan kahden asunnon loukussa. Kun kysymyksessä on yksittäinen ihminen ja hän haluaisi vuokrata yhden asunnon pois, tässä tilanteessa kaikkein paras tapa vaikuttaa asiaan on se, että vuokratulo säädetään samalla tavalla verotettavaksi kuin tällä hetkellä on korkotulojen kohtelu eli lähdevero. Tällöin ehkä saataisiin myös niitä monien kaipaamia yläkerran asuntoja, joita on sellaisilla kansaneläkkeen varassa elävillä vapaana, joiden eläketulovähennykseen suoraan vaikuttaa vuokratulo. Tämä käytäntö toisi nimenomaan niiltä ihmisiltä tyhjiään olevia asuntoja vuokramarkkinoille, joilla on yksi asunto mahdollisesti vuokrattavana. Mehän kaikki tiedämme, että jos on kaksi tai useampi asunto vuokralle, ollaan elinkeinoverolain alaisessa toiminnassa, ja siihen on omat säännöksensä ja edut huomattavasti paremmat kuin yhden asunnon vuokraajalla.

Mielestäni olisi erittäin tärkeää, että Suomeen saataisiin toimivat vuokra-asuntomarkkinat. Toivon todella, että siihen pyritään myös niin, että kovanrahan yksityisessä omistuksessa olevia asuntoja saadaan vuokralle, mutta ei niin, että vuokralaisen irtisanomissuojat romutetaan tilanteessa, jossa vuokrasta sopiminen on täysin vaapaata.

Ed. K a u t t o (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Minusta ed. Myller arvioi hyvin lain vaikutuksia ja sitä, mitä turhia odotuksia sen suhteen on. Haluan yhteen asiaan hänen puheensa kiinnittää erityisesti huomiota. Hän puhui ihmisistä, jotka ovat onnettomina kahden asunnon loukussa, tai niistä, jotka haluaisivat hankkia kakkosasunnon mahdollisesti toiselta paikakunnalta, vaikkapa vanhuuden varan. Näidenkään ihmisten kohdalla laki ei tuo helpotusta, koska jos ns. kakkosasunto annetaan vuokralle, siinä yhteydessä menetetään mahdollisuudet vähennyksiin verotuksessa. Tämä ei ole edes näiden ihmisten osalta ratkaisu, vaan nimen-

omaan koko järjestelmän osuutta olisi pitänyt lähteä miettimään juuri verotuksen kannalta.

Täällä on aikaisemmin vedottu siihen, että vuokrasääntely on vienyt asuntoja pois vuokramarkkinoilta. Varmasti se on jonkin verran vaikuttanut, mutta erittäin laajan selvityksen mukaan suurimpia syitä siihen, että markkinoilta on poistunut vuokra-asuntoja, on ollut se, että ihmiset ovat kohentaneet asumistasoaan eli yläkerran vinttihuoneet eivät enää ole nuorenparinakaan toivottu asuinympäristö. Toisaalta erittäin voimakas muuttoliike on ollut koko tämän ajan, varsinkin 70-luvulla, tämän maan ongelmana.

Ed. L e h t i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Ed. Myller puuttui etenkin vapailla markkinoilla olevien vuokra-asuntojen mahdolliseen vuokratason sääntelyn purkamisen jälkeen. Ihmettelen hieman, minkälaisia asiantuntijoita on vai ovatko esimerkiksi Tilastokeskuksen tiedot täysin väärä, koska Tilastokeskus esittää lehdessään Tietoaika lokakuulta vuonna 1991 seuraavaa: "Asunnoista pyydetty vuokrat ovat laskeneet vuoden 1990 elokuusta tämän vuoden elokuuhun. Tieto käy ilmi Tilastokeskuksen hintatilaston selvityksestä, jossa on mukana 307 pääkaupunkiseudulla vuokralle tarjottua asuntoa. Kerrostaloyksien ja -kotioiden ja niitä suurempien asuntojen vuokrapyyntö ovat laskeneet vuodessa noin 5 ja kaksioiden 10—15 prosenttia."

Tässä todetaan myös, että suunnittelija Ilkka Lehtisen mukaan voidaan ennustaa, että vuokrien taso tulee edelleenkin laskemaan ja kaksioissa ja sitä suuremmissa asunnoissa se merkitsisi noin 20 prosentin vuokrien laskua nykypyynnöistä ja yksioissa noin 30 prosenttia. Todetaan, että lasku ei välttämättä toteudu yhdessä tai kahdessa vuodessa vaan silloin, kun vuokra-asuntomarkkinat ovat tasapainossa. Tästä tasapainosta taas toteaa valtiotieteiden tohtori Sinikka Salo Helsingin Sanomissa — hän on tehnyt väitöskirjan vuokra-asuntomarkkinoista — että vuokramarkkinoiden tasapainoon saaminen vaatii myös institutionaalisten sijoittajien paluuta vuokra-asuntomarkkinoille ja se taas vaatii toteutukseen vuokrasääntelyn purkua.

Ed. J ä ä s k e l ä i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Nämä asiat ovat tunnetusti vaikeita. Ed. Myller mm. viittasi vuokratulon saattamiseen samanlaisen verokohtelun kohteeksi kuin esimerkiksi korkotulo. Tämä on tietysti asia, joka olisi pitänyt toteuttaa aikai-

semmin. Siihen ei ehkä kovin suurta poliittista tahtoa ole ollut laajalla rintamalla. Mitä tulee tämän muotoiseen verovapauskohteluun, niin välttämättä se ei kauhean sosiaalinen luonteeltaan ole.

Toinen asia, johon on viitattu jossakin yhteyksissä, on tasoylesohjeitten nostaminen tai korjaaminen todelliselle tasolle. Tämäkin on asia, joka olisi pitänyt kauan aikaa sitten tehdä. Nyt ollaan siinä tilanteessa, että vuokra-asunnoissa on ollut hirmuinen nettovähentymä. Siinä suhteessa luultavasti olisi hyvä palata vuotta 70 edeltävälle tasolle, että vuokra-asuntoja olisi tarjolla. Se, että tällaiseen kohtuulliseen vuokratasoon päädytään, on tietysti neuvottelujen ja valitettavasti joissakin tapauksissa oikeusistumienkin asia. Mutta jos molemmilla tahoilla, vuokranantajien ja vuokralaisten taholla, on valmiutta kohtuuteen, niin löytyvät myös ne tasot, jolloin ei ainakaan asuntojen määrä vähenne, vaan mieluummin lisääntyy. Sekin on jo hyvä suoritus, jos tästä lisäpoistumasta päästään eroon ja voidaan pitää ne vuokra-asunnot, jotka tällä hetkellä ovat potentiaalisesti olemassa.

Ed. Ukkola (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun kuunteli ed. Myllerin puheenvuoroa, niin ei kyllä ollut uskoa korviaan. Hän esittää siinä hurskaasti lopussa, että Suomeen todellakin tarvitaan toimivat vuokra-asuntomarkkinat. Mutta ei niitä kyllä hänen keinoiltaan rakenneta, vaan menetetään ne entisetkin.

Eli kyllä kysymys on siitä, että jos edes halutaan säilyttää nykyiset vuokra-asunnot, niin sääntelystä on päästävä irti. Olisin puheenvuorossani halunnut viitata myös siihen tohtori Salon tutkimukseen, jossa nimenomaan korostettiin sitä, että jotta instituutiot tulevat vuokra-asuntomarkkinoille, vuokrasääntelystä on päästävä irti.

Voisi kysyä, mikä on vienyt nämä vuokra-asunnot. Kysymys on siitä, että vuokratulot määrättiin niin korkealle verolle 70-luvulla, että ei kerta kaikkiaan kannattanut enää edes pienten vuokranantajien pitää vuokralaista, ja niin vuokra-asuntomarkkinoita romutettiin.

Ed. Kautolle olisin sanonut, että kyllä nämä yläkerran asunnot kelpaisivat kodistaan irtautuville opiskelijoille ja nuorille ihmisille. Kyllä niillä olisi käyttäjiä, ellei niitä olisi tässä sääntelyssä 70-luvulla tuhottu.

Ilmeisesti valiokunta ei ole kuullut sellaisia asiantuntijoita, jotka olisivat kertoneet, minkälaiset ovat vuokralaisten ja vuokranantajien oi-

keudet muissa maissa. Minulla on erinomainen esimerkki: Et tee naarmuakaan seinään esimerkiksi Brysselissä, ilman että korvaat sen täysimääräisesti. Suomessa ei kyllä näin ole asiat.

Ed. Niinistö (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Myllerin kohtuuskäsitepuheet menivät nyt pahan kerran solmuun. Hän nimittäin korokkeella ilmoitti, että tämän lain ongelmallisimpia puolia on se, ettei siinä ole kohtuullisuutta. Sitä ennen me juuri puhuimme, että siinä on sana "kohtuullinen", jota hän ei siinä vaiheessa hyväksynyt. Jos kaivataan kohtuullisuutta, niin sana "kohtuullinen" on aika hyvä vastaus siihen. Siellä on useassa kohdassakin se.

Mutta haluaisin hivenen varoittaa sitä lähdeveromallia niin kauheasti ihannoimasta. Nimenomaan pienvuokranantajalle nykyinen vuokratulon verotusjärjestelmä saattaa olla ja on todennäköisesti edullisempi kuin nykyinen lähdevero. Nimittäin nyt vuokratulo tulee verotetuksi erittäin lievän kannan mukaan, nimenomaan pienvuokranantajien. Minä luulen, että sitä kautta ei ole paljon helpotettavissa, jos ed. Myller siihen järjestelmään tutustuisi.

Edelleen näitten pienvuokranantajien suhteen luulen, että ne vuokrasuhteet hävisivät sitä mukaa kun tuli kokemuksia siitä, että huoneistoa ei saa edes omaan käyttöönsä, ei ilman hyvän juristin apua eikä missään tapauksessa alle kahden vuoden. Tämä ylivoimakas irtisanomissääntely oli selkeä syy siihen, että ihmiset alkoivat kaihtaa vuokrasuhteitten solmimista. Toisaalta se kohdistui nimenomaan pienvuokranantajiin, koska suuremmilla vuokranantajilla ei olekaan samanlaisia tarpeita irtisanomisiin esimerkiksi omaan tarpeeseen, kun he ovat rakennuttaneet nimenomaan vuokrattavaksi niitä asuntoja.

Ed. Myller (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Yritän käydä näitä vastauspuheenvuoroja hieman läpi.

Ed. Lehtinen puhui siitä, että Tilastokeskus on kerännyt näitä vuokratietoja ja niissä on todettu, että vuokrat ovat laskeneet. Minun mielestäni pitäisi kysyä, mikä on se lähtövuokra, mistä nuo prosentit ovat lähteneet liikkeelle. On tietysti päivänselvää, että tällaisessa tilanteessa vuokramarkkinoilla on löyempää kuin noususuhdanteen vaiheessa. Mutta minun mielestäni pitääkin huomata, että ei kai vuodeksi tai pariaksi näitä lakeja tehdä, vaan niitten täytyy toimia kaikissa tilanteissa. Minä väitän, että silloin kun

ollaan taas noususuhdannevaiheessa, näitä asuntoja ei ole tarjolla, mutta meillä on entistä korkeampi vuokrataso.

Ed. Jääskeläisellä oli epäily vuokratulon kohtelun sosiaalisesta luonteesta lähdeveron avulla. En minäkään ole siitä ollenkaan varma enkä ole edes varma siitä, että lähdevero sinänsä edes korkotuloissa on sosiaalisesti oikeudenmukainen. Mutta kysymys on siitä, minkälaisia yhteiskunnallisia tavoitteita me samalla asetamme. Näiden yhden asunnon vuokraajien osalta en olisi kovin surullinen siitä, koska kysymys on kuitenkin suhteellisen pienistä tuloista.

Sitten täällä muutamassa puheenvuorossa vedottiin Salon väitöskirjatutkimukseen. Siitä sanoisin vain, että kysymys on tietenkin niistä arvoista, minkä pohjalta tutkimuksia tehdään, ja Salolla ja minulla arvot eivät ole tässä mielessä samanlaiset.

Ed. Ukkolalla oli niin monta erilaista kysymystä ja toisiinsa nähden ristiriitaisia, että en valitettavasti ennätä niihin vastata.

Ed. H a u t a l a : Arvoisa puhemies! Mielestäni hallituksen esitys huoneenvuokralain muuttamiseksi on hyvin laajakantoinen asuntopoliittinen ratkaisu. Valitettavasti se ei kuitenkaan edusta sellaista kauaskantoista asuntopoliittikkaa, joka johtaisi vuokra-asumisen tekemiseen todelliseksi, turvalliseksi ja arvostetuksi vaihtoehdoksi. Se ei myöskään johda mielestäni siihen, että asukas voisi itse valita asumismuotonsa. Niin kuin eräässä valiokunnan asiantuntijalauseunnossa todettiin, tilanne on tänä päivänä se, että asumismuoto valitsee asukkaansa.

Me haluamme useita eri vaihtoehtoja, useita erilaisia vuokra-asumisen vaihtoehtoja ja hyväksymme myöskin omistusasumisen ja asumisoikeusasunnot. Mutta on aivan selvää, että Suomessa vuokra-asuntojen osuus asuntokannasta on skandaalimaisen alhainen. Se on vähentynyt sotien jälkeen tietääkseni noin 40 prosentista lähes 25 prosenttiin. Portugalissa ainoastaan Euroopan maista on pienempi vuokra-asuntojen osuus asuntokannassa. Yleensä Euroopan maissa taso on noin 50 prosenttia.

Nyt voi tietenkin kysyä, olisiko näin, kuten ed. Niinistö ja ed. Ukkola sanoivat, että vuokra-asuntokanta on vähentynyt ja sen osuus asuntokannasta siitä syystä, että meillä on ollut säännelty vuokrat. Mielestäni sillä on aivan selvästi ollut jotakin vaikutusta kehitykseen, mutta olisi kovin yksisilmäistä väittää, että se yksin on syynä vuokra-asuntokannan supistumiseen. Mi-

nun mielestäni syytä täytyy hakea myös siitä, että valtiovallan tukitoimet ovat kohdistuneet yksipuolisesti omistusasumiseen. Tällä tavalla minun mielestäni on syntynyt tilanne, jossa Suomessa on sensaatiomaisen alhainen vuokra-asuntokannan osuus koko asuntokannasta.

Olen valiokunnassa kannattanut lakiesityksen hylkäämistä kokonaisuutena. Olen sitä mieltä, että valiokunnan enemmistö teki esitykseen joitakin parannuksia, mutta mielestäni ne eivät ole niin merkittäviä, että ne olisivat saaneet minut kannattamaan hallituksen esitystä. Olen jättänyt oman vastalauseen, koska olen kuitenkin halunnut korostaa sitä, että sääntelystä tulee päästä eroon. Mutta tässä tilanteessa on selvästi vastakkain kaksi koulukuntaa: Toinen koulukunta on ed. Niinistön ja ed. Ukkolan koulukunta, joka sanoo, että kun vuokrasääntely puretaan, silloin syntyy toimivat vuokra-asuntomarkkinat. Itse edustan pikemminkin sitä koulukuntaa, joka näkee, että vuokrasääntelyn purkuun täytyy pyrkiä, mutta se on mahdollista vasta silloin, kun meillä on jo tietyt edellytykset toimiville vuokra-asuntomarkkinoille.

Asuntoministeri Rusaselta odottaisin nyt vähintäänkin sellaisia esityksiä tämän aivan ilmeisesti eduskunnassa hyväksytyksi tulevan huoneenvuokralain muutosesityksen lisäksi, jotka olisivat omiaan lisäämään vuokra-asuntokannan osuutta ja määrää.

Yksi tärkeimmistä esityksistä mielestäni voisi olla se, että vihdoinkin luotaisiin nämä pitkäaikaisen asuntolainarahan markkinat, jotka eivät kuitenkaan olisi riippuvaisia markkinoiden vaihteluista eikä esimerkiksi markkinakorko niissä olisi sääntönä. Vihreät ovat esittäneet, että tämä pitäisi luoda sillä tavalla, että työeläkerahastoihin kertyvät pääomat takaisinlainattaisiin asuntotuotannon tarpeisiin ja tällä tavalla saataisiin aikaan asuntopankki, josta tuettaisiin asumismuotoon katsomatta niitä asumisratkaisuja, joita kansalaiset haluavat.

Muita keinoja vuokra-asuntokannan lisäämiseksi olisi esimerkiksi se, että julkisen sektorin toimia asuntohankinnan lisäämiseksi edistettäisiin. Olen itse mukana Helsingin kunnallispoliitikassa ja olen istunut muutaman vuoden Helsingin Asuntohankinnan hallituksen jäsenenä. Tiedän, että tällä hetkellä, jolloin en enää itse ole siellä jäsenenä, vihreät ovat ehdottaneet, että kaupungin pitäisi ostaa tuhat pientä vuokra-asuntoa, jotka vuokrattaisiin kaupunkilaisille, ei niinkään sosiaalisiin perustein, vaan itse asiassa aika käyvällä vuokralla. Tarkoituksena olisi se,

että painettaisiin vuokratasoa alaspäin. Tämä esitys estäisi vuokrasääntelyn purun hyvin dramaattisia vaikutuksia. Päinvastoin kuin asuntonministeri Rusanen uskallan epäillä, en varmuudella väittää mutta epäillä, että kuitenkin esitys tulee nostamaan vuokratasoa.

Jos vielä esittelen näitä ratkaisuja, joilla vuokra-asuntokantaa voitaisiin lisätä, niin meidän mielestämme tyhjiä asuntoja pitäisi esimerkiksi puolen vuoden tyhjiälläolon jälkeen verottaa ikään kuin ne olisivat vuokrattuina.

Myöskin vuokratulosta tehtävää verovähennystä pitäisi korottaa.

Olemme edelleen tällä hetkellä ympäristövaliokunnan käsittelyssä olevan lunastuslain hyväksymisen kannalla, joka tekisi kunnille mahdollisemmaksi kuin nyt hankkia kohtuuhintaista maata kohtuuhintaiseen asuntotuotantoon.

On sanottu, että vuokrasääntelyn purku tapahtuu ja jatkuu parhaalla mahdollisella hetkellä. Olen edellä esittänyt asuntopoliittisen näkemyksen, jonka perusteella näin ei voi väittää. Asuntopoliittiset edellytykset, toimivat vuokramarkkinat, puuttuvat. Suhdannepoliittisesti ehkä voidaan ajatella niin, että juuri tämän laman tässä vaiheessa saattaa olla vähän aikaa paras mahdollisuus purkaa vuokrasääntely siitä syystä, että työttömyyden takia muuttopaineet asuntopulapaikkakunnille eivät ole niin suuria kuin noususuhdanteessa tai laman lievemässä vaiheessa. Voidaan myös sanoa, että asuntojen hinnat ovat nyt tilapäisesti alhaalla, jolloin tilapäisesti vuokra-asuntojen tarjonta on lisääntynyt. Valiokunnassakin kuulumme, että esimerkiksi Helsingissä on nelinkertaistunut vuokra-asuntojen tarjonta ymmärtääkseni tämän laman aikana.

Mutta olen samaa mieltä kuin ed. Myller siitä, että me emme voi tehdä asuntopoliittikkaa suhdannepolitiikkana. Meidän täytyisi nimenomaan päästä asuntopoliittikkaan, joka on immuuni niin pitkälle kuin se tässä yhteiskunnassa on mahdollista suhdannevaihteluille, jotka tuottavat tavatonta kärsimystä ja räsistusta kansalaisille ja koko yhteiskunnalle. Kun tulee noususuhdanne, niin on mahdollista — se riski on hyvin todennäköinen — että hallituksen esityksen haitat tulevat todella voimakkaasti näkyviin. Itse asiassa painajaismaisin näky, jota valiokunnassa jotkut asiantuntijat ovat väläyttäneet, on se, että siirrytään aikaan ennen vuokrasääntelyä. Se tarkoittaa sitä, että vuokrasuhteet olivat pääsääntöisesti kuukauden kestoisia, mikä tarkoittaa siis sitä, että kerran kuukaudessa

vuokranantajalla on mahdollisuus kiristää vuokralaista vuokrankorotuksella. Ja niin kuin me valiokunnan vastalauseiden jättäjät olemme täällä jo monissa puheenvuoroissa todenneet, vuokralaisella on hyvin raskas tehtävä, jos hän aikoo oikeudesta hakea muutosta tilanteeseen.

Arvoisa puhemies! En pidä kohtuullisena enkä oikeudenmukaisena sitä, että asuinhuoneistojen vuokrasuhde rinnastetaan liikevuokrasuhteeseen siitä syystä, että liikevuokrasuhteessa osapuolet ovat keskenään yhdenvertaisia. Silloin on siis perusteltua jättää sopimuksen sisältö lähes kokonaan markkinoilla sovittavaksi. Asuinhuoneistojen vuokrasuhteessa vuokralainen on ainakin pääsääntöisesti vuokranantaja heikommassa asemassa ja tarvitsee nimenomaan suojaa esimerkiksi vuokran korotuksella kiristämistä vastaan. En tarkoita sitä, että asuinhuoneen vuokrasuhteen tulisi olla täysin säännelty, mutta heikomman osapuolen suojaamiseksi kuitenkin todistamisvelvollisuus vuokrasuhteen irtisanomisen laillisuudesta pitäisi säätää ensisijaisesti vuokranantajalle. Hallituksen esityksessä lähdetään siitä, että irtisanomisen riittauttaminen on vuokralaisen tehtävä. Sitä en voi hyväksyä.

Tavoitteena siis pitäisi olla turvalliset, suhdannevapaat asumismuodot, jotka eivät ei riipu markkinatilanteesta eivätkä suhdanteista. Se voisi olla toimiva yhdistelmä mitä erilaisimpia asumismuotoja. Katson, että jos nyt tehtäisiin jotakin muuta sen sijaan, että puretaan tässä tilanteessa vuokrasääntely ja heikennetään vuokralaisen irtisanomissuojaa oleellisesti — katson että se on oleellista heikentämistä — voitaisiin ehkä olla parin kolmen vuoden kuluttua tilanteessa, jossa hyvinkin hyvillä mielin ja huoletta voitaisiin päästä vuokrasääntelystä eroon. Nyt eduskunnassa joudutaan pohtimaan sitäkin, äänestetäänkö tämä laki seuraaville valtiopäiville, mikä merkitsisi sen voimaan saattamista vasta vuoden 1993 alussa. Olen sitä mieltä ja tarkoitukseni on keskustella tästä myös eduskuntaryhmäni kanssa, että mikäli asuntonministeri Rusanen nyt antaisi takeet siitä, että joitakin muita keinoja vuokra-asuntomarkkinoiden lisäämiseksi, parantamiseksi sekä tasapainottamiseksi tulee hyvinkin pian, niin itse ainakaan en silloin lähtisi esittämään sitä, että laki astuisi voimaan vasta 1993 ja äänestettäisiin seuraaville valtiopäiville.

Arvoisa puhemies, olen tiukasti sitä mieltä, että tämä esitys on hylättävä, ja vertaisin hallituksen esitystä hieman synnytyksen keinotekoiseen käynnistämiseen. Varmasti kaikki olemme

sitä mieltä, että terveiden vuokra-asuntomarkkinoiden pitäisi syntyä, mutta hallituksen esitys kaikinensa merkitsee sitä, että tämä synnyty tapahtuu varsin voimaperäisesti. Se käynnistään keinotekoisesti, ja sillä tavalla se tulee olemaan hyvin raju. Tässä synnytetään hyvin rajulla tavalla toimivia vuokra-asuntomarkkinoita ja siitä joutuvat kärsimään monet ihmiset, joiden perusoikeuksiin turvallisen asumisen tulisi kuulua.

Olen sitä mieltä, että vähin, mitä asuntonministeri Rusanen voisi nyt luvata, olisi esitys esimerkiksi pitkänrahan asuntomarkkinoista: siitä asuntopankista, josta niin paljon ja niin laajalla poliittisella yksimielisyydellä puhuttiin ennen vaaleja. Jos ainoa laajakantoinen asuntopoliittinen ratkaisu, jonka tämä eduskunta saa aikaan vähään aikaan, on vuokrasääntelyn purku ja vuokralaisen irtisanomissuojan oleellinen heikentäminen, niin se ei todellakaan voi olla ylpeä siitä, mitä tuli luvattua ennen vaaleja.

Ministeri R u s a n e n : Arvoisa puhemies! Täällä on useissa puheenvuoroissa pidetty hyvänä sitä, että toimivat vuokra-asuntomarkkinat saadaan aikaan. Haluan korostaa, että uustuotannolla me emme ikinä onnistu tätä tempua tekemään.

Täällä on myös todettu, että vuokra-asuntokanta meillä on skandaalimaisen alhainen, ja monin tavoin selitelty sitä. Kysymykseen, miksi me tarvitsemme korkeamman vuokra-asuntokannan, ei tarvitse vastausta kaukaa hakea. Tarvitsemme sen nuoria ihmisiä varten, jotka eivät nyt kerta kaikkiaan pysty vuokra-asuntoa hankkimaan, kun niitä ei ole, ja omistusasuntoon eivät riitä rahat. Me tarvitsemme nämä toimivat markkinat lapsiperheitä varten ja me tarvitsemme ne ehdottomasti työpaikkaa ja paikkakuntaa vaihtavia ihmisiä varten.

Jos jäämme odottamaan ed. Hautalan ehdotamaa kysynnän ja tarjonnan tasapainoa, niin voimme odottaa sitä ikuisesti. On pakko aloittaa vuokra-asuntokannan tuottaminen jostakin, ja pienestäkin alusta se sitten on hoidettavissa. Ne puheet, joissa on todettu, että tämä aloitus olisi jollakin tavalla epätavallisen raju, eivät voi pitää paikkaansa. Tämä on äärettömän hallitusti ja hallitusohjelman mukaisesti tehty avaus, jossa vuosittain korkeintaan tämän uuden sopimuksen piiriin voi tulla muutama kymmenentuhatta asuntoa, kun meillä kuitenkin on 500 000 vuokra-asuntoa valtakunnassa. Eli nähdäkseni ei ole nopeampaa tietä. Jos haluttaisiin kerralla

oikein ryminällä vuokrasääntely poistaa ja kaikki vanhatkin sopimukset saattaa tämän piiriin, se vaatisi perustuslainsäädännöllistä käsittelyä. Kaikki me tiedämme, että se ei ole tässä vaiheessa ja tässä eduskunnassa varmaankaan mahdollista.

Kun täällä on korostettu sitä, että vuokrat tulevat nousemaan, niin tokihan ne eriytyvät. Eiväthän ne keskimäärin pysykään tietysti samoilla tasoilla, mutta haluan korostaa sitä, että minun mielestäni on parempi, että on asuntoja, vaikka vähän kalliimpia, kuin että niitä ei ole lainkaan. On ainakin kaksikymmentä vuotta, ehkä useampiakin kymmeniä vuosia, puhuttu tästä ongelmasta, ja kun sitä ei ole saatu järjestykseen, niin jossakin vaiheessa tämä ratkaiseva askel on otettava.

Muun muassa ed. Myllerin puheenvuorossa mainittu totaalin sääntelyn purku ei lainkaan pidä paikkaansa. Nyt me lähdemme tässä hyvin varovaisesti liikkeelle, hallitusti uusia sopimuksia koskevana.

Näkemykset, että tällä mallilla oltaisiin ehkä menossa kuukauden pituisiin sopimuksiin, kiistan jyrkästi. Sellainen ei voi tulla kysymykseen eikä käytännöksi. Eihän se ole kummankaan sopijapuolen etu. (Ed. Astala: Saadaanpa nähdä!) Sitä vartenhan tähän lainsäädäntöön on liitetty indeksiehdon käyttömahdollisuus, jotta voitaisiin ainakin kohtuullisesta vuokratason muutoksesta sopia ja pitemmälläkin tähtäimellä turvata molempien osapuolten oikeudellinen asema. Uskon, että erityisesti indeksiehdon mukaantulo tukee vuokralaisen asumisturvaa siinä tilanteessa, kun sääntelystä luovutaan.

Mitä tulee aravavuokrasuhteiden kestoan, se kysymys on tosiaan ollut myös valiokunnassa kovasti esillä, ja niin kuin mietinnöstä nähdään, valiokunta on pitänyt kuitenkin hallituksen esitystä tarkoituksenmukaisena. Mietinnössä on todettu, että kun valtioneuvosto voi antaa asuntotuotantolain perusteella tarkempia määräyksiä ja siten tarvittaessa määritellä sosiaalisesti tarkoituksenmukaiseksi sen, että aravavuokra-asunnoissa pääsääntöisesti tehdään toistaiseksi voimassa olevia sopimuksia, niin mielestäni tämä on täysin riittävä huomio ja näkökohta. Jos sopimus on kuitenkin tehty määräajaksi aravatapauksessakin, niin sosiaalisen tarkoituksenmukaisuuden voidaan määritellä edellyttävän uuden sopimuksen tekemistä ensisijaisesti asuntoa jo hallinneen vuokralaisen kanssa. Kun lisäksi tiedämme, että vuokra-asuntoaravatuotantoa pääsääntöisesti tuottavat kunnat ja yleis-

hyödylliset yhteisöt, niin kyllä minun mielestäni meillä käytössä olleeseen järjestelmään tältä osin on voitava luottaa. Onhan yhteiskunnallinen päätöksentekoprosessi kuitenkin tälle alueelle ulottumassa.

Kun täällä on kannettu huolta siitä, että noususuhdanteessa meillä on entistä suurempi pula vuokra-asunnoista, niin minun mielestäni tilanne kyllä on päinvastoin. Nimenomaan, jos lama vielä muutaman vuoden jatkuu, tänä aikana jo pelkät taloudellisetkin seikat, puhumattaakaan sääntelyn purun mukanaan tuomista mahdollisuuksista, tuottavat olemassa olevasta kannasta vuokra-asuntoja, joita emme pysty, kuten olemme jo usean vuoden aikana nähneet, uus-tuotannolla tekemään, kun samanaikaisesti niitä koko ajan häviää.

Ne näkökohdat, jotka ovat korostaneet, että voitaisiin luopua koko tästä esityksestä ja hoitaa vuokra-asuntokanta vuokratulojen verotuskoh-telua muuttamalla, lähtevät tietysti siitä mallista, että okei, ei ollenkaan sääntelyä pureta. Mutta hallitusohjelman mukaisesti tämä on sääntelyn purkumalli, ja näin ollen kaikki muut asiat jäävät omaan arvoonsa.

Tokihan, jos olisi haluttu tätä asiaa hoitaa, kuten edustajien vastauspuheenvuoroissa on käynyt ilmi, monta monta vuotta aikaisemmin olisi omaisuustulovähennystä voitu nostaa tai muulla tavoin vuokratulojen verotuskohtelua muuttaa, mutta ei ole minkäänlaisella hallitus-pohjalla aikaisempinakaan vuosina ollut tähän mahdollisuuksia.

Yksityiskohtaan, jonka ed. Hautala esitti vuokralaisen velvollisuudesta esittää todistus-taakka, totean vain, että tietysti käytäntö oikeu-dessa on niin, että se, joka riitauttaa asian, myös todistaa väitteensä. Eihän se muuten mitenkään kävisi päinsä: Jos vuokranantaja sanoo, että hän haluaa näitä ja näitä ehtoja, ja vuokralainen sanoo ei, niin minkäs asian vuokranantaja oi-keuteen vie? Kysymys sinänsä.

Mitä tulee jatkosuunnitelmaan, mitä ed. Hau-tala peräänkuulutti, näin todellakin on, että kaikki voimat on käynnistetty pitkänrahan markkinoiden aikaansaamiseksi. Minä pystyn lupaamaan vain sen, että me teemme kaiken voitavamme tämän mallin onnistumiseksi. Teemme myös kaiken voitavamme vuokrahuo-neistojen välityksen kohentamiseksi sellaiseksi, että siihen saadaan esimerkiksi joku yleishyödy-linen yhteisö toimimaan tarjonnan ja kysynnän kohtaamispaikkana. Lupaam omalta osaltani senkin, että jos tarvitaan, niin verotuskysy-

myksiäkin vielä ennen pääomatulojen verotuk-sen yhdenmukaistamista voidaan tarkastella, mikäli tavoitteena oleva vuosi 93 näyttäisi liian aikaiselta.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Saattaa ollakin niin, että huo-nona aikana jossain määrin tyhjänä olevia asun-toja tulee markkinoille, koska ne, jotka joutuvat pitämään kahta asuntoa, eivät pysty enää pitä-mään, vaan on pakko vuokrata.

Mutta tietyllä tavalla päinvastoin näen sen asian, kun mielestäni huoneenvuokrasäännös-tyl purkaminen ei kovin paljon kyllä saa niitä asuntoja käyttöön, jotka ovat tyhjinä. Nythän nimenomaan se aiheuttaa tyhjänä pysymisen, että ihmiset, jotka omistavat asuntoja, eivät ota riskiä huonoista maksamattomista vuokralaisis-ta. Jos he ottavat tämän riskin, siihen täytyy tulla myös riskivuokra. He sanovat, että me vuok-raamme kyllä tämän asunnon, mutta meidän täytyy saada siitä niin ja niin paljon enemmän. Toisin sanoen niin kuin yleisestikin taloudessa, jos tehdään epävarma sopimus, siihen täytyy rahana sisältyä riskivara.

Tällöin huoneenvuokrat nousisivat todella merkittävästi, jos kysymys on siitä, että ihmiset, joilla on tyhjiä asuntoja, lähtevät vuokraamaan näitä, mutta vain saadessaan huomattavasti kor-keamman vuokran kuin tänä päivänä. Tämän kautta mennään taas siihen, että silloin on pakko asumistukia korottaa merkittävästi, ja se putki yhteiskunnan taskusta kapitalistin taskuun on silloin ehto.

Olen sitä mieltä, että huoneenvuokrasäännös-tyl purkaminen ei saa juurikaan vapaana ole-via asuntoja liikkeelle muuten kuin sillä tavalla, että niiden vuokria samalla nostetaan huikeasti, jolloin huonon vuokralaisenkin riskin varalta kyllä vuokrataan, mutta erittäin korkealla vuok-ralla.

Ed. U k k o l a (vastauspuheenvuoro): Arvoi-sa puhemies! Pyysin puheenvuoron ed. Hautalan puheenvuoron johdosta. Oikeastaan ministeri Rusanen siihen jo vastasi sanomalla, että jos tässä lainsäädännössä jäädään odottamaan vuokra-asuntojen kysynnän ja tarjonnan tasa-painoa, niin sitä saa kyllä odottaa ikuisesti.

Jos vihreät aikovat äänestää tämän lain yli valtiopäivien, he tekevät juuri niin kuin ed. Hautala arvosteli puheessaan eli jättävät asun-not ja vuokralaiset jälleen kerran suhdanteiden armoille.

Kysymys on siitä, että tällä lainsäädännöllä ei varmasti rakenneta yhtään uutta asuntoa, mutta sillä on mielestäni mahdollisuus säilyttää nykyiset vuokra-asunnot. Jos tämä laki ei ole voimassa, kun ja jos korkeasuhdanne tulee, myydään taas omistusasunnoiksi ne vähäisetkin vuokra-asunnot, jotka tällä hetkellä ovat olemassa.

Olen ed. Aittoniemen kanssa samalla kannalla siinä, että Suomessa vuokralaisen oikeudet verrattuna vuokranantajan oikeuksiin ovat ilmeisen kohtuuttomat. Olen läheltä joutunut seuraamaan, kun vuokrasopimusta tehdään Brysseliin. Siellä oikeus on vuokranantajalla. Vuokranantajan kanssa käydään läpi huoneisto alkukunnona kun vuokrataan. Kun vuokrasopimus päättyy, se käydään jälleen läpi, ja jos on naarmukin seinässä, niin vuokralainen sen korvaa eikä suinkaan vuokranantaja, niin kuin meillä tapahtuu.

Ed. K a u t t o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olemme kaikki varmaan ministeri Rusasen kanssa samaa mieltä siitä, että uustuotanto ei koskaan tule ratkaisemaan vuokra-asunto-ongelmaa tai että me tarvitsemme todella näitä vuokra-asuntoja. Tämä allekirjoitetaan. Mutta nyt onkin kyse keinoista. Mielestäni ed. Hautala toi puheenvuorossaan esiin monia erittäin hyviä asioita, jotka ratkaisisivat tätä kysymystä.

Sen sijaan ilmeisesti ed. Ukkola kuvittelee samoin kuin moni muukin, että vuokrasääntelyn purku on taikasauva, jolla asuntoja taiotaan lisää. Mutta näin ei todella ole. Esimerkiksi, jos ed. Ukkola kuvittelee, että tällä muutetaan myös vuokratulojen verotus, niin ei tämä todellakaan ratkaise myöskään tätä asiaa. Huomautan, että kyllä nytkin vinttihuoneet on mahdollista saada käyttöön. Niistä voidaan tehdä määräaikaisia sopimuksia, joissa voidaan hyvin vapaasti sopia myös vuokrien suuruus.

Ed. Aittoniemelle huomautan, että kyllä nytkin on mahdollisuus päästä huonoista vuokralaisista irti. Muun muassa Helsingin asunto-oikeudessa ovat viikoittaiset tapaukset lisääntyneet sadalla. Suurin syy on se, että ihmiset eivät ole pystyneet vuokriaan maksamaan.

Onko parempi, että on kalliita asuntoja kuin ettei ole ollenkaan? Mutta kellä ei ole rahaa ja jos ne ovat kalliita, niin se tarkoittaa sitä, että silloin ei ole tällä ihmisellä myöskään asuntoa. Jos on satasen kieppeillä neliövuokrat, niin kuin esimerkiksi on asunto-oikeudessa haettu purkuja, kyllä se käytännössä on monelle sitä, että ei ole

asuntoa. Jo nyt lama näkyy sillä tavalla, että ihmisiä joudutaan karkottamaan isommista asunnoista. Isommat aravavuokra-asunnotkaan eivät edes mene vuokralle, vaan niitä seisoo esimerkiksi pääkaupunkiseudulla tyhjinä, koska perheillä ei yksinkertaisesti ole rahaa ja myöskään asumistuki ei tule vastaan.

Ed. L e h t i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Ed. Hautalalle toteaisin, että minä kyllä uskon, että tämä eduskunta voi olla ylpeä siitä, että saadaan aikaan toimivat vuokra-asuntomarkkinat.

Ei mielestäni sääntelyä kuitenkaan voi ainoksi syyksi väittää vuokra-asuntojen suhteellisen määrän laskemiseen viimeisinä vuosikymmeninä. Kaikesta huolimatta olemme nähneet, mihin kehitys on johdonmukaisesti mennyt sääntelyn aikana. Tätä menoa vuokra-asunnot ovat ainoastaan yhteiskunnan tukemia vuokra-asuntoja, joihin pääseminen edellyttää sosiaalisia perusteita. Tämä on mielestäni todella omiaan vinouttamaan edelleenkin kehitystä. Pian vuokra-asunnoissa asuvat ainoastaan sosiaalisesti heikossa asemassa olevat ihmiset, ja silloin vuokra-asumista ei ikinä saada yhtä arvostetuksi asumismuodoksi kuin omistusasuminen.

Väärinkäsitysten välttämiseksi totean kuitenkin, että tavoitteena tulee olla todellinen mahdollisuus valita asumismuotonsa ja myös siten, että ihmisten mielissä ei ole vääristymiä, jotka heijastavat asenteellista suhtautumista vuokrala asumista kohtaan. Tällaista asenteellista suhtautumista nimittäin nykytilanteessa löytyy pienistä lapsistakin, jotka voivat kysyä, että ai, sä oot se, joka asuu vuokralle tossa naapurissa vai. Tällaisen asenteellisuuden leviäminen minun mielestäni yhteiskunnassa ei millään tavalla ole tervettä eikä edes eurooppalaista kehitystä vastaavaa.

Ed. M y l l e r (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Otan kaksi asiaa esille ministeri Rusasen puheenvuorosta.

Ensin kysymys aravavuokra-asuntojen vuokrasuhteen määräaikaaisuudesta. Miksi siitä pidetään kiinni, jos kuitenkin nähdään, että pääsääntöisesti on järkevää tehdä toistaiseksi voimassa olevia vuokrasopimuksia? Ei voi välttyä silloin siltä ajatustavalta, että sen takana on halu päästä kiusallisista vuokralaisista. Nimittäin jos tulotaso on noussut eikä ole enää sosiaalisesti oikeudenmukaista asua aravalainalla tuetussa asunnossa, siihen on olemassa jo tällä hetkellä keinot.

Toivoisin myös, että ministeri Rusanen olisi oikeassa siinä, että noususuhdanteen alkaessa on enemmän vuokra-asuntoja kuin tällä hetkellä. Mutta ne markkinatalouden lait, jotka tällä hetkellä vaikuttavat, kyllä näyttävät toista. Nimittäin nyt ei rakenneta asuntoja. Noususuhdanteen alussa paine purkautuu, ja silloin nämä asunnot aivan varmasti lähtevät pois vuokra-asuntokäytöstä.

Ed. Ukkola lohduttaisin, kun hän epäili, että nyt jätetään asuntoja vuokraamatta, jos tämä laki äänestetään yli valtiopäivien. Näinhän ei tarvitse käydä. Meillä on tällä hetkellä mahdollisuus sellaisiin määräaikaisiin vuokrasopimuksiin, jotka ovat 2—5 vuotta. Näitä on aivan mahdollista jo nyt tehdä, kuitenkin niin että jos uusi määräaikainen vuokrasopimus tehdään saman vuokralaisen kanssa, se katsotaan toistaiseksi voimassa olevaksi. Minun mielestäni tämä on erinomaisen hyvä asia, ja haluaisin tämän säilyttää jatkossakin.

Ed. Hautala (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen tietysti täsmälleen samaa mieltä kuin asuntoministeri Rusanen. Jos jätetään odottamaan kysynnän ja tarjonnan tasapainottamista, saadaan odottaa ikuisesti. Mutta onkin puhuttu siitä, että tarvitaan nyt monenlaisia keinoja, joilla toimivat vuokra-asuntomarkkinat saadaan. Oli erittäin ilahduttavaa kuulla, että asuntoministeri tekee kaikkensa pitkänrahan asuntolainoituksen eteen, mutta silti jäi mieleeni kysymys, mitä takeita siitä on, että edes tällä vaalikaudella siihen päästään.

Toinen asia, joka askarruttaa, on lunastuslain surullinen kohtalo. Tiedän, että asuntoministerikin on kannattanut sitä, ja nyt kuitenkin tänään valiokunnassa ensimmäisessä käsittelyssä itse asiassa arpa ratkaisi sen, että valiokunnan mietintö tehdään sen hylkäämisen pohjalta, ja näin tulee jatkossakin ilmeisesti olemaan.

Ed. Ukkola sanoi, että nyt vihreät tekevät karhunpalveluksen, jos haluavat äänestää lakiesityksen seuraaville valtiopäiville. Asiaa täytyy vakavasti harkita, se on hyvin vastuullinen ratkaisu, siitä minä olen tietoinen. Mutta minusta meidän kantamme riippuu siitä, mikä on se asuntoliittinen kokonaisuus, jota esimerkiksi asuntoministeri Rusanen valmistelee ja jonka tuo lähiaikoina eduskuntaan. Siitä olisi kiinnostavaa kuulla enemmän.

Minua ilahdutti ed. Lehtisen paljon tasapainoisempi näkemys kuin ne, mitä sillä puolella on tänä iltana kuultu. On todella ilahduttavaa kuul-

la, että vuokrasääntely ei ole ainoa syy siihen, että Suomessa on skandaalimaisen vähän vuokra-asuntoja. Tältä pohjalta varmaan keskusteluyhteys syntyy, kun voidaan nähdä, että kysymys on kokonaisuudesta, joka ei ole tällä hetkellä hyvin hoidossa.

Ministeri R u s a n e n : Arvoisa puhemies! Ed. Myllerille lyhyesti huolensa aravavuokrasuhteisiin nähden. Haluan vain todeta, ettei ole mitään aihetta eikä tarvetta järjestää valtakuntaan kahdenlaisia vuokra-asuntoja ja niitä koskevia suhteita, kuten jo ed. Lehtinenkin totesi. Jos me laadimme vuokrahuoneistoja ja vuokra-asumista koskevia lakeja, mielestäni ei pidä olla erilaisia sääntöjä aravavuokra-asuntoihin, jotka valtio on rahoittanut, ja muihin eli yksityisillä markkinoilla oleviin vuokra-asuntoihin. Siinäkin on jo itu sille moitteelle, joka ed. Lehtisen puheessa nuorten ja pienten lastenkin suuhun sijoitettiin.

Mitä tulee kysymykseen siitä, että saamme odottaa kauan tai liioitellusti sanoen ikuisesti, jos kysynnän ja tarjonnan tasapainoa odotetaan ja kysymys on monista pienistä askeleista, eikö olisi järkevää aloittaa tästä askeleesta ja tehdä muita askeleita tilanteen mukaisesti; niihin liittyy kysymyksiä, jotka eivät varmaankaan ole edes yksimielisesti läpi vietävissä? Tarkoitan verotuskysymyksiä ja pitkäänrahaankin liittyviä yksityiskohtia.

Mutta kun ed. Hautala peräsi asuntoliittista kokonaisuutta, uskon, että kun suoranaista asuntoliittista ohjelmaa ei ole tässä valtakunnassa ollut, on erilaisia suunnitelmia jne., ja kun olemme nyt taloudellisessa taantumassa, ehkä on syytä lähteä liikkeelle siitä, että hoidetaan ensiksi niiden asemaa, jotka ovat ankarimmassa hädänalaisessa asemassa. Voin luvata ed. Hautalalle, että huoleni siitä, keitä ensiksi pitäisi auttaa, koskee nimenomaan nuorten ihmisten asuminen. Se on työlistalla ensimmäisenä, ja ne asuntoliittiset painotukset, joita lähikuukausia tapahtuu, koskevat juuri tätä kysymystä.

Ed. O. O j a l a : Arvoisa puhemies! Vähälukuisat paikalla olevat edustajat! Näyttää siltä, että tämä hallitus, jossa pitkästä aikaa on asuntoministeri, niin kauan ja pitkään kuin sitä toivottiinkin, aikoo jättää asuntokysymyksen markkinavoimien hoidettavaksi. Yksi osoitus siitä, mitä hallitus aikoo, on lakiesitys huoneenvuokralain muuttamisesta, joka pitää sisällään vuokrasääntelyn purkamisen.

Valiokunnan enemmistö samoin kuin ministeri Rusanenkin näyttävät mielestäni lähes lapsenomaisesti uskovan, että sääntelyn purkaminen toisi tarjolle kohtuullisin hinnoin runsaasti uusia vuokra-asuntoja. Muutenkin katson, että mm. valiokunnan enemmistön kanta heijastelee monilta osin lapsenuskooa, johon ainakaan itse en voi luottaa. Nimittäin valiokunnan mietinnössä todetaan, että esimerkiksi Helsingissä tarjonta on kasvanut vuoden aikana nelinkertaiseksi, ja tämän perusteella todetaan, että sääntelyn purkaminen ei siten tule johtamaan kohtuuttomiin vuokrien korotuksiin. En minä ihan näin helposti usko, että tilapäinen tilanne, joka meillä varmasti laman syystä Helsingissä on, antaisi jotkin takeet siitä, että meidän ei tarvitse olla jatkossa huolissamme siitä, etteivät vuokrat lähitisi sääntelyn purkaannuttua kohtuuttomasti nousuun.

Toinen mietinnöstä esiin käyvä lapsenuskoinen ilmaus näkyy mielestäni kohdassa, jossa todetaan: "Saadun selvityksen mukaan vuokrasopimukset olivat ennen vuokrasäännöstelyä pääsääntöisesti yhden kuukauden mittaisia." Kuitenkin valiokunta katsoo asiakseen todeta: "Valiokunta ei pidä todennäköisenä, että sääntelyn purku johtaisi nyt vastaavanlaiseen kehitykseen." Perusteluna todetaan silloinen taloudellinen tilanne ja annetaan ymmärtää, että nykyisessä tilanteessa ei tällaista vaaraa olisi olemassa.

En voi myöskään yhtyä valiokunnan enemmistön näkemykseen siitä, että mikäli vuokrasääntelyä ei nyt juuri pureta, seurauksena olisi noususuhdanteen alkaessa se, että myytäisiin suuri määrä vuokra-asuntoja omistusasunnoiksi. Epäilen päinvastoin, että jos vuokrasääntely nyt purettaisiin, se tulisi johtamaan siihen, että kun noususuhdanne alkaa, silloin nimenomaan vanhoja asuntoja, joita sääntely vielä koskisi, laitettaisiin myyntiin juuri siinä toivossa, kun niiden vuokria ei voitaisi nostaa, kun muiden voidaan vapaasti. En voi yhtyä valiokunnan enemmistön näkemykseen siitä, että lain seuraukset eivät olisi kielteisiä.

Tulee joulun alla mieleen, onko niin, että valiokunnan enemmistö on kirjannut mietintöön vähän niin kuin joulupukille hurskaita toiveita, joilla pikemminkin pyritään rauhoittamaan omaatuntoa, sen sijaan että vakavasti mietittäisiin, mitä tästä seuraa vuokralaisten asemaan ja asumisturvaan nähden. Minulla tätä lapsenuskooa ei siis ole.

Kuten jo lähetekeskustelun yhteydessä totesin, aikaisemmat kokemukset sääntelyn purka-

misesta ovat olleet aivan toisenlaisia. Ne ovat olleet kielteisiä. Aivan varmaa on se, että mikäli vuokrasääntelyn purkaminen hyväksytään, se johtaa siihen, että meille muodostuu kaksi eri vuokratasoa, jotka ovat hyvin erilaisia vuokran suhteen.

Meille tulee kahdet vapaarahoitteiset vuokramarkkinat, on vanhat säännellyt vuokrasuhteet ja uudet ns. vapaat vuokrasuhteet. Ainakin pääkaupunkiseudulla on suuri vaara, että pienasuntojen vuokratasoksi tulee muodostumaan jopa 70–80 markkaa ihan pääsääntöisesti neliötä kohti kuukaudessa. Kun tiedämme, missä vaikeuksissa ihmiset tällä hetkellä elävät ja monet joutuvat turvautumaan esimerkiksi asumistukeen, mitä asumistuki kenties voisi hädänalaisille ihmisille antaa? Otan yhden esimerkin.

Ajatellaan, että esimerkiksi 50 neliömetrin kaksioista joutuisi laillisesti jatkossa maksamaan noin 3 500–4 000 markkaa kuukaudessa. Uskon, että tämä ei olisi mikään ihme ainakaan pääkaupunkiseudulla. Otamme esimerkiksi kolmihenken perheen Helsingissä, siis vanhemmat ja yksi lapsi, jolla on bruttotulot kuukaudessa yhteensä noin 10 500 markkaa, tällaisia Helsingistä ja pääkaupunkiseudulta löytyy. Jos tämä perhe maksaa 50 neliön kaksioista esimerkiksi vuonna 65 valmistuneessa talossa noin 3 500 markkaa kuukaudessa eli noin 70 markkaa neliötä kohti, esimerkiksi asumistukitoimiston mukaan kohtuulliset asumiskustannukset tästä asunnosta olisivat noin 34,60 markkaa neliöltä, joten tällaisella perheellä olisi mahdollisuus saada asumistukea 130 markkaa kuukaudessa. Se ei tätä perhettä varmaan kovin pitkälle auttaisi. Mutta toinen asia: Jos ajatellaan, että perheen bruttotulot olisivat olleet esimerkiksi 12 000 markkaa kuukaudessa, perhe ei olisi ollenkaan oikeutettu asumistukeen.

Minä ihmettelen myös sitä, että esitykseen on päädytty huolimatta siitä, että asiantuntijoiden kuulemisen yhteydessä on käynyt ilmi se, kuten I vastalauseessa todetaan, että esimerkiksi oikeusministeriö on valiokunnalle antamassaan lausunnossa katsonut, että asuinhuoneiston vuokranantajalle ei tulisi antaa yhtä laajaa irtisanomisoikeutta vuokrankorotuksen aikaansaamiseksi kuin liikehuoneiston vuokranantajilla. Nimenomaan perustuen on se, että vuokralaisen asema muodostuu heikommaksi kuin uudistuksen perustavoitteiden kannalta on välttämätöntä. Tästä huolimatta, että valiokunta on kuullut lausuntoja, nimenomaan oikeusministe-

riön lausunnon, valiokunta on valmis näinkin huomattavan muutoksen tekemään huoneenvuokralakiin. Edelleen, kun perusoikeuskomitean työ on kesken ja myös sieltä on saatu selvityksiä siitä, että näin laaja irtisanomissuojan heikentäminen saattaa johtaa ristiriitaan perusoikeuskomitean valmisteleman riittävää asumisturvaa koskevan perusoikeussäännösten kanssa, kuten vastalauseesta käy ilmi, siitä huolimatta nyt nimenomaan keskustapuolueessa, kokoomuksessa ja RKP:ssä kristilliset mukaan lukien ollaan valmiita hyväksymään vuokrasääntelyn purkaminen.

Minä toivon todella, että eduskunnasta löytyy riittävä oppositiovoima, joka äänestää lain yli valtiopäivien. Todella toivon, että ensi vuonna, kun asiaa käsitellään, eduskunnasta löytyy riittävää rohkeutta kaataa koko lakiesitys, olkoon tämä hallitus tai ehkä jo silloin uusi hallitus, joka esityksen tänne tuo. Joka tapauksessa, ennen kuin meillä on riittävästi tarjolla halpoja vuokra-asuntoja, jotka ovat nimenomaan yhteiskunnan tuottamia aravavuokra-asuntoja, mitään järkeä vuokrasääntelyn purkamisessa ei ole.

Ed. K a u t t o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Rusanen aiemmassa puheenvuorossaan väitti, että aravavuokra-asuntoja halutaan aikasäännöstelyn piiriin nimenomaan siksi, että ...

Toinen varapuhemies (koputtaa): Vastauspuheenvuoro ed. O. Ojalan puheenvuoroon!

P u h u j a : Minä jatkan, siihen nimenomaan tulen ja perustelen tällä, miksi jatkossa ei ole kahdenlaisia ...

Toinen varapuhemies (koputtaa): Puhemiehen kanssa ei väitellä! Vastauspuheenvuoro ed. O. Ojalan puheenvuoroon.

P u h u j a : Ed. O. Ojala totesi puheenvuorossaan myös sen, että nimenomaan esitys tulee aiheuttamaan kahdenlaisia markkinoita vuokra-asuntojen suhteen. Samalla kun on uusien sopimusten piirissä olevia, on myös vanhojen sopimusten piirissä olevia. Mielestäni samaan sarjaan tulee myös se, että vielä arava-asunnot ovat erilaisessa muodossa kuin muut asunnot. Tavaltaan tulee olemaan jatkossa kolmenlaisia markkinoita. Viittaan siihen, että nimenomaan aravavuokra-asuntojen vuokrat määräytyvät säännel-

lysti jatkossakin. Lisäksi kokonaistilanne tulee olemaan erittäin sekava ja aiheuttamaan myös sen, että vanhoja vuokrasopimuksia pyritään jatkossa purkamaan, joten suosittelen, että jos joku haluaa tuottavaa yritystä perustaa, niin kannattaa perustaa Oy Muuttoliike Ab.

Ed. T a i n a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Niin ed. O. Ojalalla kuin muullakin vasemmistolla ja mm. sosialidemokraateilla näyttää olevan valtava usko viime vuosina harjoitettuun asuntopolitiikkaan. Sen asuntopolitiikan tuloksena meillä on tänä päivänä valtava vuokra-asuntojen puute. Se johtuu yksinkertaisesti siitä, että yksityiset vuokra-asunnot ovat lähes täysin kadonneet markkinoilta. Varmastikin siihen synä on ollut se, että vuokralaisen asuntoturva on katsottu sellaiseksi, että ei uskalta vuokrata asuntoja, ja taloudellisesti on käynyt kannattamattomaksi asuntojen vuokraaminen. Tästä on seurannut se, että tarvittaisiin yhteiskunnan varoja jatkuvasti lisääväksi asuntotoimintaan.

Minun mielestäni se ei ole tällaisessa systeemissä, missä me elämme, järkevää toimintaa, vaan tarvitaan myös yksityiset asuntomarkkinat. Kaikella tavalla täytyy edistää sitä, että ihmiset sijoittaisivat vuokra-asuntoihin myös varoja. Siihen tarvitaan monenlaisia konsteja ja tämä vuokrasääntelyn purku on yksi. Kun vuokranantajat itse sitä toivovat ja siihen luottavat, että se on yksi keino vuokra-asuntojen lisäämiseen, niin toki se keino täytyy kokeilla eikä jatkuvasti vain ylläpitää sitä politiikkaa, joka hävittää ne loputkin vuokra-asunnot.

Täällä aikaisemmin ed. Ukkola mainitsi esimerkkinä Brysselin, missä vuokranantajalla on se turva, että jos asuntoa rikotaan, niin silloin vuokralainen on velvollinen korvaamaan. Olen kuullut, että myös Saksassa, missä vuokrala asuminen on erittäin yleistä, on järjestelmä, jolla vuokralainen joutuu tietyllä takuusummalla vastaamaan siitä, että asuntoa ei rikota tai se palautetaan suunnilleen samanlaisessa kunnossa. Tämäntapaisetkin konstit olisivat yksi keino lisätä meillä yksityisiä vuokra-asuntoja.

Mutta vielä muistutan siitä, että kun minun sukupolveni on muuttanut pois kotoa, se on muuttanut yksityiseen vuokra-asuntoon. Tänä päivänä on etsittävä vain ns. sosiaalista asuntotuotantoa ja sitähan meillä ei riittävästi ole. (Ed. Seppänen: Vielä haluatte sitä vähentää! — Ed. Karhunen: Sitä lisätään! — Ed. Seppänen: Te olette sitä vähentämässä!)

Toinen varapuhemies (koputtaa): Seuraava puheenvuoro on ed. Astalalla. (Ed. Seppänen: Hänellä on vaikeuksia nousta korokkeelle, me välillä vähän keskustelemme!) — Ed. Seppänen, ei saa häiritä istuntoa. Puheenvuoro on ed. Astalalla.

Ed. Astala: Arvoisa puhemies! Lama muuten jatkuu, asuntonministeri Rusanen, ainakin suurtyöttömyys. Tänään työministeriö ennustaa tv-uutisten mukaan, että vuonna 1993 meillä on 350 000 työtöntä ja työttömyysprosentti 15, ja syynä on ostovoiman supistuminen kotimaassa. Luulisi, että tämäkin tieto edes rah-tusen verran saattaisi hallituspuolueiden jäseniä epäroimään tämän lakiesityksen hyväksymistä.

Vuokra-asuntojen, ainakin kohtuuhintaisten, vähäisyys on tällä hetkellä yksi pahimpia asuntopoliittikan ongelmia. Se on totta. Mutta tätä asiaa ei kuitenkaan korjata vuokrasääntelyn purulla eikä vuokralaisten irtisanomissuojan vahvalla heikentämisellä. Vuokra-asuntojen vähäisyyttä ei korjata sillä, että kansalaisten asumisturvallisuutta ja oikeusturvaa heikennetään niin rankasti kuin nyt aiotaan tehdä.

Ympäristövaliokunnassa asiantuntijat eivät antaneet näyttöä, eivät antaneet vakuutta siitä, että tämän hallituksen lakiesityksen seurauksena vuokra-asunnot välttämättä ja selkeästi lisääntyvät. Näinhän se oli. Vuokra-asunnot lisääntyvät yhteiskunnan toimesta asuntopoliittisin keinoin. Lisää vuokra-asuntoja.

Irtisanomissuojan heikennys ja sääntelyn purku tulevat vaikuttamaan suuresti vuokralla asuvien ihmisten elämänolosuhteisiin. Nämä ihmiset ovat yleensä pienituloisia. Siis pienituloisten ihmisten elämää ahdistetaan. Tämä ei tietenkään ole mitään uutta, sillä tämä on nykyisen porvarihallituksen linja: köyhät kyykkyyn!

Vuokralaisten asema uusissa vuokrasuhteissa tulisi tämän lain mukaan erittäin heikoksi. Vuokrataso nousee huomattavasti, eivätkä vuokralaiset voi jatkossa tietää, miten heidän vuokransa tulee kehittymään. Vuokralaisten irtisanomissuoja uusissa vuokrasuhteissa poistetaan lähes täysin. Vuokrasuhde voidaan irtisanoa esimerkiksi vuokran korottamiseksi. Vuokralaisen turva jää erittäin heikoksi. Syntyy myös monia, monia tulkintakysymyksiä, esimerkiksi mikä on se taso, johon uusien vuokrasuhteiden kohtuullisuutta verrataan, ja minkälainen vuokrankorotusvaatimus on lainvastainen irtisanomisperusteena. On myöskin epäiltävissä, että vuokralaiset eivät pysty käytännössä käyttä-

mään hyväkseen sitäkään vähäistä turvaa, joka heille vielä jää.

Täällä on puhuttu paljon myös asumistukimäärärahoista ja niistä pitäisikin puhua nimenomaan tämän lakiesityksen yhteydessä. Asuntonministeri ei nyt vain satu kertomaan täällä, ei ole kertonut kertaakaan, että budjettiesityksen asumistukimäärärahat ovat täysin liian alhaiset. Sieltä puuttuu useita satoja miljoonia markkoja jo tämän hetken tilanteen valossa siitä tarpeesta, jonka mm. tämä suurtyöttömyys tuottaa asumistukeen, siis sieltä puuttuu jo nyt useita satoja miljoonia markkoja. Käsittelyssä olevaa huonevuokralakia ei ole lainkaan otettu huomioon näissä määrärahoissa, ei lainkaan. Jos meillä on 350 000 työtöntä esimerkiksi vuonna 1993, niin kuin työministeriö nyt ennustaa, niin voitte vain uskoa, että asumistukeen on erittäin suurta painetta. Valtion budjetissa on vuodelle 1992 asumistukeen arviomäärärahana 1,3 miljardia markkaa. Se ei riitä edes nykyiseen tukeen työttömyyden kasvaessa, kuten äsken totesin. Saapa sitten nähdä, lisääkö valtiovarainvaliokunta riittäviä satoja miljoonia markkoja tähän summaan.

Tässä maassa vuokralaisilla on tiettyjä etujärjestöjä, ja mm. Vuokralaisten Keskusliitto toteaa: ”Esitys sääntelyn purkamisesta on vakava asunto- ja yhteiskuntapoliittinen virhe. Kun taloudelliseen lamaan vedoten esitetään palkkojen ja eläkkeiden alentamista, niin samanaikainen vapaarahoitteisten vuokra-asuntojen vuokralaisten aseman olennainen heikentäminen sekä vuokran määrän että asumisen turvallisuuden osalta tuntuu käsittämättömältä.”

Arvoisa puhemies! Täällä oikeusministeri Pokka esitti mielenkiintoisia käsityksiään lakiesityksestä ja sen valiokuntakäsittelystä sekä valiokunnan mietinnöstä. Oikeusministeriö muuten ansaitseekin tunnustuksen siitä, että se on yrittänyt todella toimia vuokralaisten puolesta. Se on yrittänyt lähettää viestejä siitä, että tätä esitystä pitäisi korjata.

Ministeri Pokka kertoi myös perusoikeuskomitean työstä. Kaikki se, minkä hän täällä julkatoi, oli myös valiokunnan tiedossa. Siis kaikki se oli valiokunnan tiedossa, sillä meillä oli asiantuntijana komitean puheenjohtaja, joka toi mukanaan viestejä, mm. sen kaltaisia, että käsittelyssä oleva lakiesitys on varsin arveluttava, ottaen huomioon perusoikeuskomitean tavoitteet on siis varsin arveluttava.

Siinä suhteessa on pakko kyllä hymyillä sekä sisäänpäin että ulospäin, kun ajattelee, että hal-

litus parhaillaan neuvottelee sopimuksesta, siitä, että perusoikeuksia ryhdyttäisiin kirjaamaan perustuslakeihin. Niinpä niin! Ja tämä hallitus aikoo tehdä nyt esimerkiksi tämän lakiesityksen suhteen juuri päinvastoin hyvin tietoisena siitä, että perusoikeuskomitea esittää perustuslakeihin turvallisen asumisen takaamista ja kirjaamista. Siinä suhteessa neuvottelut eivät taida kovin vakavamielisiä olla, eivät ainakaan lopputuloksen puolesta, näin saattaa kai arvella.

Lakiesitys on todella syytä hylätä, niin kuin ed. Seppänen jo totesi, ja mikäli se ei tule hylätyksi, äänestää lepäämään yli valtiopäivien.

Ed. K a r h u n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluaisin ed. Astalalle todeta, että tulevaisuuden ennustaminen on hyvin vaikeaa. Sen olemme täällä huomanneet, siinä on eri näkökohtia, mutta sen sijaan menneisyyteen katsominen on helpompaa. Menneisyydestä huomaamme, että siitä lähtien kun vuokranantajan turvaa ja oikeuksia on alettu heikentää, on markkinoilta kadonnut noin 170 000 vuokra-asuntoa.

Aravavuokra-asukkaiden irtisanomissuojan heikentämiseksi tulkittua muutosta on täällä paljon kritisoitu, mutta muistuttaisin, että puolet aravavuokra-asunnoista on kuntien omistuksessa ja 20 prosenttia yleishyödyllisten yhteisöjen omistuksessa eikä näiden tahojen etu ole mikään muu kuin solmia mahdollisimman pysyviä ja vakaita vuokrasuhteita. (Ed. Laine: Kiskoa!) — Kuntien ja yleishyödyllisten yhteisöjen etu ja tavoite tuskin on kiskoa.

Täällä on semmoinen perusvire tässä keskustelussa, että kaikki, jotka omistavat vuokra-asuntoja, ovat roistoja, ja kaikki, jotka asuvat vuokralla, ovat alemmista sosiaaliluokista olevia puolustuskyvyttömiä sijaiskärsijöitä. Eiköhän kuitenkin suurin osa suomalaisista ole varsin rehellistä kansaa. Keskustelusta heijastuu myös se perinteinen suomalainen kateus, ettei toinen, omistava, voisi pääomalleen saada minkäänlaista tuottoa.

Myös perusoikeuskomitean työhön haluaisin viitata. Perusoikeuskomitea voi esittää eduskunnalle monenlaista, mutta tarvitaan määräänemistö eduskunnassa sitä hyväksymään ja toivon, että kaikkea sitä, mitä K. J. Lång esittää, ei täällä hyväksyttäisi.

Ed. L e h t i n e n : Arvoisa herra puhemies! Toteaisin ed. Astalalle, että nykyisinkin vuokra-asuntomarkkinoihin liittyy paljon epätasa-arvoa

ja epäsuhtaa. Epätasa-arvoa on mielestäni esimerkiksi se, että saman kaupungin vuokra-asunnoissa asuvat joutuvat maksamaan hyvinkin eritasoista vuokraa. Jos on sattunut saamaan vuokra-asunnon esimerkiksi 15 vuotta sitten, vuokra on merkittävästi edullisempi kuin sellaisella, joka on vuokrannut asuntonsa tänä vuonna. Se osoittaa tietenkin, että asunnot ovat kallistuneet merkittävästi 80-luvulla. Rakentamisen kallistuminen on mielestäni todellinen perusongelma, joka näkyy nyt myös kohonneessa vuokratasossa, jos pitkällä aikavälillä vuokria tarkastellaan.

Ministeri Rusanen on täällä puhunut tänään lähinnä sääntelyn purusta, koska hallituksen esitys koskee sitä. Kunhan me maltamme täällä hieman odottaa, niin hallitukselta tulee myös esitykset, jotka vaikuttavat perusongelmaan eli rakentamisen kustannuksiin ja asunnon hintaan. Tämä tarkoittaa, että meillä on lisättävä kaavoitetun maan saatavuutta ja saatava kaavoitetun maan hintaa alemmaksi, mikä koskee etenkin pääkaupunkiseutua.

Lisäksi rakennuskustannukset tulevat edelleenkin alentumaan nykyisinkin alentuneista kustannuksista, kun kilpailulaki saadaan voimaan. Tärkeänä on pidettävä myös kohtuullisen hintaisen pitkänrahan markkinoita, ja niiden edistämiseksi ministeri Rusanen täällä juuri todisti, että tehdään kaikki mahdollinen. Kyllä minä uskon, että tästä kokonaisesta asutuspaketista vähitellen tulee hyvä ja saadaan korjattua niitä virheitä, joista me olemme kärsineet koko viime vuosikymmenen ja kärsimme edelleenkin.

Ed. H a l o n e n : Arvoisa puhemies! Minä haluan vain hyvin lyhyesti tuoda näkemykseni esille. Hyvin monissa puheenvuoroissa, joita täällä aikaisemmin mm. edustajat Myller, Kautto, O. Ojala ja monet muutkin, valitettavasti pääasiassa vasemmiston puolelta, ovat esittäneet, on jo yksityiskohdittainkin käsitelty hallituksen esityksessä olevia virheajattelurakenteita. Kuitenkin vielä on ehkä aiheellista tuoda esille joitakin yksityiskohtia.

Ensinnäkin minun mielestäni on ihmeteltävää, kuinka sitkeästi toistuvat yksinkertaistetut väitteet siitä, että vuokralaisen oikeusturvan parantaminen olisi ollut yksinomaisena syynä vuokra-asuntojen katoamiseen pääkaupunkiseudulta. Itsekin helsinkiläisenä, itsekin vuokra-asumiseen monella tavoin tutustuneena ja — jos voin vielä ed. Karhusta jossain määrin lohduttaa, myös vuokranantajan näkökulmasta joskus

asiaa katsoneena — on aivan varma asia, että jossakin määrin on varmasti vuokralaisen irtisanomissuojan parantaminen vähentänyt vuokralle tarjottavien asuntojen määrää.

Minun mielestäni on nimittäin myös aika todennäköistä, että osa aikaisemmista vuokrantajista oli varsin lyhytnäköisesti arvellut vuokralle antamisen tarjoavan sellaisen tulonansaintakeinon, jossa normaalit sopimusoikeudelliset periaatteet eivät olleet vallitsevia. Uskoisin kuitenkin, että tällaisten vuokraisäntien määrä on varsin pieni. Näin ollen siitä ei myöskään voi vetää sellaista johtopäätöstä, että se olisi ollut hyvin keskeisenä tekijänä vuokra-asuntojen kaotamiseen.

Samanaikaisesti tapahtui monia muita asioita. Sen että asiat tapahtuvat samanaikaisesti, pitäisi myös saada meidät miettimään, onko niillä ollut syy-yhteyttä. Se ei välttämättä ole tietysti syy-yhteyden perustana, mutta hyvin todennäköinen syy pääkaupunkiseudun vuokra-asuntomarkkinoiden, nimenomaan yksityisen sektorin, pienenemiseen oli myös se, että samanaikaisesti pääoman omistajille oli muita kilpailussa varsin vertailukelpoisia sijoituskohteita. Näitä silloiset hallitukset aivan tietoisestikin koettivat saada aikaan. Koetettiin saada pääomaa siirtymään mm. yritysten tukemiseen.

Toinen puoli sitten on se, että aivan samoin kuin täällä monet aikaisemmat puhujat ovat tuoneet esille, en lukeudu niihin, jotka uskoisivat, että asumisongelmia voitaisiinkin pitkällä aikavälillä ratkaista markkinatalouden pääperiaatteita noudattamalla. Ne saattavat olla yksi keino, joka voi jossakin määrin monipuolistaa tätä järjestelmää, mutta jos me katsomme, että asuminen on sellainen ihmisen perusoikeus, joka on täysin verrattavissa muihin taloudellisiin, sosiaalisiin ja sivistyksellisiin perusoikeuksiin, niin silloin myös yhteiskunnalla itsellään tulee olla mielenkiintoa ja vastuuta siitä, minkälainen on palvelujen tarjonta. Tässä mielessä pitkäjänteinen asuntopolitiikka, jossa erilaisilla asumismuodoilla on oma oikeutensa, on minun mielestäni länsieurooppalainen malli.

Monet puhujat ovat tämänkin hallituksen esityksen yhteydessä tuoneet esille sen, että Suomen asuntokanta on kovasti omistusasuntopainotteinen eikä se monestakaan väestöpoliittisesta, työvoimapolitiittisesta ym. syistä ole toivottava asia. Uskon, että hallitus tässä suhteessa on opposition kanssa täysin yhtä mieltä, että tämän rakenteen monipuolistamiseen tulisi pyrkiä.

Mutta eri mieltä me olemme siitä, onko nyt käytettävissä oleva keino sellainen, joka johtaisi toivottuun tulokseen.

Tässä olen myös ympäristövaliokunnan mietinnössä olevan vastalauseen ajatuskulkujen kannalla ja olisin toivonut, että olisi käyty keskustelua siitä, mihin voitaisiin perustaa tämä hallituksen käsitys. Minun mielestäni me olemme hyvin moneen kertaan tuoneet esille, mitä aukkokohtia tässä ajatteluketjussa on.

Muutoin mielestäni olisikin ihan aiheellista voida kokeilla myös tämantapaista asiaa, mutta kun kysymyksessä olevaan kokeiluun joutuvat osallistumaan ihmiset oman asumisensa hinnalla, tällaista kokeilua ei pitäisi tehdä, ja se on epäinhimillistä.

Mitä tulee vielä myös oikeusministeriön osuuteen, niin minun mielestäni on erittäin hyvää ja johdonmukaista, että oikeusministeri Pokka on asettunut jo tulevan lainsäädännön kannalle de lege ferenda, koska antaa tietysti myös oppositiioon päin jonkin verran enemmän uskottavuutta neuvotteluissa hallituksen kanssa tulevista valtiösääntöuudistuksista, jos hallituksen edes jotkut ministerit näyttäisivät uskovat samantapaiseen tulevaisuuteen, kuin nyt on opposition kanssa tehdyissä kaavailuissa annettu ymmärtää. Minä en ainakaan pysty pitämään kovin hyvänä sellaista ajattelutapaa, että ensin perusoikeuskomiteassa voitaisiin olla kohtuullisen yksimielisiä päärakenteista ja sen jälkeen perustuslain pohjalle rakentuvaan tavalliseen lainsäädäntöön sitten etukäteen tehtäisiin sellaisia rakenteita, jotka erittäin heikosti sopivat pohjarakenteeseen.

Minä toivon, että se oli vain sellainen heitto, kun sanottiin, ettei kuitenkaan kaikkea Längin komiteasta kannata ottaa tosissaan. Minä uskoisin, että pääidea perusoikeuksista pitäisi ottaa tosissaan, jos me aiomme kerran olla yksimielisiä sen suhteen, että myöskin voitaisiin siirtyä lopultakin enemmistöparlamentarismiin ja sen lisäksi taloudellisten, sosiaalisten ja sivistyksellisten perusoikeuksien nykyistä vahvempaan esilleottoon. Jos tätä ei voida pitää todennäköisenä, ei myöskään pidä ihmetellä, jos epäusko eräisiin muihin ehdotuksiin alkaa taas kasvaa.

Arvoisa puhemies! Lopuksi vain yksityiskohdasta asumisesta perusoikeutena, ja se on se subjektiivinen oikeus, joka on jo lainsäädäntöön kirjotettu. Nimittäin lastensuojelun asiakkailahan on tietyn asteinen subjektiivinen oikeus siinä mielessä, että huostaanottoa ei enää saa tehdä sillä perustella, että perheellä on asumisongelmia.

Tämä on tietysti hyvin tavalliseen terveeseen järkeen menevä asia, mutta osoittaa mielestäni lähimenneisyydestä kuitenkin sen tosiasiallisen tilanteen, johon markkinatalousjärjestelmässä oleva asuntopolitiikka saattaa johtaa. Kaikkein heikoimmassa asemassa olevat ryhmät joutuvat silloin erityislainsäädännön turvin koettamaan puolensa pitämistä, ja juuri tällaisia erityisryhmiä ovat lastensuojelun asiakkaiden ohella vammaiset, opiskelijat tai yleensäkin nuoret ihmiset.

Arvoisa puhemies! Näyttää mitä todennäköisimmältä, että meidän on turha opposition puolelta enää kovin paljon aikaa käyttää hallituspuolueiden valistamiseen siitä, millä tavoin ajatuksemme käsiteltävänä olevan huoneenvuokralain muuttamisen osalta poikkeavat ja minkä vuoksi. Mutta toivon, kun hallituspuolueiden puolelta tullaan näkemään, jos he avoimin silmin haluavat nähdä, minkälaiseen vaikeaan tilanteeseen nämä muutokset tulevat johtamaan, että edes tässä vaiheessa olisi rohkeutta ja rehtyyttä ilmoittaa, että on oltu väärässä.

Mutta kuten sanottu, omalta osaltani tulen myös tekemään kaikkeni, jotta voitaisiin olla etukäteen viisaita eikä vain takakäteen katuvia.

Ed. A s t a l a : Herra puhemies! Ed. Lehtinen totesi, että nykyoloissakin on epätasa-arvoa. Totta, mutta epätasa-arvo lisääntyy tämän lain myötä, sehän on selvä asia. Vuokrat nousevat, asumisturva ja sen myötä oikeusturva heikkenevät. Se on epätasa-arvon lisääntymistä.

En oikein päässyt selville, mihin ed. Karhunen tähtäsi vastauspuheenvuorossaan, mutta hän mm. totesi, että kaikki suomalaiset eivät ole puolustuskyvyttömiä sijaiskärsijöitä. Kuka sellaista on väittänyt? Mutta väitän, että useat pienituloiset ihmiset ovat puolustuskyvyttömiä hallinnon ja rahan rattaissa. Näitä pienituloisia ihmisiä minä haluan puolustaa. Se kuuluu minun arvomaailmaani, ja kun puhun pienituloisten puolesta, tiedän myös, mistä puhun.

Minunkin mielenkiintoni kiinnittyi siihen, että ed. Karhunen ei lainkaan todennut perusoikeuskomitean tavoitetta siitä, että turvallinen asuminen taattaisiin perusoikeutena, hyvänä asiana. Voiko olla totta, että ed. Karhunen ei pidä hyvänä asiana sitä, että perustuslakeihin säädettäisiin, että turvallinen asuminen pitää taata kaikille? Sellaista ei kuulunut, täysin päinvastainen arvio kyllä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

8) Ed. Laineen lakialoite n:o 107 laiksi indeksiehdon käytöstä vuosia 1992 ja 1993 koskevista työ-, virka- ja toimiehtosopimuksissa

Valiokuntaan lähettäminen

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin valtiovarainvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. L a i n e : Herra puhemies! Ennen kuin sanon muutaman sanan tämän lakialoitteen sisällöstä, kiinnitän huomiota siihen, mikä ongelma edustajilla on siitä nopeasta vauhdista johtuen, joka nyt eduskunnan työssä on. Nimittäin hallituksen esityksen korrehtuurikappale oli viime torstaina alhaalla eteisessä saatavissa, hallituksen esityksen, joka sittemmin on annettu ja joka eilen lähetettiin valiokuntaan. Muistaakseni esityksen numero oli 206. Torstaina ei siis ollut mitään mahdollisuutta kirjoittaa rinnakkaislakialoitetta asiasta, joka vasta eilen maanantaina tuli eduskunnan käsittelyyn ja lähetekeskustelussa lähetettiin valiokuntaan. Näin ollen tein tämän eräänlaisen rinnakkaislakialoitteen eilen. Jätin sen eilisäamuna ehkä noin 30–40 minuuttia ennen istunnon alkua. Minulle kyllä heti todettiin, että sitä ei ole mahdollista saada eilisen päivän listalle, vaan vasta tänään.

Nyt on kuitenkin käynyt niin, että valtiovainvaliokunta on käsitellyt tuon hallituksen esityksen. Tosin se on jättänyt toisen käsittelyn vielä avoimeksi. Jokainen ymmärtää, että tällaisessa vauhdissa ja tällaisessa tilanteessa ei edustajan tekemä lakialoite, joka liittyy hallituksen esitykseen, voi mitenkään saada asiallista käsittelyä, oli sen sisältö hyvä taikka huono esimerkiksi valtiovarainvaliokunnan mielestä. En tiedä, mitä tässä asiassa tulisi tehdä, mutta esitän sen kuitenkin pohdittavaksi. Kyllähän tässä parempi ratkaisu täytyy olla, jotta edustajan aloiteoikeus voisi paremmin toteutua.

Sitten tämän lakialoitteeni sisällöstä. Meillä on voimassa ensi vuoden loppuun saakka määräaikainen laki, jolla kielletään indeksiehdon käyttö. Nyt kun työmarkkinakeskusjärjestöt sopivat 29. marraskuuta tulopoliittisen sopimuksen, niin tähän sopimukseen sisältyy indeksiehdon käyttömahdollisuus. Haluaisin kuitenkin

kin tässä yhteydessä todeta sen, minkä olen aloitteeni perusteluihin kirjoittanut, että tuo indeksiehto on tavattoman heikko sen vuoksi, että se ensinnäkin sallii hintojen kohoamisen, siis kuluttajahintaindeksin nousun, tämän vuoden joulukuusta ensi vuoden lokakuuhun 5,4 prosentin verran antamatta tästä noususta mitään hyvitystä. Mikäli nousu on enemmän kuin 5,4 prosenttia, silloin tämän ylittien osalta maksettaisiin palkankorotusta sen palkanmaksukauden yhteydessä, joka alkaa vuoden 93 tammikuun 31 päivän jälkeen. Mutta tässä onkin kaksi muttaa: Ensinnä se, että jos tuo ylite on 0,4 prosenttia tai sitä vähemmän, sitä ei korvata, eli näin ollen nousu on jo 5,8 prosenttia ja sitä ei korvata. Nykyisellä inflaatiovauhdilla on arvioitu, että inflaation nousuvauhti ehkä ylittää tuon 5,8 prosenttia. Sitten tuohon indeksiehtoon kuuluu vielä sellainen maininta, että korotus maksetaan, mikäli ei toisin sovita. Siis on vielä mahdollista sopia niin, ettei sitä makseta senkään jälkeen, kun indeksinousu vaikkapa ylittää 6 prosenttia.

Tästä johtuen haluaisin todeta, että ensinnäkin meillä nyt on palkat jäädytetty, hallitus on jättänyt raippa- eli rankaisuveroesityksensä, hallitus on jättänyt tekemättä inflaatiohyvitystä verovähennyksiin, kunnallisveroa on kohotettu ainakin yli 100 kunnassa, sairausvakuutusmaksurasitus kohoaa, TEL-maksurasitus on tulossa palkansaajille ainakin vuodesta 93 alkaen, mikäli tehdyt sopimukset ja suunnitelmat toteutuvat. Äskeisen asian yhteydessä on puhuttu siitä, että vuokrat saattavat kohota 1, 2 tai 3 markkaa neliöltä, ja sitten eläkeläisille ovat tulossa mittavat lisärasitukset. Tällaisen tilanteen vallitessa minusta indeksiehdon tulisi olla huomattavasti parempi kuin se, mitä hallituksen esitykseen sisältyy. Sitten tulisi ottaa vielä huomioon sekin mahdollisuus, että tässä maassa solmitaan kuitenkin jollekin alalle toisenlaisia työehtosopi-

muksia kuin tuon tulopoliittisen ratkaisun mukainen sopimus. Hallituksen esitys lähtee siitä, että sellaiseen työehtosopimukseen, joka poikkeaa tästä tulopoliittisesta ratkaisusta, indeksiehdon käyttöä ei sallita.

Näistä syistä olen tehnyt lakialoitteen, joka nyt on menossa valiokuntaan. Toivon, että valiokunta, vaikkakin se on jo edennyt hallituksen esityksen käsittelyn osalta niin pitkälle kuin kerroin, nyt kuitenkin uhraisi aikaa, tutustuisi tähän asiaan ja tekisi vielä lakialoitteeni mukaisen korjauksen.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

Pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon

9) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 53 (HE 82)

10) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 54 (HE 95)

11) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 55 (HE 194)

Toinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on tänään kello 21.

Täysistunto lopetetaan kello 20.50.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Erkki Ketola